

СВІТЛО

THE LIGHT

РІК XXVI

ТРАВЕНЬ — 1963 — МАЙ

Ч. 5 (485)

Всіх українських батьків і синів, всі наші організації та їх проводи, зокрема ж організації нашої молоді міст Торонто, Гамільтону й околиці щиро запрошуємо на

ТОРЖЕСТВЕННЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ ЦІЛОГО БУДИНКУ ШКОЛИ ТА ВЕЛИКОЇ МОЛИТОВНИЦІ-НАПЛИЦІ

в неділю, 26-го травня, 1963 р. Б.

ПОРЯДОК ТОРЖЕСТВЕННИХ БОГОСЛУЖБ ТАНИЙ:

У неділю, 26-го травня:

Сповіді почнуться в годині 7-їй ранку.

Читані Служби Божі з короткими проповідями будуть у годинах 7, 8, 9, 12.

Торжественна Архирейська Служба Божа і проповідь нашого ВПреоув. Владика Кир КИДОНА будуть у 10-тій годині.

Пополудні можна буде в їдальні школи дістати перекуску, каву. Приїжджайте якнайбільш алтами. В нас місця є на кілька тисяч авт. Долина в деревах і зі ставком — насправду миле місце для Вашого відпочинку й розваги Вашим любим діточкам.

У годині 3.30 пополудні АРХИЄРЕЙСЬКИЙ МОЛЕБЕНЬ і благословення цілої школи-колегії св. Василя Великого.

Приїжджайте рано, або хоч сполудня, але приїжджайте! Огляньте викінчену будівлю нової української великої установи: школи для синів українських родин, які невдовзі стануть провідними мужами свого народу в Канаді.

ОО. ВАСИЛІЯНИ

Наша адреса:

**ST. BASIL-THE-GREAT COLLEGE
3100 Weston Rd., Weston, Ont.**

СВІТЛО

КАТОЛИЦЬКИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Видають ОО. Василіяни

Передплата \$3.00 на один рік.
Поодинокое число 30 центів.

Адреса Адміністрації:
286 Lisgar St., Toronto 3, Ontario
Telephone: LE 5-6483

Адреса Редакції:
3100 Weston Rd., Weston, Ontario
Telephone: CH 1-9203

ПРЕДСТАВНИКИ "СВІТЛА" ЗАКОРДОНОМ

АНГЛІЯ:

Ukrainian Booksellers
& Publishers
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate
London, W. 2, England.

АВСТРІЯ:

Griechisch-katholisches
Zentralpfarramt zu St. Barbara
Wien 1, Riemergasse 1
Austria

АВСТРАЛІЯ:

Rev. D. Kachmar
Archbishop's House
West Tee, Adelalae, S. A.

АРГЕНТИНА:

Padres Basilianos
Curapaligue 760
Buenos Aires, Argentina

БРАЗИЛІЯ:

Padres Basilianos
Caixa Postal 24
Prudentopolis, Parana, Brazil

ФРАНЦІЯ:

L'Abbe Julien Prokopiw
2 Rue des Crignons
Amiens (Somme) France

ІТАЛІЯ:

Padri Basillani
Via San Giosafat 8,
Rome (Aventino) Italy

THE LIGHT

A Ukrainian Catholic Monthly
Published by the Basilian Fathers,
286 Lisgar St., Toronto 3, Ontario,
Canada.

Authorized as second class mail by
the Post Office Department, Ottawa,
and for payment of postage in cash.

СВІТЛО, ТРАВЕНЬ, 1963

З М І С Т :

Під кінець одного чвертьсторіччя — і на-початку другого
о. В. Дрібенький, ЧСВВ 194
У 25-річчя "Світла"

Взаємна любов і зрозуміння принесє з'єднання з хри-
стіянами Сходу о. Вас. Ваврик, ЧСВВ 195, 240

МІСЯЧНЕ НАМІРЕННЯ НА ТРАВЕНЬ 1963

Слово Митрополита Кир Йосифа Сліпого 196

На Квітну Неділю 1963 р. в Римі

На срібний ювілей "Світла" о. Ір. Назарко, ЧСВВ 199
Спогади й рефлексії

Радуйся, Царице Неба! о. І. Ростворовський, І. Т. 201
Христос по Воскресінні явився перше Преч. Діві

На службі Церкви й народу о. Михайло Ваврик, ЧСВВ 203
Видавнича праця оо. Василіян

Майбутнє "Світла" Ол. Мох 205
Як має бути зі "Світлом" далі?

Видавець і журналіст Д-р Лев. В. Мидловський 207
Іх праця й відповідальність для добра справи

НАША ЮВІЛЕЙНА ПРОСЬБА 209

Багато людей запитують... о. Сев. Сабол, ЧСВВ 210
Поради на різні духовні запити

Сторінки з історії української Церкви й культури о. Мирослав Ріпецький 212
Бужеськ, Володимир і Луцьк

Дивні діла Твої, Господи! М. Бозьо 216
Чудесне uzдоровлення зі смертельної недуги

Замок Янгола Смерти Б. Полянчик 217
У Гетьманській палаті

Подорожі в католицьку літературу Ол. Мох 221
Власні й чужі думки про те, що таке "католицька література"

Самітна могила нарис Петро Ямняк 224

Промінь ласки Вірш Дан Мур 226

Вітай, Маріє! Вірш М. Я. Косовичева 226

ЗДАЛЕКА І ЗБЛИЗЬКА 227

Василіянська Капітула в Римі — Митрополит Йосиф ви-
св'ячує 5 священників — 40-ліття священства о. П. Хомина

ENGLISH SUPPLEMENT

Views on the Modern Apostolate
by Walter M. Abbott, S. J. 233

Mother of God and the Church Universal
by Rev. Morris Boley 235

The Role of Catholic Laymen 236

My Memoirs (17) by Michael Luchkovich 237

In Case You've Missed It... 238

ПІД КІНЕЦЬ ОДНОГО ЧВЕРТЬСТОРІЧЧЯ – І НА ПОЧАТКУ ДРУГОГО

СВІТЛО закінчує оцим двадцять п'ять років свого існування. У цю рідку хвилину зупинюється, щоб дати тихий вислів нашим роздумам над величезним вкладом доброї волі й щирої посвяти тих, що співпрацювали у виготовленні кожного числа цього журналу впродовж його першого чверть століття. Скільки денних і нічних годин виснажливої праці й умової напруги пішло в писання незчислимних статей, що появились в цих річках СВІТЛА — сам Бог знає. І це якраз найбільше задовільна правда. Бо, як слушно сказав недавно Пала Іван ХХІІІ до журналістів на послушанні в нього: "Ваша праця є важна й шляхотна. Трудностей має багато, але я прошу вас застановитися над тим, яке воно буде потім — під кінець життя — могли сказати собі: Ми служили правді".

В цю хвилину нам треба тепло згадати співпрацівників, що вже відійшли у вічність: основника СВІТЛА о. Марка Романовича, ЧСВВ, і його наслідника й довголітнього редактора о. Андрія Труха, ЧСВВ. З почуттям вдячності згадуємо тех усіх тих, яких уже немає між нами сьогодні — а які зі щирости й доброти своєї волі допомагали в писанні, видаванні й поширюванні дотеперішнього СВІТЛА. У цьому Ювілею ми за них молимося в наших Службах Божих.

Закінчення чверть століття існування СВІТЛА є різночасно започаткуванням наступного двадцятип'ятиріччя журналістичного завдання цього журналу. Щасливим збігом обставин, — вони широкі як світ і глибокі як християнська релігія — це наше завдання в наступному чверть столітті буде справді неабияке. Воно захоплює нас до самої глибини душі.

Бо завданням журналістичної професії — це звідомляти правду. А правда, так як щоденний хліб, людям потрібна до життя. Тому найновіша енцикліка "Мир на землі" зачисляє до головних і незаперечних прав кожної людини теж право

бути належно поінформованим. Завданням журналу є інформувати читачів про життєві правди.

Ті правди, чи це події чи засади й навчання, бувають дуже різні: нпр. від події народження чи смерті людини починаючи — до довготривалої події відродження Церкви скінчивши. Правди людського життя, чим головніші вони й важніші, тим більше вони мають відношення до надприродного життя, тим більше оповиті вони таємством віри. З обов'язку свого звання журналіст має в своїх звідомленнях і статтях писати правду і тільки правду.

Попри це глибоке почуття обов'язку супроти правди, журналіст має поспішати ще одну річ, а саме мистецтво свого звання. Мистецтво журналістики полягає в ядерному, живому й свіжому вислові; у змістовнім, доречнім та короткім писанні. Це, навіть від найбільш талановитих, вимагає поважного й старанного зусилля.

Вкінці в журналістиці треба ще мати належний мотив. Ця праця, як кожна інша, мусить бути поплатна, щоб з неї можна жити. Але воли маюна стає її єдиним мотивом, тоді журналіст сходить на плитку води сензаційного та розрахованого для зиску писання. На цьому очевидно терпить правда і право людини-читача бути належно поінформованим. Найвищий мотив це любов ближнього, що заставляє журналіста писати не тільки про приємні, але і про неприємні справи, але завжди з виrozumінням і пошаною, без образ.

За Божою поміччю, ми рішені ці засади здійснювати в наступному чверть-столітті СВІТЛА.

Це наше завдання на журналістичній ниві виглядає нам сьогодні тим більше захоплюючим, що на нічому іншому, як саме на засадах правди і християнської любові постановив Св. Отець Іван ХХІІІ обновити Церкву, а з Церквою й увесь світ.

о. В. Дрібенський, ЧСВВ

о. Василь Ваєрик, ЧСВВ

ВЗАЄМНА ЛЮБОВ І ЗРОЗУМІННЯ ПРИНЕСЕ З'ЄДИНЕННЯ З ХРИСТΙΑНАМИ СХОДУ

МІСЯЧНЕ НАМІРЕННЯ НА ТРАВЕНЬ

Майже тими самими словами рік тому (травень, 1962) було подане членам Апостольства Молитви намірення для їх щоденних молитов-пожертвувань. Але продовж року, так багато написано книжок і так багато надруковано в різних журналах про величезне значення Собору, що зойно тепер можемо добре оцінити це значення.

На вступі до цієї статті ми кладемо слова кардинала Сірі, архієпископа Генуї. Той кардинал, свійшй неначе орел із недалеких гір північної Італії, в 57-ім році життя ще не посівів, повний живучості.

Той же кардинал-архієпископ Генуї на запит репортера: що він уважає за найбільший осяг першої сесії Ват. II-го Собору, відповів: "То може взяти 50 років, заки ми повнотою пізнаємо осяг цього Собору... Чудова річ була в тім, що ми почали Собор нарадами про Св. Літургію... Бо ж після всього, богопочитання це наша перша її основна задача, задача всіх членів Христової Церкви..."

"Другий овоч Собору, як я це могу добачити, говорив Кардинал, є те, що Церква чераз показала, що *правда* є головним її завданням і старанням. Ми масмо камо віри, що його нам передав Христос Спас. Але тим самим Він нас зобов'язав, щоб ми старались той святій скарб зохвати, берегти й проповідувати його..."

В минулих місяцях було багато мудрих голов, що старалися представити своїм читачам повний образ соборових нарад. Ми знаходили між статтями (декотрі з них на жаль предовірі), вискази, що Папа скликав Собор для "з'єдинення християн". Правдиво воно було так: Папа від самого початку говорить про внутрішню обнову морального життя в католицькій Церкві, але не відрікається він і надії: "Щоб було одне стадо й один Пастир" (Ів. 10, 16). Він писав: "Найолодша надія на з'єдинення привела Нас, щоби публично проголосити ...Всел. Собор... Але головною

ціллю Собору буде поширення віри, правильна обнова обичаїв та пристосування церковної дисципліни до потреб і обставин наших часів". І додає Папа: "Коли це все буде здійснене, дасть воно чудове видовище правди, одності й любови... і тоді навіть ті, що відлучені від Апостольського Престолу, приймуть запросини, випливаючі зо святости Церкви, щоб і вони шукали одності. Вони знайдуть її, бо ж Ісус Христос просив її для Церкви в небесного свого Вітця гарячою молитвою на Тайній Вечері".

За думкою Свт. Вітця Вселенський Собор мав би показати Христову Церкву в усій її красі, показати її, що вона така ж сама, як апостол Павло бачив її з усією її велеліпотою та хотів як-найбільше нових ісповідників християнства приєднати до неї, до тієї, яку "Христос полюбив і себе самого віддав за неї, щоб її освятити... щоб собі самому виставити славу церкву, що не має плями ні зморщини, або чогось подібного, але щоб була свята й непорочна". (Єф. 5, 25-7).

Таку чудову Церкву, таку омолоджену пов'язану й вогнем Св. Духа Церкву легко полюблять християни в цілій вселенній та й приходять до неї. І тоді з'єдинення християн буде правдиве, щире й повне любови. Цей Собор не повинен бути тільки як одним закликом до відлучених братів, бо таких урядових покликів було багато в минулих століттях і ніодин із них не дав бажаного успіху. На марне пішли т. зв. "унійні собори", бо вони нікого на довго не з'єдинили.

Вже кілька разів на сторінках "Світла" підкреслювали ми слово: "відмолодження Церкви". Воно почало появлятися, коли попередній Папа Пій XII досягнув вісімдесяти літ. Нав'язуючи до закликів свого Попередника, теперішній Папа Іван XXIII у глибокій своїй старості говорить нам і повторяє: Церкву треба відмолодити. Ціль обох Папів та сама: відмолоджена Церква мусить узяти на увагу те, що часи тепер міняються в головиюкружному поспіху, а часами змінюлись і самі люди. Церква мусить себе дотягнути до мі-

ві-та всім, усім. А ввесь нарід дивувався тій великій силі, дотепер небувалій.

Це було одне з чуд, яке, що, так скажемо, мало бути основою дальшого радісного, великого подвигу Христа. Бо ось Христос каже учням привітася, на якому ще ніхто не сидів, на знак своєї царської власті. Христос каже учням відв'язати ослів і привести до Нього. Христос сідає на осли "на під'яремну звірину" ("на сина подяремника") і в небувалій славі та водочас на найглибшій покорі робить свій тріумфальний в'їзд, останній в'їзд до столичного города Єрусалиму, розлогого на горбі Сіону, як написано було: "Не бійся, доню Сіона... це ж Цар твій гряде, сидючи на молодім оселі" (Іс. 12, 15). — як пророкував Захарія: "Веселитися, доню Сіона, радісно клич-викликуй, дочко Єрусалимська: Це Цар Твій надходить до тебе, справедливий, спасаючий, тихий..." (Зах. 9, 9). Які ж це милі пророцтва! Яка радість захопила собою весь народ! Яке велике було їх зворушення, коли всі кидали на дорогу під ноги ослати, замість ковріт, свою бідненьку одежину... ламали віття оливок, галузки пальм, поклали ними, або кидали в пороки дороги, якою вступав у своє святе Місто Месія, Спаситель. І народ, і діти, і навіть саме неживе каміння — здавалось — усі співали, всі вітали Христа: "Благословен грядий в ім'я Господнє... осанна Тобі, осанна во вишніх..."

Це була, мабуть, чи не найрадісніша хвилинка Ісусового життя на землі. Його найбільша потіха перед страстним тижнем. Його потіха була в тому, що Він бачив, як нарід: від найстарших починаючи аж до наймолодших, невинних дітей, всі вони радувались Його трудови, радувались Його подвигам, цінили Його науку.

Ці два величні моменти в житті Христа, дорогі браття й сестри, збирали нас в одне. Ці два моменти великої слави трисвятого Бога, зображення й прослави Христа в людський Його природі, ми рік-річно вже два тисячі літ празнуємо й поминаємо. Бо пам'ять про в'їзд Христа до Єрусалиму жила від самих початків християнства, як це ми бачимо на найстаріших мозаїках перших віків той в'їзд розмальований. Його бачимо ми також і на іконостасах наших старинних, а часом таких бідних, дерев'яних святинь Божих. Подія в'їзду Христа в Єрусалим уміщена там в образах наших річних найбільших празників.

І приходить до двох згаданих радостей цієї Богом даної нам Квітної Неділі це одна: тепла й мамина пам'ятка, як її солодкі обійми дитині: по всій нашій далекій Україні нині празнують це й свято Благовіщення. Празник першої вістки про влопчення Христа Спаса. Коли б так глянувши оком, що могло прошибити б в віддалі ти-ссяч миль і пропасть, "яже утвердися", між ни-

ми а нами, ч може бути щось більше потішаче
для всіх людей від того, що кінець кілцем кіна-
ються їх плачі, кінаються їхні скорби, кінасть-
ся тяжений тягар тіка. Христос приходить ни-
ні з неба на землю, щоб увесь людський рід від-
купити. Вістку про це приносить нам із небес ар-
хангел Гавриїл. І вістка ця: яка ж вона важка,
яка вона сильна, яка могутня в своїх наслідках!

Мої любі, огляньтеся цілі віки позад наші часи і зважте, як це Боже "благочестя" насправду обновило "лице землі". Спершу коштувало воно ріки крові, океани сліз і горя, заки свята Церква із святим "благочестям-доброю новиною" піднялася з катакомб на поверхню землі. Але коли Вона піднялася, то по всіх усядох, по всіх землях і при всіх дорогах людського життя поставила вона хрести святі, підняла голос похвали й звеличання Бога.

Те правилиє прославлення правдивого Бога прийшло і в наші давні Землі, прийшло в зарані нашої історії. Нашим предкам скитам приніс його святий первозанятий апостол Андрій. Приніс він його святою проповіддю й пророченими, і воно ширилося цілими сторіччями, передавалося "от рода в род", не зважаючи на всі переслідування й гонення Христової віри, не зважаючи на криваві й віками довгі бої з азійськими монголами, ворогами християнства. І з радістю щасливого брата, з радістю старого батька, що тихо помічав ріст своїх синів, муму сказати: віра Христова залишилась у нашому народі по нинішній день. І самі маємо надію і вам кажемо, що віри святої з серця нашого народу ніхто не вичере. Сказав бо Христос: "І врата адові не одоліють її" (Мт. 16, 18).

Та, дорогі мої, ще є щось, що степенує нашу радість, а це наша тут відправа і кіничне посвячення п'ятьох сромонахів. Це ж новий об'яв Божої сили, новий об'яв і продовження Його слави на наших землях. Бо представте собі, зрозумієте: оте: у ряди Христових апостолів вступає сьогодні п'ять нових священників. Вступають вони з новою силою, з запалом, із духом Божим. Вони готові принести ім'я Христове аж до кінців землі, бо при обряді їх священстві їм сказано: "Ідіть благовістити в усій вселенній". Вони будуть також приносити Божові жертви! Подумайте, дорогі, скільки благодаті Божої буде сходити з їхніх рук на наш нарід... скільки відпущення гріхів, скільки потіхи в гору та болю, скільки Св. Причастій, скільки введення до Церкви через Хрещення і скріплення через Миропомазання. Скільки приїде через них потіхи для хворих і для тих, що страждають усяди: в гору, або на волі, у вязниці або в тяжких — "горьких работях!" Чи ж це маловажна річ, дорогі мої? Листе ти, що хочуть далше стояти "назовні", хто зазначив, що він лише "тілесно" хотів бути прийняний на

нинішньому богослуженню, той не може бути свідомий всієї великої радості нинішнього дня.

Безперечно, що нинішня днина в першу чергу велика для самих нових священників. Вони знають, що сьогодні вони піднесені Христом до найвищої гідності, яку людина може osiągnuti. Бо всі ви знаєте, що її найвищої земні достоїнства минаються, кінчаються, а гідність священника не лише на землі діє; вона ж триває по віки віків і остає навіть у самому небі. Священник через свої священства стає вибранцем Христа. Тому він може щодня підносити свого духа в жертві за себе і за повірених йому народ.

Може хто з вас, дорогі, скаже: нинішні війни, нинішні нещастя говорять нам, що багато священників спроневірили свої гідності, не сповнили свого завдання. Воно правда, мої дорогі, але це такий закон Христа. Христос вибрав дванадцять і між ними дванадцятьма знайшовся один Юда. Не думайте, що Юда був найменше спосібний або найменше ревний у своєму поклонянні. Однак він те своє святе призначення-покликання прогайнував. Так діється й у дальших віках історії Христової Церкви. Щоб не було нових зраджників, треба було б, щоб Господь відбирав людину її розум, відбирав її волю, і зробив із неї махінального манекена, що сповняв би священодійства Христові. Але ні при сотворенні першої людини, ні при установі Св. Тайни Свячення Бог того не хотів. Він кожному лишив його розум і вольну волю. Ними і християни і священники мають служити Богові своєю власною охотою. Коли ж хто спроневіриться, то це буде його власна провина.

Ще нераз підносять закид: чому архiereї наші святять таких? "Ність раб більший від Господа свого, ані послання більший від Писавшого його" (Ів. 13, 16). Ми й архiereї не є вищі за Христа! Христос мав свою невадчу з поклонанням Юди. Будемо мати її і ми. Але коли ми зробили все по-людському можливе, решту мусимо лишити Богові.

А властиво, дорогі мої, ми забагато підкреслюємо слабості чи й упадки священників. Чому в нас ніхто не підносить того, — бодай я не чув, щоб таке писали наші книжки або часописи, або щоби хто говорив про це в приватних святах, щоб говорив хтось з-поміж вірних, із-поміж їх провідників, чому ніхто не згадує про ті великі заслуги, які поклали наші священники не лише для добра Церкви, не тільки для самого Господа, але для всього народу й для всіх людей!

Бо це ж незаперечна правда, історична правда, що кожний священник це добродій людства. Не зважаючи на всі його хиби, на всі недостатки, він завжди, — а свідком того вісімдесятилітня історія людства — завжди був добродієм-помічником для людей. Бо він підносить народного духа і звертає усіх угору, до неба... чи це були

поганські жреці Вавилону або Єгипту, чи були це вже священники Старого Заповіту в народі Ізраїля, чи вікниці прийшли Христові священники Нового Заповіту: всі вони духовно підносили свій нарід, пригадували йому віру в те, що не все кінчиться з життям тіла, що там за гробом яде нас щось дуже великого й святого, Та й не одне це є заслугою священників, що вони проповідували віру в життя поза гробом, хоч була це одна із правд їхнього навчання, яку вони ніяк не могли закрити перед народом, або заперечити її своїм життям.

Подивімося тепер, мої любі, на діло Христових священників в історії людства-Церкви. Ви самі бачите, що вони робили в своєму житті. Вони змінюли обличчя землі: "Ти піллеш свого Духа... та й оновиш лице землі" (Пс. 103, 30). Стільки храмів Божих, стільки молитовниць, вони здвигнули! Згадайте кожне саме вбоге село, де парохіяльна церква була найважливішою та найкращою будівлею. А навіть подивімося тут: що представляв би нині Рим без тих святинь, величких соборів і малих церковець, що вартувало б без них "вічне місто"? Всякий віруючий і невіруючий їх подивляє.

Згадаймо історію перших віків нашої державности: наперед Божі храми в шатрах, потім у дерев'яних спорудах, вікниці могутні, величаві, камініні "здання-собори-катедрали", прикрашені найліпшими мозаїками й малюваннями.

Всі знаємо диння святого храму на душу людини: хто з людей увиходить у храм Господній, підносить свого духа до Бога. Хоча чи не хочати, хто вступає в церкву, знає і визнає, що понад землею, понад усім існує ще БОГ. І тому й ми, мої дорогі, не зважимо на перебільшені критики на багато-багато клевет, очорнень, неправди, ложі, якими закидують нераз священників. Не траймо пошани для них. бо знаємо чому це все діється. Має здійснитись слово Христове: "І буде десят знамениди всім заляга для мого імені" (Мт. 10, 22). "Блаженні ви, як вас ганьбятимуть, переслідуватимуть і злословити вам будуть через мене! Радійте й веселіться, бо нагорода ваша велика на небесах". (Мт. 5, 11, 12).

Др цієї нам усім загальної радості, мої дорогі, долучується ще одна, а вона вже моя особиста, приватна. Радіс має серце, що може тепер прилюдно, зі щиро відданого вам серця подякувати вам тут за ваші привіти, за вискази співчуття, радості, передовсім же за молитви за Служби Божі, що їх буквально по цілій земній кулі повсюду заносили за мене і наші вірні і наші брати спільного нам обряду, навіть уєвє католицький світ. Це була для мене величезна потіха! А тепер ця спільна молитва за мене, пастиря Української Церкви, стає і для цілої нашої Церкви причиною духової радості. Стільки молитви.

стільки зрозуміння, стільки честі, а також стільки благоощереження за велику ласку, ласку мого звільнення! Дорогі браття й сестри: гідно за це все подякувати й відплатитися не всіли навіть найсильніша людина, а не то я сам, знеможений моїми довгими роками. Годі знайти мені відповідний для почувань моєї вдяки вислів чи жест. Єдиню можю відплатою та вдякою будуть Служби Божі, які я до кінця мого життя буду занести до трисвятого Бога і буду за вас благодарити й молитися за всіх вас, де б ви не були, чи тут чи аж на далеких кінцях землі, всюди де лише б'ється хоч одно-єдине українське серце.

От тому, любі мої діти, прийміть цей вислів моєї вдячної любови, хоч не змію висказати її словами, бо людське слово за бідне, за безвиразне... Найдорожчі мені в цьому світі: прийміть мою скромну подяку за всю честь, за всі співвідчування ваші, мені виявлені. А найбільше, спаси вас Господи, за Вашу молитву про мене, що здається одинока зуміла розломити кайдани, ланцюги й окови.

Нас, багатьох нас непокоїть, спокою нам не дає наше майбутнє. Воно слушно і справедливо. Яка відповідь на ті сумніви й журу нашу кажу вам:

Я ж усі знаєте, що після славних подій у житті Христа, після воскресіння Лазаря та після величного в'їзду Христа до святого міста Єрусалиму послідувала важка, жаклива, мучлива седмиця-страшний тиждень... послідували нелюдські терпіння й страсті Христа. Це вже такий Божий віковий закон, що після велико-страсної П'ятниці настуває великий день Воскресіння. Завжди після горя, після терпінь Господь посилає нам радість. Тому і ми глядімо спокійно-в яше будуче: бо може Господь скаже мені і виї ще терпіти, ще каратись... та будьмо певні, що все те славою закінчиться, скінчиться воскресінням, скінчиться святою Пасхою.

Користаючи з нагоди цього прилюдного торжества я зі щирої вдячності передаю вам усім: тут привним і тим хто лише своїм духом тут нині з нами, всім дітям нашої Церкви та нашого народу розкинутим по всій земній кулі... всім передаю найщиріші побажання, щоб Ви щасливо, в добрім здоров'ї, у святковій радості провели свої свята, стало пам'ятаючи про те слово нашого Спасу Христа: "І всякий живий, що вірує в мене, не вмере во віки". (Ів. 11, 26).

В ім'я Отця і Сина і Святого Духа, амінь!

о. Ір. Назарко, ЧСВВ

НА СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ "СВІТЛА"

Найперше кілька коротких спогадів:

Було це в 1946-1948 роках. Після приїзду до Канади, я був собі скромним редактором СВІТЛА, що тоді виходило ще в газетній формі у Мондері. Крім цього я обслуговував кілька сусідніх колоній. Справжню насолоду давала мені душпастерська праця у великій і вироблений парафії св. Івана Хрестителя в Боршеві.

Парафіальні потреби вимагали нероз мого приїзду напередодні неділі, чи свята. Тоді ввечері відвідували мене парафіяни. Після привітання, звичайно перше їх питання було:

— Отче Парох, чи привезли Ви свіже СВІТЛО?

— А чому Ви так питаєте за СВІТЛОМ? — запитує їх.

— Бо воно нам подобається.

— А що Вам у ньому найбільше подобається? — питаю дальше.

— Отця Труха: "На фронті", о. Гнеська веселі розмови і деякі Ваші статті.

Це останнє я приймав, як гарний комплімент на рахунок доброго виховання моїх парафіян. Але це, як теж і постійний зріст передплатників, захошувало нас до дальшої праці.

У великому пості 1952 р. приїхав я вже з Монтреалу до Філадельфії, щоб у катедрі проповідати св. місію.

У зв'язку з організацією Асоціації Української Католицької Преси, в домі одного редактора — мого приятеля з Львова, — зібралися майже всі визначніші редактори. Після обговорення справ Асоціації зачалася алучна й наскрізь конструктивна критика нашої преси.

Я нарочно звернув увагу на СВІТЛО.

Всі признавали, що в новому виді місячного журналу СВІТЛО цікаве і стоїть на високому рівні.

Але один редактор завважив:

— СВІТЛО було б ще цікавіше, якщо б воно подавало бодай на двох сторінках важніші вісті й новини зо світу й Церкви.

А другий, не менший знавець редакторського діла й доктор філософії, додав:

— Якщо СВІТЛО хоче впливати на формування католицького світогляду своїх читачів — то, на мою скромну гадку, воно повинно вибрати якусь важку подію, що сталася в останньому місяці, її по католицькому навітлити і до неї за-

няти католицьке становище, щоб кожний католик знав, як йому треба відноситися до тієї події. Так читали усі важливі католицькі журнали світу. Це повинна бути тема першої редакційної статті СВІТЛА.

Всі ми признали правду досвідченому редактору.

♦♦

У 1955 р. провадив я великопісні реколекції в Мюнхені, прибув туди вже з Риму.

На прохання о. Пароха виголосив я кілька наук у домі старців.

Донесли мені, що в цьому домі вже довгий час лежить важко хвора наша інтелігентна жінка.

У товаристві о. Пароха я відвідав хвору, а вона привітала мене словами моєї статті п. н. "Українська позабута армія" з СВІТЛА.

Здивований питаю:

— Пані, відки ви це все знаєте?

— З вашого неоціненого СВІТЛА — відповідала хвора, вказуючи на річниця журналу, що лежали на підручному століку.

Мені було незвичайно приємно.

А хвора читачка зі зворушенням говорила далше:

— О, коби то оо. Василіяни знали, яке велике добродійство вони чинять, присилаючи нам, тут позабутим, свій неоцінений журнал... Він нас просвічує, як справжнє світло, він нас потішає і піддержує на душі. Вечорами майже всі наші мешканці цього дому сходяться у мене, пан доктор (тут вона вказала на нашого відомого адвоката) читає нам чергову статтю СВІТЛА, зміло пояснює, а дискусія протягається нерозривно в ніч. Але ще більше добро роблять оо. Василіяни, видаючи такий гарний журнал і редагуючи його так уміло. Оце справжнє апостолство — закінчила хвора...

Я попрощав її глибоко зворушений. Після кількох місяців мене повідомлено вже в Римі, що пані інженерова М. побожно померла.

♦♦

Пригадувавшись у 25-ліття СВІТЛА над його впливом на нашу суспільність, доходимо до таких заключень:

СВІТЛО, як зрештою кожний католицький часопис, виробляє у своїх читачів правдиво католицьке розуміння фактів і подій життя особисто, громадського, політичного й релігійного. Воно спростовує людські поняття-розуміння, вироблені-викривлені злою пресою, представляє події згідно з правдою та перепускає їх крізь призму науки Христа і св. Церкви.

Із поняття-розуміння творяться засади. А засади — це напрямки в житті людини чи, немов ті доріжки, на розпутьях життя. СВІТЛО — як католицький журнал, опрокидає злі засади, а ширить у людських душах засади добрі, правдиві,

чесні й високоморальні. Читач спершу оті засади передумує, передискутує з іншими, відтак із ними освоюється, дає переконатися себе, бере їх за норму свого поведіння: і по якомусь часі думає, судить і говорить по-католицьки. А всі ми знаємо, що в нормальній людській засада зобов'язує до чину. Ми найперше засади душевно перетравлюємо, відтак їх переживаємо, а вкінці стараємося їх здійснити в нашому буденному житті. Саме в цьому міститься благословення доброї преси, як розсадника добрих засад. Добре сказав один юнак до журналіста: "Ми всі переживаємо те, що ви пишете. Ми є такі, якими ви нас творите. Ми є скромні й соромливі, якщо ви є такі. Ми є моральні, якщо ви цього хочете. Ми віримо або не віримо, залежно від цього, чи ви вірите. Ми йдемо з вами наосліп..."

А життєві засади уложені в упорядковану систему дають світогляд людині. Які засади, такий світогляд. Який світогляд — таке поведіння, така й людина. Світогляд — це впорядкована система духовних цінностей і засад, що дають людині відповідь на питання: хто вона під оглядом релігійним чи національним, суспільним чи культурним. Ця впорядкована система засад визначає людині таке, чи інше відношення та постава до світу і його питань, до життя і його цілі, до Бога і його дня. Світогляд не є нам вроджений, а треба його набути, чи радше свідомо здобути. А в процесі формування католицького світогляду дуже важну роль грає католицька преса. Хоч СВІТЛО може не завжди займало становище до якихось важливіших подій місяця, — то немає сумніву, що воно своїми статтями, питаннями і відповідями, а навіть своїми оповіданнями формувало католицький світогляд.

Крім цього СВІТЛО на протязі 25 літ свого існування своїми виховними статтями *виховувало* українську молодь у релігійному й національному дусі, навчаючи її служити Богові й батьківщині.

Дорослим СВІТЛО часто підкреслювало, що можна і треба бути добрим українцем і добрим канадійцем чи американцем.

Вкінці СВІТЛО усвідомляло нас про те, що українська католицька Церква — це не тільки паш найцінніший скарб, що за нього гинуть тисячі найкращих синів і доньок українського народу, але ще й найбільша творча сила нашого народу, що дала нам наше письменство й літературу, це наша національна Церква в найкращому значенні цього слова, бо за Нею, немов за оборонною баштою зберіглась і наша національність.

Із відячності за це, ми повинні СВІТЛО передплачувати, його пильно читати, його між іншими поширювати, словом: бути гарячими апостолами СВІТЛА в українському народі.

Це буде наш найкращий ювілейний дар для СВІТЛА.

РАДУЙСЯ, ЦАРИЦЕ НЕБА

Була ще, глибока ніч. Місяць зайшов уже, на небі ясно світили зорі. В огороді Йосифа була тишина. Пальми, кипариси й мірти, здавалося, дишають свіжістю ночі. На листі трав і коронах квіток перлилася роса.

Довкола не було людей; у стіп узгір'я спало місто; лише під скалою, в котрій був викутий гріб, Пилатові вояки держали варту. Один із них сидів при догасялому вогнищі. То хвилював будівся, то знов опускав змучену голову на груди; другі ж повбивали списи в землю, відложили шоломи набік та, повіті плащами, твердо спали. Сторожили ж уже майже шість годин, а нічого підозрілого не зайшло; то й почувалися безпечними.

І всередині гробу була тишина.

Христове тіло, оповите плащаницею, лежало спокійно, без сліду зіпсуття, але також і без сліду життя. Таксамо бліде і синє, як по знятті з хреста, таксамо пооране сотками незгоєних ран, таксамо зимне й застигле.

Минула північ. Іздалека долітав голос когутів, а зізвіди на сході починали легко бліднути, вісуючи, що за яку годину пічне світати. В тій самій хвилині у гробовій печері почало світати, спочатку лагідно, а відтак щораз ясніше неземським блиском.

Що ж воно? Та ж навколо ще темно! Чи чорна заглибна гробу, заперта дверми і привалена каменем, скоріше узріла зорю, ніж отворені узгір'я?

Так це була правдива зоря, зізвіда ясна й зарання, схід висот і ясність Божої світлості!

Душа Христова з множеством душ освободжених із аду ввійшла до гробу.

З невисказаним подивом і зворушенням Святи оглядали тіло Господнє, і в тій отвореній книзі читали що Христос витерпів і як їх полюбив. Пророки тепер зблизка дивилися на те, що колись бачили через сумерк віків; на пробіті руки й ноги, на збите обличчя, на посічений різкими хребет, на отворений бік, на синість і опухлість ран, на знищену постать муча болів.

Душа Христова немов похилилася над тілом і вникла в нього як промінь світла, як жар вникає в залізо. І з душею ввійшло життя і не лише життя, але з нечуваною могутністю влилася повна струя безсмертя й сили, юности й здоров'я. Як павутину опали погребні опаски, тіло легенько піднялося, не як підноситься чоловік, але наче метелик над квіткою. Христос

став над порожнім гробом живий, правдивий, видимий, промінний. Із нутра Його постаті була надземна й лагідна ясність. На тілі, цвітучім як цвіт, не було сліду мук, крім виразок отворених на руках, ногах і боці. Але і вони ясніли як найкращі рубіни. Голову окружав ясний круг, а лице мало вираз невимовного маєстату і радости і доброти; довга шата, як у погідний вечір західне небо, мінилася в барвах багру й снігу, фіолету й золота.

По боках Ісуса, мов дворяни біля свого короля, станули всі Святи, що воскресли разом із Ним.

Христос підніс очі в небо і першими по воскресінні словами, звернувся до Отця: — Дякую тобі, Отче, що прославив Ти мене хвалою, яку я мав у тебе перше, доки заснував світ. Устав я з мертвих і знов я з Тобою, я був мертвий, а тепер живий на віки вічні. Вихвалити буду Тебе, що прийняв мене Ти і визнавати Тебе буду, Боже, на вік!

Скінчив молитву й вознісся вгору а за ним всі прославлені. Скрізь склепіння скали прокинули їх прославлені тіла так легко, мов птах, що летючим крилом прошибає мряку; немов янгольськими руками несені, з пісню радости понеслися догорода.

А проте все те так тихо збулося, що ні лист не задрігав на пальмах, ні краплина одна роси не впала на землю. Не почуло людське вухо, ані смертельне око не бачило, що в глибині замкненого гробу доконався предивний триумф життя над смертю.

Був уже час звістити світові, що Христос переміг смерть.

Угороді дальше царив незаколючений спокій і напівсонні вояки-сторожі лежали під скалою. А тут нагло мов голос грому або нагального вихру перервав тишину. Задрігала земля, по деревах і скалі пробіг блиск ясного світла. Ангел Господній як блискавка спав із неба та станув на землі між дверима гробу і сторожкою. Одитий у сніжно білі шати, очі його здавалося сіють вогонь, обличчя ж його повне сили й гніву. Відвалив камінь, широко отворив двері та сів на скалі, повний грози й маєстату.

Остовпіли вояки, зірвалися з землі й припали лицем до землі. Блеск сліпив їм очі, вид грізного янгала стинав кров у жилах. Хвилину лежали без руху, не знали, чи живуть іще, чи вже померли. Вікніці зірвалися з землі та ки-

нулися утікати. За хвилину зникли вже за муром, лишаючи шоломи, списи й вогнище. В огороді знову царила тишина, янгол сидів даліше на скелі: не щоб громити злих, але-що добрим проголосити веселу новину. Воскресіння.

Коли таке діялося при гробі, деінде вже аперше на землі пронеслося радісне "Христос воскрес!"

Не об'явив нам того Ісус Христос Святий Лисьмом, але в книзі Найсвятішого свого Серця: що перші промені потіхи, якими Воскреслий звав кріпнати своїх вірних, мусіли бути для Матері. Вона ж терпіла найбільше з усіх, найближче стояла хреста, така тиха та призабута. Хіба ж не на ній мало сповнитися те, що "ваш смуток, заміниться в радість?"

Пречиста Діва напевно не мала особистої вістки, що побачить Сина зараз по виході з гробу; але числила на Його серце, як колись у Кані Галилейській. Прибрала свою кімнатку як лише могла, оділася по-святочному і стала навколішки до молитви. То із більшою тугою зітхала, аніж Яків до оглядання Йосифа, ніж Товія до повороту сина.

Коли так молилася в повному впованні, долетіла до її вуха якась дивно солодка музика: хор багатьох голосів, що радісно й любо співали. Звуки плили десь згори чи з усіх сторін, не з землі, а немов із таємних воріт, котрим Бог входить до душі а душа підноситься до Бога. Серце Найсвятішої Діви забилося з радості; відразу зрозуміла, що звіщають ті милі тони.

І справді, в міру, як зближались голоси, зростала радісна пісня, а кімната Марії заяснила небесним світлом. Не лише сумерк уже згинув, але й потонуло в блискі полум'я оливної лямпадки, що стояла на столі. Ясність мов у саме полудне, жива як сонце, лагідна як місяць.

Найсвятіша Мати повстала з землі й піднесла очі в невимовному зворушенні. Стіна кімнати гейби зникла, а на її місці отворилися брами небесних палат. На порозі кімнати, серед хвиль найкращих світел, стояв живий, правдивий Ісус Ісус, а за ним непроглядні маси ангелів і святих. Марія знов клякнула і в захопленні зложила руки. Ісус наближався до Неї, підніс її з землі та притиснув до Свого серця і довго держав так її в своїх обіймах. Дякував сердечно за все, що перетерпіла з Ним, сповнив потіхою і ті дорогі материні очі, що трухлилі на вид страшної муки, і обличчя на якім день страстей вирив борозни болта, а передовсім Серце, що було надміру наповнене всякою гіркотою. Марія не говорила нічого, лише ясні сльози радості спливали по її обличчю. Що маю на небі і чого можу ба-

жати на землі? Тільки тебе, Боже мого серця, частино моя і Боже мій на віки!

Радість Її була повна. Всі болі видалися Їй мов минулий сон. Ісус уже не страдає, а купається в веселості, вже не погорджений, але ясний хвалою! Замість терневої корони, ясний ореол блиску навколо голови Його; замість лютих катів, тисячні хорі Святих; рани зістали, але кращі вони від квіток. Із цілої постави б'є повнота безсмертного життя й сили, спокою й щастя, маєстату й доброти.

Вдивлялася в того свого Сина, мов у небо взята, а Він казав Їй, що ще якийсь час перебуде Вона на землі, а потім візьме Її на небо; говорив Їй про Царство Боже, вказав на місце для Неї там приготоване, місце по Бозі найвище.

Відтепер піднесена понад усі створіння і всіми люблена, від Бога і від людей, із правами Матері в небі, і з правами матері на землі, засяє при Його престолі роздавати ласки та бути знаряддям милосердя і ближнієм для всіх бідних, щоб любов'ю, добротою й солодкістю, мов променями оповити всю землю.

І Господь хотів відразу впровадити Матір в ту святу роллю, яку Вона вслужила собі під хрестом. Як йому сказав Отець по воскресінні: "Нехай Тобі поклоняться всі Божі янголи!", так Він тепер хотів показати свою Матір усім Святим, щоб вони віддали почесність своїй Царниці.

Зближилися до неї всі Святі освободжені з аду.

Довгим рядом ішли ряди патріархів, від Адама і Єви, йшли царі і пророки, ішли святі аж до Івана Хрестителя та наймилішого Обручника Марії Йосифа. Розпізнавали в Ній пророцтва і прообрази, котрим жила їх віра, тишилися Її красою і хвалою та, віддаючи Їй покірний поклон, повтаряли хором: "Благословенна ти між жінками і благословен Господь, ім'я Твоє так вивищив Він, що слава Твоя не зійде з людських уст, пам'ятаючи силу Божу. Ти хвала Єрусалиму, ти, радість Ізраїля, ти слава цілого народу."

"Найсвятіша Діва стояла покірна, але не здивована. На слова почесні відповідала в серці молитвою: Вчинив мені великі речі, Могутній, і святе ім'я Його.

Коли поклон скінчився, Ісус іще раз обняв Матір і обіцяв, що Вона ще нераз побачить Його на землі. І цілий цей чудовий вид нагло погас.

Повернувшись присмерк до бідної кімнатки. Марія клякнула знову до молитви, але до вух Її долітало ще хвилину з віддалі: "Радуйся, Царице неба!"

НА СЛУЖБІ ЦЕРКВИ Й НАРОДУ

Відзначаючи на сторінках цього числа нашого "Світла" 25-ті роковини його появи, відзначаємо один з етапів широкого василіяньської діяльності на видавничому й письменницькому полі, що належить до головних завдань Василієвого Чину. Успадкував він її від самого свого Протопатріярха, що залишив своїм духовним синам найкращу спадщину — пребагату скарбницю своїх виключених писань неамрутою вагі для вселенської Церкви і всіх віків. Бо у своїх численних і різноманітних творах наш св. Отець не лише ясно викладає найглибші тайни Христової віри і переможно боронить їх перед ретивими лжеоноваченнями, але відзивається на різноманітні питання біжучого життя у світі та дає на них живі відповіді. Так і здається, що для св. Василія в рівній мірі важно навчати найвищих правд св. Євангелії і намічувати практичні дороговкази, як їх застосовувати до життєвих вимог. Можна б навіть сказати, що в порівнянні з іншими великими Отцями й Учителями св. Церкви свого часу (Григорій Ніський, його брат, Григорій Назіанзенський, його друг, Іван Золотоустий й ін.) св. Василій найбільше впроваджує у свої писання журналістичної, що так скажемо, манери, бо що ж інше є його 365 бережених листів, на найрізноманітніші теми і з найширшим кругом зацікавлення, яке обіймає увесь тодішній християнський світ і зосереджується на всіх потребах загальної християнської життя своєї доби? І навіть під письменницьким оглядом його твори це збір виробленої грецької мови, прегарно живого стилю і високої культури пера, яку він зібрав із найкращих сторінок старинних грецьких письменників та збагатив власним літературним геним.

Ось чому й можна сказати, що у творах свого св. Протопатріярха знаходило пізніше чернецтво надхнення до своїх письменницьких творів, чи були це літургійні молитви й поезії, чи проповідні виступи та богословські розправи, чи відзиви на злободенні питання християнського життя. Вистачить тільки навести ім'я того, що його називали "немов другим Василієм", св. Теодора Студита, якого широка переписка відзеркалює всестороннє зацікавлення загальною церковними і життєвими справами поза монастирськими мурами свого віку. А знову на староукраїнському ґрунті побіч нього стає найзамітніша постать першого законодавця чернецього життя на Русі — св. Теодосій Печерський, що "по вся дні і ночі" — як каже його життєписець — писав книги сво-

їми руками і свій рукодільний труд давав на монастирську братію.

За їхнім прикладом пішов згодом теж св. Йосафат уже на початках свого чернецього життя (від 1604 р.), призбираючи собі виписки з численних книг та укладаючи більші чи менші обсяги статті про спірні точки між з'єдненою й нез'єдненою Церквою (гл. огляд його письменницької діяльності у студії д-ра Ю. Герича — "Добра Книжка" ч. 164). А згодом св. Апостол Унії започаткував спільно з митр. Йосифом Рутським перші друковані видання свого монашого центру в Вильні "Обороною церковної єдності" Лева Крезви 1617 р. та іншими подібними публікаціями. Такий характер зберігав василіяньське письменство впродовж усього 17-го століття та зосереджується біля монастирської друкарні в Вильні (від 1623 р.) і згодом (від 1695 р.) в Сучасній.

До них долучилися ще дві василіяньські книгопечатні на коріннях українських земель — в Ужєві в Галичині та в Почаєві на Волині, що попри Ставропигійську друкарню у Львові були єдиними осередками нашої книжковості впродовж усього 18-го віку серед загального польонізаційного залу. Попри суто літургійні видання, що виходили у всіх вищезгаданих василіяньських друкарнях, починають зокрема початківські отці допускати народну мову у своїх виданнях, як "Богогласник", збірник нашої релігійної пісні з 1790 р., і "Науки парохіяльни" о. Юліана Добрильовського 1794 р. Проте далі цих початкових спроб не ввіли піти оці василіяньські предтечі М. Шашкевича, бо з початком 19-го ст. Василіяньський Чин підпав насильній ліквідації під московською кормигою, а в Галичині — важким обмеженням протимонашої (йосифіанської) політики, так, що навіть дрібненький образочок Голівської Богоматері цілими десятками літ не міг пройти урядової цензури...

Тому щойно відновив Василіяньського Чину в 1882 р. принесла теж обнову колишньої видавничої й письменницької діяльності, а першою її ластівкою була вже в 1887 р. книжечка про почитання Пресв. Христового Серця о. Юліана Давця, першого священника з оновлених Василія. Вслід за нею появився в 1892 р. народний молитовник "Гостинець" укладу перших василіяньських місіонерів оо. Єремії Ломницького і Платона Філяса, що згодом перевидався і розхо-

дився в сотках тисячів примірників не лише в Галичині, але й на нових місцях українського поселення в усюму світі. Невдовзі в 1895 р. заснували оо. Василіани першу свою друкарню в нових часах у жовківському монастирі і через два роки 18 травня 1897 р. з неї видали перше число славновісного "Місіонаря Пресв. Серця Христового", що став наріжним каменем найбільшого з українських церковних видавництв цього століття — Видавництва Чину св. Василія Великого у Жовкві. "Перший наш місіонарський лист" — писав перший редактор "Місіонаря" о. Філас — "розбігся мов іскра по сухому листі" і відразу став найбільш улюбленим релігійним часописом на всю Галичину і поза океанами.

Коли ж із вибухом першої війни московські полчища залили край і вивезли жовківських отців у глибоку Росію, "Місіонар" став виходити аж у далекому Загребі в Хорватії, де добросердечний єп. Дюонісій Нараді примистив більше число василіанських ченців, і звідтам підтримував українські душі по всіх таборах і на різних фронтах. І знову в 1919 р. після польської окупації Галичини настигла нова насильна перерва для "Місіонаря", бо польське військо вивезло друкарню та запроторило монахів до концентраційного табору в Домбю. Але завдяки заходам папського нунція Ахілія Ратті, пізнішого Папи Пія XI, жовківська друкарня, хоч і понівечена, повернулася на своє місце та "Місіонар" став знову появлятися і з року на рік збільшувати свій наклад, що перед другою світовою війною вже доходив до 50 тисяч примірників. Біля нього став виходити від 1921 р. диточий журнал "Наш Приятель" і згодом "Бібліотека релігійної освіти", "Б-ка рел. драми", "Католицькі читання", "Українська Книжка" тощо, а видавництво власних релігійних книжок доходило вже до 200-сотного наголовка (гл. о. М. Ваврик, По василіанських монастирях, 143). Та советська навала у вересні 1939 р. принесла відразу наглу й цілковиту руйну цього велетенського діла, що його будували від півстоліття з найбільшою посвятою покоління жовківських монахів. Ще тільки за роки 1942-4 став жовківський "Місіонар" знову появлятися у зменшеному вигляді в часі німецької окупації серед найбільших труднопців і безконечних гестапівських шикан.

А коли советські полчища перевалилися через Карпати, прийшов такий самий кінець і молодому василіанському видавництву в Ужгороді, де від 1925 р. оо. Василіани на початках своєї праці в Карпатській Україні (від 1920 р.) створили друкарню й видавали церковно-народний місячник "Благовісник Пресв. Христового Серця" й інші релігійні публікації, які в значній мірі причинилися до релігійно-національного усвідомлення закарпатської вітки українського народу. О-

Та вже тоді від довшого часу діяли два інші василіанські видавництва на нових теренах праці нашого Чину в новому світі — у північній і полудневій Америці. І тут і там спостерігаємо їхні спроби вже з перших літ від приїзду василіанських піонерів між українських поселенців і то майже рівночасно і в Бразилії і в Канаді. Бо хоч василіанська місія започаткувалася в Бразилії ще в 1898 р., а в Канаді щойно в 1902 р., то перші видавничі василіанські заходи у Бразилії датуються 1904-им, а в Канаді 1906-им роком. Але своєю власну друкарню перші таки отворили бразилійські Отці, вже 1911 р. в м. Прудентополі, де теж започаткували свій місячник "Місіонар" і вслід за ним ще й тижневик "Працю" з датою 22 грудня 1912 р.

Дотримують кроку бразилійським отцям Василіанам аргентинські співбраття, що в своєму головному центрі Апостолес видають у власній друкарні вже 16-ий рік цікавий місячник "Життя" з диточим додатком і навіть випустили кілька поважних духовних книжок без огляду на маленьке число отців та надмірне перетягання піонерськими працями на тому терені.

На повних 10 літ старше від "Життя" наше "Світло", що саме обходить срібний ювілей своєї появи в 1937 р. в мондерському монастирі на канадійському Заході. Випередила його довга низка українських церковно-народних часописів, до яких приложили свою чинну руку василіанські піоніри на північно-американським суходолі. Згадати б тільки філадельфійську "Америку", орган заслуженого "Провидіння", осанованого першим українським єпископом ЗДАмерики Преосв. Сотером Ортинським, ЧСВВ, і вже після першої війни "Католічний Провід", редактований у 1927-33 рр. о. Єліфанієм Теодоровичем, колишнім редактором жовківського "Місіонаря", та вінцієдмонтонські "Українські Вісті", започатковані покійним архієп. Василем Ладікою, ЧСВВ, в 1929 р. (гл. Пропамятна Книга оо. Василіан у Канаді, ст. 178). Але власний василіанський журнал міг постати лише з заложенням власної друкарні у мондерському монастирі в 1936 р. та після перших її спроб: "Самоосвітних Листків", що скоро розходилися і були доброю зброєю для підготовки до "Світла". Його розвіт завчася саме в потрібну пору, коли вже сходило грізне марево другої світової війни, яка повною духовою темрявою окутала нашу батьківську землю... Побіля нього організується окреме видавництво релігійних книжок та після війни продовжує свої публікації заслужена "Добра Книжка", а рівночасно постає цінке видання "Слово Доброго Пастіря" американської василіанської провінції в Нью-Йорку, що сьогодні начисляє вже понад сто випусків на різномодні релігійно-світоглядові теми.

Всі ці василіанські видавництва переростає сво-

сю вагою і значенням центральне видання Чину при головному монастирі Протоархимандрити Курії в Римі — "Записки Чину св. Василя Вел.", започатковані якраз 40 літ тому 1923 р. в 300-літні ріковини смерті св. Йосафата пок. о. Йосафатом Скрутнем у Львові. Присвячені всьціло історії української Церкви та василіянського Чину, здобули собі "Записки" загальну повагу в науковому світі, бо сталися цінною скарбницею виданих там численних пам'яток нашого церковного минулого і рівночасно зразковим показником друкарської штуки лаврівської книгопечатні. Та вибух другої світової війни перервав це заслужене видання і советська навала знищила докришки два майже готові до виходу об'єкти томи. Тому одним із найперших завдань головного заряду Чину повоєнного часу було відновлення цього історично-наукового діла в столиці християнства — в Римі, де є найбільша копальня документів нашого минулого поза рідними землями. Таким чином під проводом теперішнього Всесвіт.

о. Протоархимандрита Атанасія Великого можуть "Записки" похвалитися просто монументальним досягненням: 31 томів документів із римських архівів (з повним науковим апаратом) від 1952 р. (тобто по 3 томи на рік!), 15 монографій із різних ділянок нашої церковної історії і 3 томи властивих "Записок ЧСВВ", в яких співпрацюють духовні й світські, українські й чужі, католицькі й православні вчені. Розбудоване отак це центральне науково-історичне видання Чину є вартісною надбудовою всіх василіянських виданців, бо воно властиво лучить минуле Чину з теперішнім і в ньому знаходить творче надихнення до наполегливої церковно-культурної діяльності молодих чернечих поколінь за священними напрямними св. Отців Василя та Йосафата.

І так вогненний стовп св. Василя кидає свій піковий відбиток на щораз нові сторінки василіянських журналів і книжок, що промовляють до української душі рідною мовою любови своєї Церкви й народности.

Олександр Мох

МАЙБУТНЄ "СВІТЛА"

На своєму ювілею 40-ліття священства о. редактор П. Хомин сказав справедливо, що всі майже отакі канадійські чи американські ювілеї неприємні для ювілянтів, бо нагадують їм: час — збиратися в могилу. І це така правда: наші ювілеї це непотрібне ставлення тяжких гробових каменів на дію — ще нероз добре живих! — людей. То й із ювілеєм 25-річчя СВІТЛА, якого, 20-річчя ми недавно обходили, я не збираюся писати елеяної статті про те, як то воно було гарно, коли це бабуся жили... Радше напишу про те, що, на мою гадку, має бути зі СВІТЛОМ.

СВІТЛО, як я вже писав¹⁾, мусить з konieczности (бо такі умовини в Америці) мати *універсальний* характер. Це значить: воно з konieczности мусить бути писане так, щоб кожний його читач, — і той високоосвічений, і той без високої освіти — щось для себе в СВІТЛІ знайшов. Бо тільки тоді СВІТЛО зможе заховати своє монополістичне становище: одинокого універсального родинного католицького українського місячника у т. зв. "вільному світі". Основники СВІТЛА не були фахові редактори, вони не знали ще вповні можливостей СВІТЛА, то й воно, з сьогочасно-

му вигляді не є втілюванням якогось одного редактора, а плодом еволюції-розвитку: і через часті зміни редакторів-співробітників і через зміни часу (добі), в яких воно розвивалося. Для прикладу: перед 1950 роком були голоси, що СВІТЛО не має виглядів на майбутнє та повинно перейти на англійську мову; і саме, мов на сміх, СВІТЛО перейшло нову зміну та, під народженням і вихованням в Америці новим редактором, не тільки заховало свій український характер, але ще його побагатило і розрослося до такого вигляду, як його має сьогодні. І це сталося саме тоді, коли інші часописи подібного вигляду, під редакцією новоприбулих, перейшли в 50% на англійську мову.

Це пишу для тих миркачів, які постійно відгромажують СВІТЛО за 8 сторінок (15% об'єму) його англійської частини: чи оправданий їх шовінізм? Отой самий поганий шовінізм-виключність, який стрічає СВІТЛО теж і з другого, англійського боку: не треба української мови — ми є канадійці. Ми, українці Канади чи ЗДА, можемо бути прикладними громадянами Америки, а ніяк не маємо потреби відрікатися своєї народности. Колись за вірність Австрії називали нас "тирольцями сходу", а проте ми не перестали любити свою українську мову, обряд, народ-

¹⁾ Стаття п. н. "Завдання редакторів "Світла", "Світло" ч. 7-8 1958 р., стор. 57 і дд.

ність. Через заховання своєї мови й народності французи в Канаді якраз і мають своє визначне місце; а рабів ніхто не шанує: всі мають їх за помело. Але якраз для заховання українського духу серед англомовних українців на американській землі потрібна англомова частина СВІТЛА. Я сказав би більше: для майбутнього СВІТЛА треба розбудувати цю англомовну частину на окремий журнал величини самого СВІТЛА, який заступив би українській молоді, вихованій в американських школах, колишню ЮТ-УКРАЇНСЬКЕ ЮНАЦТВО, та зберіг би її для нашого народу.

Коли ми вже при зверхньому вигляді СВІТЛА, то вважаю, що на майбутнє він повинен би дістати в кожному числі кільканадцять добрих і живих ілюстрацій, більш модерну ломуку, з графічними окрасами й под. Це можливе тим більше, що саме тепер редактором СВІТЛА є людина, який зовсім завдячує введення своїх модерних обгортюк.

Говорячи про майбутність СВІТЛА, не можемо не згадати *виключності*, тим разом так самої (неправильно!) "парафіянізації". Вона полягає на тому, що українці розколюють себе тут знову на старо- чи ново-прибулих, на партії різних ідей, аж доводуються до того, що навіть парафія парафії іншої не хоче знати. Є ще розкол на духовних і світських, і т. д. Все те виходить із шукання свого власного кучого Я, хоч і писаного з великої букви... Одя *виключність* парафі-Я-нська нагадає оту парафіну, яку дехто заживає: вона не дає ніякої поживи, а новочасна медицина каже, що навіть може і спричинюється до недуги пістряка ("рака"). Що така парафі-Я-ищина в часодий-причинюється до рака, який веде до смерті часопису, це певна річ. Це всі оті амбітники, яким власне Я (вони не раз заслоноються, що роблять свою погану роботу в ім'я якоїсь ідеї, нації чи стану!) дорочає від добра Христової Церкви, апостолством ідей якої повинен бути кожний католицький часоспис. Ота *виключність* каже їм нинішній СВІТЛО через бойкот: не дописувати, не читати, відмовити передплати, говорити зле про часоспис і т. п. в ім'я габельного гасла: "якщо Україна не має бути соціалістична, то не треба її!"

Майбутнє СВІТЛА багато залежатиме від тягlosti проводу редакції й адміністрації СВІТЛА. Тягlosti тала коначна для *доступу* журналу: праця в журналі дає його адміністраторам і редакторам потрібний *досвід*, якого вони не мають у ніякій школі, бо його вчить тільки життя й праця. Зачинати ж знову з новими людьми нові досвіди — це значить тратити не тільки людей із досвідом, але і знову починати з початків. Тимчасом дійсний поступ полягає на зв'язку з минулим досвідом, а не на революційних скоках. Та рівночасно з тим треба пам'ятати, що ми всі

смертні, отже навіть найліпший редактор чи адміністратор повинен мати старання виховати свого майбутнього *наступника*, з-поміж молодших співробітників. І навіть в інтересі журналу треба би такого наступника вислати на журналістичні студії.²⁾ Це дуже важке домагання не тільки для СВІТЛА, але для нашої католицької преси взагалі.

Дальша розбудова СВІТЛА полягатиме на тому, щоб воно розбудовувало в себе ще різні відділи т. зв. *сторінки*: жіночу, батьків родин, молоді, розваги (загадки, "гоббс" і т. п.), молодих талантів ("перші спроби" пера) виховання у християнському дусі, самоосвіти,³⁾ і т. п. Цікаві статті на актуальні теми, багато ілюстровані, в окремому графічному оздобленні, з різних ділянок знання в освітленні католицького світогляду — при чому треба добирати співробітників скрізь, без парафі-Я-ищини. При доборі редакторів чи співробітників мусить бути захована єдино розумна селекція: 1) талант, 2) знання предмету, 3) католицький світогляд. Ніколи не можна забувати про те, що ніяка влада, світська чи духовна, не має сили зробити з непригожої людини редактора, як це в нас часто навіть дуже високоосвічені люди гадають. Добір співробітників у всяких сферах, навіть нехатолицьких, має ту добру сторону, що оті поза-католицькі дописувачі помалу освоюються з католицькою наукою та

²⁾ Інформацію про журналістичні студії знаєте в книжці п. н. The training of journalists. 1958. Це інформація ЮНЕСКО, отже організації наскрізь ворожої Церкви, але з неї можна так дотого путнього довідатися. — Вислати треба молодих людей на студії журналістики тільки до католицьких осередків, бо нпр. американські, це основи ворогів Церкви, а молодий адепт журналістики практично не дасть собі ради з протихристиянською атмосферою і брехнею в "названні" тих безбожних шкіл. На днях ми дістали листа від одного з молодих журналістів, що студіювали на американському ґрунті. З цього листа видно, що той молодий католик-журналіст, хоч практикуючий католик, то вже зовсім думає нехристиянськими категоріями.

³⁾ Для дійсної демократії треба християнського усвідомлення й деякої політичної дієвості голосуючих; інакше вийде панування на народі ("демос"), а сепеліти (так зв. "керована демократія"). Велику в нашій історії заслугу в напрямі створення християнської самоосвіти має єп. Кир Йосиф Мартинєць ЧСВВ у Бразилії, який перед війною був редактором самоосвітнього журналу, веденого в християнському дусі і то саме в Бразилії, грошево найслабший країні нашої еміграції. Зате в багатій на людей і гроші Галичині спромоглися на самоосвітні часосписи тільки націоналісти (і то ще ті дуже ліві) та радикали, католики не хотіли... Я писав про те в своїй брошурі п. н. "Самоосвітні виданництва", Львів 1937.

непомітно стають на правдивий Христовий шлях.

Треба змагати до того, щоб уся організація СВІТЛА була живим органом-тілом, а не фрагментами, не вибухами. Щоб СВІТЛО горіло-світло постійним вогнем, а не раз горіло, раз пригасало. Для того потрібна його видавцям, редакторам і співробітникам велика Божя ласка; а її можна дістати тільки через молитву. І тією молитвою повинні захопитися не тільки близькі співробітники СВІТЛА, але і всі його читачі і прихильники. В тій молитві треба ще просити Бога за розвиток СВІТЛА, за збільшення числа його читачів і передплатників. Треба просити, щоб адміністрація й експедиція журналу йшли більш поступово й більше справно, щоб управителі СВІТЛА шукали модерних доріг для його даль-

шого поширення, щоб не задовольнялися теперішнім задовільним станом його: бо що ж таке наклад 5-6 тисяч супроти близько однієї мільйона українців Америки!

Попри молитву за поліпшення СВІТЛА, треба всім його прихильникам зробити в цьому ювілейному році СВІТЛА ще ОДНУ працю: кожний передплатник СВІТЛА нехай заплатить за якогось свого знаомого (а як не знає такого, нехай доручить це адміністрації СВІТЛА зробити!) однорічну передплату (\$3.00). Це не коштуватиме його більше як одного цента на день! Хіба всі ми такі купці чи бідні, щоб не могли цього зробити? Зараз по прочитанні цієї статті напишім до СВІТЛА і виконаймо цей свій ювілейний дар для нього.

Д-р Лев В. Мидловський

ВИДАВЕЦЬ І ЖУРНАЛІСТ

У пресі, в кожному часописі, є два основні чинники: видавець і журналіст. Кожний із них має свою визначену ділянку праці. Успіхи в ній чимало залежать від того, наскільки ці чинники узгоджені між собою.

Ідеально було б, як би технічні й економічні засоби служили виключно публіцистичному завданню часопису. Реально беручи справу, такий погляд є надто великою вимогою до практичного життя. В кожному випадку часопис вимагає солідної господарсько-комерційної і графічно-технічної досвідченої праці.

Наскільки здорові й міцні є господарські основи часопису та наскільки точна й випробувана є техніка (склад, друк, експедиція тощо), настільки ж і є вможливлені його духові завдання та засяг його діяння. Добрий часопис, якщо ним правильно керувати, може мати також великі господарські й технічні осягні. Однак вони завжди повинні бути підпорядковані його духово-публіцистичному завданню. Тому при кожній технічній або комерційній праці для часопису, його публіцистична ціль повинна бути на першому плані.

Приблизно так визначає видавничі сторінку преси відомий католицький науковець, д-р Еміль Довіфат, професор журналістики в Берлінському Університеті.

Хоч адміністрація католицького часопису, як і кожного іншого, має також комерційне завдання, але воно для католицького видавництва не є ціллю в собі, щоб тільки збіль-

шувати грошові прибутки. Тут це комерційне завдання є виключно засобом, що уможливає існування часопису. Його зростаючий наклад, очевидно, зміцнює також матеріальну базу видавництва. Однак це не є для збагачування, а перш усього для збільшення засягу ширення Христової науки, засад християнської моралі і формування та закріплення католицького світогляду серед читачів.

Видавництво католицького часопису є найбільше зацікавлене високою якістю його змісту і його приманливим зовнішнім, графічним виглядом, про який особливо добає німецька католицька преса. Це й повинно давати йому перевагу над іншими часописами, причинюватися до його зростаючої почитності і тим чином вирівнювати його меншу змогу прибутковості.

У свою чергу рівень часопису залежить від того, чи видавництво подобало про відповідну кількість фахових редакційних працівників і позаредакційних співробітників; чи взагалі є належно налагоджений апарат редакції, щоб міг функціонувати безперебійно.

В цьому відношенні існують у нас недомогання. Деякі є зумовлені нашими загальними обставинами. Інші мають льокальний характер. Зводяться вони звичайно до того, що чомусь якраз на часописах намагаються в нас щадити. У висліді маємо редакції, в яких одна й та сама особа редагує, пише, виконує функції мовного й друкарського коректора, технічно-

го редактора, секретаря редакції, архіваря світлин і кліш, тощо.

Недоцільно було б скривати існуючі недомогання. В інтересі нашої преси, щоб сприяти її здоровому розвитку, слід навіть докладно приглянутися до них, устійнити їхні причини й пробувати поступово усувати їх.

Між іншим зустрічаємо в нас щось у роді зачарованого кола. Воно виглядає приблизно так, що наші часописи в пересічному мають таки замало передплатників. Тому загальні прибутки не вистачають, щоб редакцію удержувати в повному персональному складі й винагороджувати позаредакційних авторів. Це впливає від'ємно на рівень часопису, на якість і різноманітність його змісту. Тому часопис не вдовольняє читачів і не з'єднує собі нових, щоб передплачували його. А без відповідної кількості передплатників знову бракує грошей на необхідну кількість персоналу редакції, на гонорари для позаредакційних співробітників і кореспондентів, на більше ілюстрацій, що їх сучасний читач хоче мати, та на ефективну зовнішність часопису.

Читач слушно вимагає доброякісного, різноманітного й цікавого змісту в часописі. Його може дати не одноособова, а з відповідною кількістю персоналу, солідно зорганізована редакція, якій не накидують бюрократичну методу відсиджування годин, де натомість є сприятлива атмосфера для творчої журналістичної праці, де є її нормальний поділ, де функції й ділянки не кумулюються, де існує довір'я до редакторів, базоване на їхньому почутті відповідальності, де не накидують редакторам нефахових, а то й противних засадам журналістики вказівок або інструкцій, та де є наплив свіжих матеріалів від авторів з-поза редакційних стін.

Хоч видатки на редакцію формально стоять аж на 4-ому місці в черзі (за видатками на 1. склад і друк, 2. папір і краски, 3. інші адміністративні), але вони фактично є найважливіші для публіцистичної якості часопису. До цих видатків належать також гонорари для кореспондентів і позаредакційних співробітників. Хто їх не має і не платить їм, той обнижує рівень часопису. Самі ж редактори ніколи не в стані дати те все, чого вимагає читач від часопису. В редакторів стільки редакційно-технічної праці, що вони ніяк не встигають охоплювати всіх ділянок, якими цікавляться читачі.

Для приблизного уявлення про відношення кількості людського персоналу до об'єму праці в часописі можна навести, очевидно, не як приклад для нас, а як загальну орієнтацію в цій матерії, що нпр. американський щоденник "Нью-Йорк Таймс" має понад 1,600 усіх пра-

цівників. Отже від 20 до 30 з них припадає на одну сторінку часопису. В той час у нас іноді виходить 4 або й 8 сторінок на одного редактора.

Преса має тепер поважну конкуренцію, бо її читачі стають щораз більше слухачами радіоаудіцій і глядачами телевізії. З цим треба рахуватися. Однак значення доброго католицького часопису не зменшилося, а навпаки, навіть зростає, особливо, як активного помічника Церкви в ділянці Світського Апостолу.

Христові Намісники завжди підкреслювали вагу й спеціальну роль преси, що "оформлює опінію народу й нормує його життя", як сказав був Папа Лев XIII. Вартість католицького часопису підкреслив Папа Пій X, заявивши, що радо дав би свій нагрудний хрест, щоб зміцнити пресу. Вона, як видавниче підприємство з обмеженими прибутками, дійсно потребує допомоги, зокрема в нас, щоб могла виконувати свої завдання. Цю потребу допомагати їй засвідчував у практиці Папа Пій XII, що дуже піклувався пресою і доручив був навіть улаштувати виставу католицьких часописів у Ватикані. Папа Іван XXIII уже на початку свого понтифікату відправив був Св. Літургію в базиліці св. Петра, 31 січня 1959, в наміренні журналістів. А згодом присвятив особливу увагу Світовому Конгресові католицької преси, що відбувався в Сантандері, Еспанія, в липні 1960, якому уділив Апостольське благословення, подав поради й побажав успіху.

Це зрозуміння Вселенських Архирейів для праці видавців і журналістів є заохотою нам, але й одночасно унагляднею відповідальності видавця й журналіста української католицької преси. Маємо трудні обов'язки. Іноді бувають складні ситуації. Тому тим більше потребуємо об'єднання наших сил і солідарної співдії.

Розмісне, мистецтве альбомне видання
ЛЕГЕНДИ ПРО ХРИСТА
Його народження, життя, муки, смерть
і воскресіння

Пера Константи́ни Меліти́ної з численними
повносторінковими ілюстраціями - деревори-
тими мистця Юрія Кульчицького.

Чудовий релігійний і культурний дарунок
для дорослих і дітей.

Ціна \$1.00, в твердому переплеті \$1.50.

Замовляйте завчасу

у Видавничій ОО. Веспіліан на адресу:

BASILIAN PRESS, 286 Lager St., Toronto 3, Ont.

НАША ЮВІЛЕЙНА ПРОСЬБА ДО ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ

У цей 25-літній Ювілей СВІТЛА допоможіть нам пошири-
ти СВІТЛО — придбайте хоч одного нового передплатника.

Нехай у цьому Ювілейному Році наклад СВІТЛА зросте
принайменше на тисячу нових передплатників.

МИ ЧИСЛИМО НА ВАШЕ ДОБРЕ ДІЛО!

Ім'я нового передплатника

Адреса

(Передплата на один рік — \$3.00)

Придбав (ім'я)

Адреса "Світла":

THE LIGHT — 286 Bagar St., Toronto, 3, Ont. — Canada

БАГАТО ЛЮДЕЙ ЗАПИТУЄ...

Ми маємо старенького батька, який часто не-
дужає і дуже багато гроша мусимо видавати на
лікарів, на лікарні й на ліки так, що фінансово
ми вже просто вичерпані. Тепер лікарі кажуть,
що батько потребує одного дуже коштовного лі-
кування, властиво спроби лікування, яке, однак,
не певно чи допоможе, а як для такого старця, бу-
де дуже болюче. Чи ми, діти, обов'язані в сум-
лінні, навіть задовжуватись, щоб отакими болю-
чими й непевними, а до того ще й дуже коштов-
ними способами рятувати батька від смерті?

Кожний син чи дочка повинні щиро помагати
своїм батькам зберегти їхнє життя і здоров'я,
хоч би це мало коштувати навіть багато гроша.
Батьки певно більше дали своїм дітям, ніж діти
здібні віддати батькам. Але, за засадою като-
лицьких богословів, діти не є в сумлінні обов'я-
зані йти аж так далеко, щоб задовжуватися на
високі суми, роблячи видатки на надзвичайні й
надто коштовні лікування чи заходи, яких успіх
дуже сумнівний.

У старшому віці людина занепадає на здоро-
в'я, бо делікатніші клітини організму помалу
слабнуть і замирають. Так/старша людина по-
малу втрачає слух, пам'ять, здібність швидко
думати, і т. п. Деколи кидається тяжка недуга,
яку годі вилікувати, а можна тільки на пізні-
ше відсунути неминучу катастрофу — смерть.
Хворий має обов'язок сумління рятувати своє
здоров'я й життя, але не має обов'язку аж тако-
го, щоб уживати надзвичайних і надто коштов-
них засобів для втримання себе при житті. Тим
менше обов'язаний він у сумлінні до того, коли
пропоновані засоби чи заходи неراز іще й дуже
болючі, а їхній успіх сумнівний. — Цю засаду
католицької моралі дуже ясно виложив Папа Пій
XII перед членами Міжнародного Конгресу А-
нестетистів у Римі 1957 р.: Якщо сам хворий не
є в сумлінні обов'язаний рятувати свого життя
надто тяжкими заходами і надзвичайними та на-
дто коштовними засобами, то подібно не є в сум-
лінні обов'язані ні його діти, чи взагалі родина,
робити великі видатки на хворого, коли нема по-
зитивної надії на те, що воно справді врятує йо-
му життя.

Знаємо, що Св. Причастя можна приймати
тільки один раз на день. Що ж робити, коли
хтось і по 2-3 рази денно приступає до Св. При-
частя і люди це бачать та дивуються? Чи можна
піти наперед, перед престіл, і перестерігти дану
особу, що того не вільно їй робити?

Правдою є, що за наукою св. Церкви тільки
одні раз на день можна приступити до Св. При-
частя. Хто ж причащається по 2-3 рази денно,
то хіба не знає тієї засади св. Церкви, або забу-
ває те, що раз уже причащався. Забудькуватись
часто буває в старих людей. Хто ж не знає про
таку засаду Церкви, або не пам'ятає на те, що
раз він уже причащався, той певно не має гріха
за це. Певно, що таку особу треба повчити чи
напам'ятати. Але ніколи не треба того робити так,
щоб це вийшло на її засоромлення. А було б це
дуже прикрі й засоромлює, коли б дана осо-
ба вже влякала перед престолом і чекала на Св.
Причастя, а хтось прийде і тягне її від престолу,
або каже їй при інших, що не вільно їй удруге
причащатися, або ще й звертає увагу священни-
кові, що та і та особа вже причащалася, а тепер
удруге приступає до Св. Причастя. Повчити, чи
напам'ятати когось у такій справі треба приватно
й окремо, а не перед іншими людьми. Дана осо-
ба певно робить таке в добрій волі, отже не має
гріха і тому не треба засоромлювати її перед ін-
шими.

Кілька років тому кілька разів у рік, я вибирав
по кілька доларів із каси в фірмі, де я працював.
Я не пам'ятаю точно, кілько томо могло бути,
але тепер хочу вірнівати мій довг. Як міг би я
це зробити без виявлення себе, що саме це я був,
що вибирав гроші з каси?

Хто незаконно присвоїв собі чужі гроші, той
має обов'язок у сумлінні звернути їх власникові,
але він не обов'язаний виявити себе та так ви-
ставити себе на сором, а через це може ще й ро-
боту втратити. Найкраще перше обчислити, скіль-
ки менше-більше, ви довжні, потім дайте виста-
вити чека в банку на ту суму, напишіть на ма-
шині листа (без підпису) з виясненням, чому ті
гроші посилаєте і вишіліть усе в конверті на а-
дресу фірми. Щоб оминути небезпеки, що касієр
може присвоїти собі ті гроші, адресуйте листа
на ім'я власника фірми. А коли ще й дальше ма-
єте сумнів і не можете рішитися, як це зробити,
тоді вдайтеся до Вашого священника, а він порадить
Вам може ще краще, як поступити Вам у
такім делікатнім положенні.

Церква навчас, що в Св. Сповіді каляник одер-
жує прощення всіх своїх гріхів, а також і про-
щення вічної, пекельної кари, але не прощається
йому dochасна кара і цю він мусить відбутися сам.
поза Сповіддю, виконуючи покаяні діла, зиску-
ючи відпущти, і т. п. Чому св. Церква не прощає

всього нараз, а отак комплікєс каянникові справу його вічного спасіння?

Св. Церква зовсім не комплікєс справи спасіння душ своїх вірних, бо ж коли вони одержали прощення своїх гріхів у Сповіді, а також одержали і прощення вічної кари, то тим самим вони вже мають запевненє спасіння, і коли б умерли зразу після Св. Сповіді, то певно вже не пішли б до пекла.

Дочасна кара, про яку мова в цьому запиті, це не видумка Церкви і не Церква робить якьсь непотрібні комплікації, щоб утруднювати своїм вірним доступ до неба. Тут треба взяти до уваги авторитет самого Г. Бога, який каже, що неоднїн спасеться, "але тє, як через огонь" (І. Кор. 3, 15), отже через огонь покути тут, на землі, або на другому світі, в чистилищі. Так пояснювали це місце Св. Письма церковні Вчителі й Отці від початків християнства аж по сьогодні. Отже, крім прощення гріхів і вічної кари, треба ще покути, надолуження, яке називаємо "дочасною карою". Ту дочасну кару можемо в деякій мірі сплатити чи спокуювати молитвами, що їх Церква приписує каянникові при Св. Сповіді, добрим вчинками, відлугами, і т. д. Такою покутою (дочасною карою) Церква аж ніяк не комплікєс, а радше влєгшує каянникові його спасіння, а радше йому вирівняти васьй його догд перед Богом.

Вислів "дочасна кара" може й не зовсім конче вдалий, бо не віддас повністю того, що він має означати. Під словом "дочасна кара" розуміємо не тільки надолуження, але ще щось більше. Через гріх ми не тільки Бога образили, але також і себе самих зраили смертельно. Найкраще це пояснити ось таким прикладом: злодій, що обікрає свого сусіда, втікаючи з краденим добром крізь вікно, впає і зломив собі ногу, чи дістав потрясення мозку. Зробив шкоду ближньому, але також і себе пошкодив. Коли той ближній каже йому: я тобі все прощаю, хай Бог милує тебе, — то це не уздоровить покаліченого злодія. Він мусить піти до лікаря чи до лікарні та піддатися болючому процесові лікування зломаної ноги чи потрясеного мозку. Через гріх, кажу це раз, ми зробили крикду і шкоду не тільки Господу Богові, але також і собі самим. У Св. Сповіді Бог каже нам: "Усе прощаю тобі", але вислідок смертельної рани, яку ми самі завдали собі через гріх, наша душа ослаблена. Гріх, це диявольська отрута, що затроєс душу, смертоносна бактерія, що вбиває її. Св. Сповідь рятує нас від смерті, але треба довшого лікування й часу, щоб "видихатися" з затроєння, щоб дійти до повного видужання. Отже вислів "дочасна кара", це не тільки надолуження, покута, сплачення довгу перед Богом, але також і лікування душі з важкої, смертельної недуги гріха, з прив'язання до гріха. Бог

може простити нам також і цю "дочасну кару", коли ми здобудемося на акт досконалої, чистої любови до Бога. Але хто ж може бути певний того, що він досконало любить Бога, без усякої домішки користоловности? Звичайна дорога до такого душевного видужання й очищення, це відпусти, молитви, акти покути, добрі вчинки, а, головнє, Св. Тайни — Св. Сповіді і Св. Причастя. Це духовна "психотерапія" на лікування нашої душі, щоб більше відвернути її від гріха і млишою зробити її в Божих очах. Цей процес очищування й лікування душі відбуваємо за життя на землі, або будемо мусити піддатися йому після смерті, в чистилищі, бо "ніщо нечисте не ввійде до царства Божого" (Об'явл. св. Івана, 21, 27).

Чи можна приступити до Св. Причастя, не сповідаючись перед тим, коли чоловік так почуває себе, що він не має з чого сповідатися?

Тут треба розрізнити дві категорії людей. Є люди, що сповідаються тільки один раз у році і вони "не мають із чого сповідатися", хоч живуть у гріхах. Такі кажуть, що вони нікого не вбили, не підпалили, не чужоложили, не обікрали, так, немов би тільки ті гріхи були гріхами. Але коли б вони ліпше вглянули в своє сумління і належно приготувалися до Св. Сповіді, то знайшли б там і заєднання Служб Божих і гнів, обмову, прокльони, зависть, брудні розмови, думки і т. п. Люди, що рідко сповідаються, майже все живуть у таких, чи інших гріхах, але нераз не бачать їх і не відчувають, бо не стараються належно пізнати стан своєї душі. Тому такі люди повинні таки добре обрахувати своє сумління і старанно відгребувати свої гріхи та щиро висповідатися з них, заки відважаться приступити до Св. Причастя.

Але є і друга категорія людей. Це ті, що часто сповідаються, отже і краще знають свої немочі та й сумління в них уже вироблене й чутливе на кожну важнішу провинну. Такі душі, якщо справді не відчувають у сумлінні жадного поважнішого гріха, можуть приступати до Св. Причастя і по 2-3 тижні без нової Сповіді. Можуть іти до Св. Причастя навіть і тоді, коли на кілька днів мусили перервати свою практику щоденного Св. Причастя. Все ж таки, хоч не мають на сумлінні жадного поважнішого гріха, вони повинні перед Св. Причастям збудити ширий жалє за свої повсєдєвнї гріхи й недосконалості, щоб так, очищені жалєм, могли гідніше приймати Євхаристійного Спасителя. Навіть порадио, щоб такі душі не йшли до Сповіді тоді, коли багато інших людей чекає на Св. Сповіді, як нпр. в останніх днях перед Великоднем, або під час св. мисії.

Однак, Св. Сповідь є не тільки для тих, що живуть у тяжких гріхах. Вона допоможе багато та-

кож і тим, що мають тільки повсякденні гріхи. Як тяжкий гріх є смертю для душі, так повсякденні гріхи є ранами, проказою, недугою, яка нероздільно опоганює і ослаблює душу. Часта Св. Сповідь прощає ті повсякденні гріхи, а також і лікує душу з її недуги. Добрі поради священика тут часто необхідні, щоб душа подала краще поправитися навіть і з тих невеликих гріхів, які, хоч і не є тяжкою образою Бога, але часто є дуже прикрі для інших. Старші люди вже більше розумно задивляються на все й розумніше живуть, ніж за своєї молодості, та й похоти поступно втихають і устатковуються та тому, природно, в них майже не лучаються тяж-

кі гріхи. Але є багато й молодих людей, які, за Божою ласкою, потраплять вистерігатися тяжких гріхів. Усе ж такі в них бувають частіші спокуси, нерідкі сумніви, отже боротьба й непевність. Тому, чи старші чи молодші, — всі потребують часті Св. Сповіді. Одні, щоб скоріше й легше могли поправитися із своїх блудів, другі, щоб набратися нової сили, заохоти, помічі й світла. Але засадою є, що коли ми певні того, що не маємо на душі тяжкого гріха, тоді можемо приступити до Св. Причастя навіть і без Св. Сповіді, щоб тільки збудити жаль за свої повсякденні гріхи. Можемо бути спокійні за це, що такі Св. Причастя не будуть святотатські.

о. Мислав Ріпецький

СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ І КУЛЬТУРИ

4.

7. Князь столиця Бужськ (Буськ) та його церковні і культурні пам'ятки

Літописці часто згадують город Бужськ, положений при впадінні річок Полтва і Солотвини до західного Буга. Назва города Бужьська, який існував вже в IX столітті, походить від ріки Буга.

Нинішнє місто Буськ (в районі Камінка Струмилева, львівської області) має в своєму гербі бужька. Передання з княжих часів розповідає, що волинський князь Давид Ігоревич був основником города Бужьська: Одного дня він з боярами об'їздив землі свого князівства і шукав відповідного місця на заложення замків-твердинь. Князь Давид спинився в одному місці над Бугом і побачив бужька, що кружляв і опустився недалеко в лісі. Князь з дружиною пішов до ліса і найшов монастир, в якому жили два монахи василіяни. Князеві Давидові сподобалася ця місцевість та за порадою бояр і монахів він збудував тут замок-твердиню.

Наш літописець розповідає, що в 1098 році перемиський князь Володар Ростиславич з військом пішов до Володимира Волинського, щоб визволити свого ув'язненого і осліпленого брата Василька, теробовельського князя. В 1100 році Бужськ стає столицею удільного князівства, що його Давид Ігоревич одержав в приділі разом з іншими городами, коли він втратив Володимир Волинський. Тоді Бужськ розбудовується і стає людним містом. По смерті Давида Ігоревича князювали в Бужську Ярослав Святлополкович і Мечислав Ігоревич. Бужське князівство переходило під вла-

ду різних князів. Белзький і Володимирський князь, Олександр Всеволодич заволодів Бужським князівством і дав його як віно своєму зятеві, Болеславу Мазовецькому. Татари не раз знищили город Бужськ, однак населення зведено відбудовувало його. Під час походу Батия на західно-українські землі головні татарські військові частини переходили через Бужськ.

♦♦

Князь Давид Ігоревич побудував в Бужську два замки і церкву Богоявлення Господнього, якою спершу завідували Отці Василіяни. Заходами князя Мечислава Ігоревича збудовано парохіальну церкву св. Отця Миколая, яку він вивінував щедро цінними церковними речами і землею.

В Бужську були два монастирі — мужеський і жіночий. Мужеський монастир св. Онуфрія с'ягав своїм існуванням в глибину княжої доби. В 1654 році перенесено монастир до Волі Деревлянської, однак київський митрополит, Діонісій Балебан в 1661 році відновив духовні права бужьцького св. Онуфріївського монастиря і відбудовано монастирську церкву.

Монастир Сестер Василіянок стояв на Підзамчу. До 1776 року проживали в ньому дві монахині. По їх смерті монастирську церковцю розібрано і церковну обстановку перенесено до парохіальної церкви св. Отця Миколая. На цвинтарі жіночого монастиря збереглися нагробники Сестер Василіянок.

На місці княжого замку на передмісті Воляни в Бужську стоїть дочерна церква св. Онуфрія в тіні тисячолітнього дуба. В дуслі дуба

побудовано в 1864 році капличку св. Онуфрія. На одвірку царських врат св. Онуфріївської церкви зберігся напис: "Року Божія 1645. Григорій маляр-сницер".

При старовинній церкві св. П'ятниці на бузівському передмісті "Довга Сторона" були церковне братство, школа і шпиталь. В церковному архіві зберігалися братські статuti з XII століття.

В Буську не осталось сліду з двох княжих замків. Заховалися останки валів, з яких чаштина сягає в княжу добу.

Колишній український гр.-кат. парох в Буську, о. Михайло Петрушевич займався археологічними дослідями і зібрав багато знахідок з передісторичних і княжих часів (кремінні ножі, кам'яні кулі і малюк, скляне намисто, парфірні пацьорки), які передано до музею Наукового Товариства Шевченка у Львові.

Місто Буськ названо "Галицькою Венецією", бо понад 30 мостів збудовано над річками — Полтвою, Солотвиною, Рокитною і Молдавою, що уможливило комунікацію на терені Буська.

В Буську народився укр.-кат. луцький єпископ Йосиф Боцян, царський в'язень і церковний письменник (1879-1926), якого польський уряд не допустив до виконання архипастирських обов'язків в луцькій дієцезії.

8. Українська церква і культура в княжих столицях Володимирі і Луцьку

Княжий город Володимир Волинський, як столиця удільного князівства, став важним церковно-культурним і торговельним осередком. Він був захищений з півдня рікою Лугом, зі сходу і заходу валами, а з півночі озером і укріпленнями.

Археолог Олександр Цинкаловський каже, що володимирські укріплення були побудовані так вміло, що найкращий інженер не міг би ліпше вдумати. Останки валів збереглися недалеко Успенської катедральної церкви і кругом міста Володимира.

У Володимирі Волинському князували Всеволод, син Володимира Великого, Ігор, син Ярослава Мудрого, Ярополк — Петро Ізяславич, який був коронований в Римі Папою Григорієм VII, Давид Ігорович, Ярослав Святополкович, Роман і Андрій, сини князя Володимира Мономаха. Просторі і багаті волинські землі довго перебували в безпосередній залежності від київських князів і переходили від одного представника княжого роду до іншого.

У 1146 р. наступило відокремлення Волині. Тоді запанував у волинському князівстві Із'я-

слав II Мстиславович і дав початок волинській династії — княжому роду, який володів на Волині двіста років, до половини XIV століття.

Сини Із'яслава II Мстислав і Ярослав поділили між собою Волинь на два окремі князівства. Мстислав дістав західню Волинь, із містом Володимиром як столицею, і прилучив до князівства Берестейську область. Князь Ярослав Із'яславович володів у східній Волині з містом Луцьком і з Погоринною Волостю. В першій чвертині XIII століття вимер рід князя Ярослава Із'яславовича. Тоді луцьким князівством заволодів князь Роман Мстиславич.

За панування володимирського князя Ярополка - Петра Із'яславича (1078-1087) ігумен Києво-Печерського монастиря, Степан, учень св. Теодосія Печерського, став єпископом у Володимирі Волинському.

Київський греко-католицький митрополит, Лев Кішка (1714-1728), який спершу був єпископом у Володимирі Волинському, у своїх історичних записках, зроблених із стародавніх документів, подає перед володимирським єпископом Стефаном п'ятьох владик: Івана, Антона, Анита, Кадрія й Іллію. Літописець згадує ще єпископа Тому, який був володимирволинським владикою в 988 році.

Князь Мстислав Із'яславич збудував ок. 1160 року в Володимирі Волинському нову катедральну церкву Успення Пресв. Богородиці, що залишилася одинокою видимою пам'яткою церковного й культурного життя на західно-українських землях за княжих часів. Володимирська катедральна церква перебувала Галицько-Волинську державу та часи литовського і польського панувань. Вона збереглася до нинішніх днів. Супраський літопис подає, що Успенська катедральна церква була спалена в 1491 році, однак ушкодження не були великі і в 1494 р. церкву відбудовано.

Археолог Володимир Січинський пише, що заховалися рисунки первісної Успенської катедральної церкви, з яких можемо пізнати її будову. Первісна церква з двома квадратними вежами і високим трикутним фронтоном мала романський характер. Останки старих румовищ церкви зібрані перед першою світовою війною у володимирському церковному музеї свідчать також про типово романську будову. Володимирська катедральна церква Успіння Пресв. Богородиці становить у стилевому відношенні перехідне звено між київським церковним будівництвом і галицьким.

Дослідник старовинної церковної архітектури, Йосиф Пеленський каже, що зруб Успенської церкви є переділений у середині двома рядами стовпів на три поздовжні нави. Церква є завершена довкола каблуками немов крилами. Ті каблуки творять угорі незвичайно сильний, добре збудований сплет, немов клітку, на якій висять круглі склепіння. На перехресті великих склепінь підноситься копула — кляшана баня, яка має форму давніх шоломів.

У підземеллях-гробницях Успенської катедральної церкви спочивають мощі багатьох володимирських князів: Мстислава Ізяславича, фундатора церкви, Василька Романовича, Володимира Васильковича, якого прозвано філософом за його вченість, і інших.

За княжих часів при володимирській катедральній церкві існувала духовна школа, в якій училися кандидати на священників. У XIII столітті було тут вогнище просвітної і культурної діяльності на цілу тодішню Українську Державу.

Від непам'ятних часів катедральна церква Успіння Прасв. Богородиці мала великі земельні маєтки, з яких доходила йшла на утримання духовенства, церкви і школи. Катедральна церква мала недалеко за містом 805 гектарів орної землі, 75 гект. лісу і ок. 20 гект. ґрунтів у місті Володимирі. В 1924-25 роках польський уряд почав оселявати польських колоністів на земельних маєтках, які споконвіку належали до української катедральної церкви. При Успенській церкві залишилися тільки 33 гектари землі.

Археолог Цинкаловський говорить, що у княжий добі стояли численні церкви на території города Володимира Волинського. Про це свідчать назви пам'ятних місць, де знаходилися старовинні церкви й монастирі: "Стара атедра", "Апостольщина", "Прокопівщина", "Іллінщина", "Онуфріївщина", "Введенщина", "Михайлівець" і інші.

На урочищі-пам'ятному місці, званому "Стара Катедра" на володимирському передмісті Федорівка археологи робили розкопки і над річкою Лугом під горбом відкопали фундаменти тринавної мурованої церкви, збудованої з квадратних цегол при кінці X або на початку XI століття. У вістарній апсиді відкрили муровані сидіння здовж цілої стіни, які свідчать про те, що ця церква була катедральна, бо тільки в катедралі стрічаємо такі сидіння. Підлога церкви була викладана орнаментованими кахлями. Можна ще оглядати останки руй цієї церкви. Південна нова церква обшукана до річки Луги.

На схід від цього урочища-церквища при

дорозі, що веде до Білих Берегів, стояла в давнину церква св. Апостолів, побудована князем Володимиром Васильковичем. Тут залишилися останки склепіння, зложених із цегол, які мають знаки хрестів і немов тризубів із хрестиниками.

Від старовинної церкви св. Прокопа ґрунти на південь від Володимира Волинського називаються "Прокопівщина". Церква св. Прокопа свідчить, що в княжих часах були тісні зв'язки між українською і чеською Церквами. Наша Церква шанує пам'ять св. Прокопа і поминає його в "Чині Тайни Супружества". (Св. Прокоп походив із Чехії і виховувався в улюблених місцевостях князя св. Володимира Великого, Вишгороді коло Києва, де існував монастир із школою, в якій училися кандидати духовного стану з Русі-України і з сусідніх слов'янських країн. Висвячений на священника в 1009 р. св. Прокоп збудував монастир і церкву в Сажаві в Чехії та став його ігуменом. Помер у 1053 р. і був канонізований 1204 р. Мощі св. Прокопа перевезено при кінці XVI століття до церкви "Всіх Святих" на княжому замку в Празі. Св. Прокопа почитають як патрона Чехії й Моравії.)

На урочищі "Іллінщина" збереглися фундаменти церкви св. Ілії. На цвинтарі, що був біля тієї церкви, знаходили цегли зі знаком немов тризуба з хрестиком, хрестики й мідяні образки.

Літописець згадує ще старовинні володимирські церкви св. Івана Золотоустого та свв. Косми й Дам'яна.

На урочищі "Онуфріївщина" за річкою Лугом стояв монастир із церквою св. Онуфрія, яка згадується в літописі під 1074 роком. Стиль будови і старовинна форма цегол промовляють за тим, що Онуфріївська церква була побудована в давніх княжих часах. Літописець каже, що до онуфріївського монастиря заїздили грецькі священники. При будові домів на урочищі Онуфріївщина викопували людські кістки, цеглу і хрести, так звані "енколпіони".

Володимир Волинський є дорогим серцю кожного українця-католика тим, що володимирські церкви св. Параскевії і св. Отця Миколая зв'язані з життям священномученика Йосафата Кунцевича і його родину.

В літописі згадується старовинна церква св. Параскевії, звана П'ятницькою, від якої одна з володимирських бран називалася "П'ятницькою брамою", а передмістя за нею "Зап'ятниче". В церкві св. Параскевії в 1580 році охрещено Іваса Кунцевича, який пізніше став монахом Йосафатом, архієпископом і священномучеником. У притворі П'ятницької церкви на

ходився стародавній великий хрест Розп'ятого Спасителя. Історики Церкви розповідають, що з боку Спасителя впала вогняна іскра в серце малого Іванка Кунцевича і пізніше розгоріла полум'ям гарячої любови Спасителя. У володимирських міських записках була вістка, що сестра священика Іосафата, Зинонія Кунцевич, замужня Перилевич, записала на церкву св. Миколая площу, на якій стояв рідинний дім Кунцевичів.

На цій площі в 1780 році архимандрит Отців Василіян і ректор володимирської греко-католицької колегії, Порфирій Важинський, який пізніше став холмським єпископом, побудував каплицю в честь св. Іосафата. В середині міста Володимира Володимирська красувалася Різдвавська церква монастиря Отців Василіян, які вели релігійну й культурну та виховну діяльність.

Перед останньою війною Володимир Волинський мав чотири муровані церкви: катедральну церкву Успіння Пресв. Богородиці, парохіальну церкву св. Василя Великого, церкву Різдва Христового і церкву св. Отця Миколая. На розі Катедральної вулиці стояла ювілейна каплиця св. Володимира Великого, збудована в 1892 році в дев'ятсоті роковини основанню володимирського єпископства.

Княжий город Володимир Волинський був сильною твердинею. Мешканці Володимира до нинішнього дня називають "замочком" горбок, де стоїть катедральна церква. Ця назва вказує на місце княжого замку. Тут збереглися останки валів-укріплень із княжих часів.

Через город Володимир Волинський проходили торговельні шляхи зі сходу на захід і з півночі на південь. Багаті волинські землі мали змогу розвинути оживлену торгівлю. Володимир Волинський став у княжій добі великим торговельним осередком.

Арабський літописець IX століття, Ібрагім-Ібн Якуба каже, що арабські купці їздили через Володимир до Кракова і Праги. Грецькі, арабські й німецькі купці були частими гостями у Володимирі Волинському, де витворилась заможня верства купців українців і чужинців, головню німців.

Збереглися писані німецькою мовою грамоти на дозвіл складати соли. Німецька митна постановою з 904 року каже, що володимирські купці з давніх часів їздили далекю на захід у німецькі країни.

Ріки Волині були шляхами для перевозу продуктів і товарів. Рікою Бугом і його притоками перевозили збіжжя в північні країни. Зимою звозили над волинські ріки велику кількість продуктів і товарів. Весною, коли

вода піднеслася, наладовували великі човни, які плвли ріками на місце збуту. Над ріками Волині були численні склади товарів. Недалеко міста Володимира проти села Зимна є урочище, назване "Товарова Гора". Тут за княжих часів находився великий склад товарів і продуктів.

Літописець каже, що в княжій добі Володимир Волинський своєю красою, багатством і культурою робив велике враження на чужих купців і подорожніх.

9. Княжий волинський город Лучеськ (Луцьк)

Старовинний город Лучеськ, нинішній Луцьк, уперше згадується в літописі під 1085 роком, однак він існував уже в дуже давніх часах. Цісар Константин Багрянородний іще перед 950 роком говорить про волинське плем'я Лучан.

У 1154 році зайняв луцьку землю Мстислав Із'яславич, правнук князя Володимира Мономаха. Після нього князували в Луцьку його брати Ярослав і Ярославів сини, Інгвар і Мстислав. Луцьк був столицею окремого князівства до 1225 року. Тоді князь Данило галицький прилучив його до володимирського князівства. Луцькі князі дбали про розвиток свого князівства і про розбудову свого престольного города.

Княжий замок у Луцьку стояв на високому острові, оточеному з трьох боків водами глибокої ріки Стиру і його низькими багнистими берегами, а з четвертого боку річкою Глушець. Замок був укріплений ровами, валами, дерев'яними частоколами й вежами. Під час княжих усобиць замок відбив багату нападів та витримав численні облоги наїзників.

Під Луцьком находився княжий двір. Літописець розповідає про княжі хорони і про придвірну церкву, яка сяла красою.

Одною з найстаріших церков княжого Луцька була катедральна церква св. Івана Богослова, збудована за панування князя Ярослава Із'яславича. Церква була мурована з одною копулою і мала два входи: з заходу і з півдня.

На східній стороні замкової площі стояла церква св. Дмитрія, яку князь Мстислав Із'яславич збудував на початку XII століття.

Славний був монастир із церквою св. Отця Миколая в Жидичині, віддаленому одну миль від Луцька.

Князь Ярослав Із'яславич подбав про засновання єпископства в своїй столиці Луцьку.

Луцька єпархія належала після свого заложення до Київської Митрополії. Імен найдавніших луцьких єпископів не знаємо.

У 1303 році царгородський патріарх Атанасій прилучив луцьке єпископство до новозаложені галицької митрополії. Історик української Церкви, о. Іван Рудович каже, що "Степenna книга" подає під 1326 роком луцького єпископа Теодосія, який брав участь у похороні митрополита Петра знад Раті.

М. Бозьо

ДИВНІ ДІЛА ТВОЇ, ГОСПОДИ!

Життя людини це дочасна мандрівка, якою маємо дійти до нашого призначення — вічно-го життя в небі.

Земля, на якій ми живемо, є також названа долиною сліз, немало горя переносить людина в свою житті тай немало сліз, витискає це горе. Однак одною з найбільших ласк, які Господь Бог зсилає на людей, це терпіння.

Терпіння це один із найкращих засобів, що ними людина зближається до Бога.

Нераз людина повна здоров'я й достатків стає самопевною, гордою та зарозумілою, і якраз ця ласка терпіння поставить тоді людину на коліна, відкриє цій вчора ще "великий" людині очі, дасть їй можливість побачити себе самого, своєю неміч, своє безумство, свою безвладну силу.

Тоді легко нам пізнавати свого Творця, від Котрого ми всеціло залежні, бачити Його велику любов до нас, Його всемогутчу опіку і безмежне милосердя над нами.

У найбільшій покорі перед своїм Творцем і Спасителем Ісусом Христом та Пречистою Дівою Марією Неустанної Помочі згадую те все, згадую в роковини мого великого терпіння, яке грозило мені втратою правої ноги, тривало шість тижнів, а з котрого я вийшов уповні здоровий.

Принагідно вдарився я був у ногу, від чого постанала маленька рана. Але після трьох днів я дістав закаження крові, нога стала чорною від стопи до коліна, опухла й викликала неймовірний біль.

Перші дні не були для мене страшні, бо ні я ні мій лікар не були ще це свідомі того лиха, яке надходило.

Найсильніші дози пеніциліну, які я брав кількакратно на день, не помагали нічого, нога ставала щораз страшнішою, біль щораз

Археологи відкопали в 1861 році на території княжого замку в Луцьку золоті бляхи від образів з орнаментами, які є доказом великого багатства старовинних луцьких церков.

Автор розвідки п. з. "Архітектура старого Луцька", археолог Леонид Маслов каже, що в княжій столиці Луцьку є багато історичних пам'яток і останків старовинної величавої архітектури, які свідчать про його славне минуле.

гірший, я не міг ані встати з ліжка, ані доторкнути долівки.

Лікар почав хитати головою, мене ж обняв страх, коли почув, що можу втратити ногу. Ця жахлива вістка потрясла мною до глибини мого серця, я побачив себе калікою нездібним до обов'язків, які тяжать на мене.

Одинокий, рятунок я бачив у Бога. Я молився ввесь час, але тепер я молився не так, моя молитва була відмінною від молитви, яку я відмовляв тоді, коли не дивився ще в очі нещастю.

Свої молитви я звертав до Господа Нашого Ісуса Христа і Пречистої Діви Марії Неустанної Помочі, благаючи Іх, щоб через заступництво Слуги Божого Митрополита Андрія вирятували мене з нещастя каліцтва.

Я відмовляв дев'ятницю, додаючи молитву "О мій Боже, з глибини моєї душі клонюся перед Твоєю безмежною Величчю. Дякую Тобі за ласки й дари, що ними Ти наділив Твоєго вірного Слугу Митрополита Шептицького.

Прошу Тебе, прослави Його також і на землі. В тій цілі, благаю Тебе, уділи мені в Своєму Батьківському милосердді ту ласку (викування без утрати ноги), про яку я Тебе покірно прошу."

Таких дев'ятниць я відбув три, відмовляючи цю молитву. Саму молитву я відмовляв кількакратно на день. І ось тепер складаю прилюдну подяку в найглибшій покорі, Господу Ісусові Христові, Пречистій Діви Марії Неустанної Помочі та Служі Божому Митрополитові Андрієві за його заступництво і це незаслужену ласку повного викування без утрати ноги. Я свято переконаний, що тільки молитви Слуги Божого Митрополита Андрія врятували моє здоров'я, а може і життя.

Великий еси Господи!

ЗАМОН ЯНГОЛА СМЕРТИ

Сенсаційна повість з часів гетьмана Кирила Розумовського і Григора графа Орлика

Всі права застережені

РОЗДІЛ 5

У ГЛУХОВІ

Гетьман легким кивком голови попрощав старшин:

— Дякую, панове! І через тиждень до побачення на бенкеті!

Полковники підвелися із стільців, споглядаючи на себе. Дехто вклонившись у пояс Гетьманові, звернувся до дверей. Дехто, розглядаючись довкруги, не знав, чи виходити чи ні. Важку мовчанку, яка запанувала після слів Гетьмана, перерив генеральний обозний Семен Кочубей.

— Ваша Ясновельможносте, дозвольте мені слова!

Не дивлячись на Кочубея і перекладаючи папери на великому письмальному столі, Гетьман Кирило якось знехотя відповів:

— Кажіть!

— Ваша Ясновельможносте, вибачте за мої слова, та вірте, незручно воно якось. Йй Богу, незручно! Адже ж вітати гостей із Петербургу слід Гетьманові України, а не мені, Ваша Ясновельможносте. Це ж прибувають до нас посланці цариці Єлисавети...

Дебела постать Гетьмана Кирила випрямилася на весь ріст а по його обличчя пролетіла неначе хмара. Він глянув просто вічі генеральному обозному Кочубеєві й через хвилину, неначе опановуючи себе, спитав помалу:

— А може ви, пане генеральний обозний, не почувастесь гідним заступати мене, вітаючи посланців цариці?

Кочубей схилив голову в поклоні:

— Ваша Достойносте, це ж неабияка честь для мене заступати мого Гетьмана, тільки... і генеральний обозний не знаючи що далше говорити, розложив безрадію руками.

Гетьман вложив руки в кишені свого сюртука, помалу обійшов письмальний стіл і опершись на нього, спитав:

— Тільки?

— Та що тут багато говорити, Ваша Ясновельможносте! — хитнув головою генеральний обозний. — Пішліть мене на ворога, веліть мені в похід йти, куди хоче, тільки, не кажіть мені дипломатом бути, бо воно не вийде. Ваша Ясновельможносте, йй Богу не вийде!

І Кочубей знову безрадію розложив руками.

Шось, неначе усмішка пробігла обличчям Гетьмана. Він помалу підійшов до Кочубея і легко поклав йому руку на рамені.

— А чи не думаєте, дорогий Семене, що може саме тому я і вас прохаю заступити мене?

— Та що ви, Ваша Ясновельможносте, де ж

вас можна заступити! — щиро вибухнув Кочубей і в цих словах було стільки безпосередньої щирости, що Гетьман розсміявся.

Полковник Безбородько, що вже хотів був виходити із кабінету, підійшов до Кочубея і став теж просити Гетьмана:

— І я теж, Ваша Ясновельможносте, долучуюсь до прохання генерального обозного: не залишайте нас самих із посланцями цариці. Воно різно буває на бенкеті... І врешті, невідомо, хто ще буде...

— Я ж кажу вам, панове, що я приїду пізніше. Ви привітайте гостей, погостите, і поки піchnуться тання, я вже буду серед вас...

— Незручно, дуже незручно! — хитав головою Кочубей. — Ще чого доброго в Петербурзі вважатимуть це зневагою...

Гетьман низав плічми.

— Їхня воля! Нехай уважають, що хочуть! А покищо буде так, як я сказав! От і все!

І знову легким кивком головою у бік старшин.

— Всього кращого, панове!

Старшини мовчки вклонилися і один за одним вийшли з кабінету.

Якусь хвилину Гетьман глядів на папери розкинені на письмальному столі, відтак помалу підійшов до бічних дверей, які вели до його приватних кімнат, відчинив їх і крикнув:

— Павле!

У дверях появилася постать старого козака.

— Слухаю, пане Гетьмане!

— Зачини двері й ходи сюди! — промовив Гетьман, вертаючись у кабінет. — Хто сьогодні тримає сторожу?

Павло зачинив двері і став біля них.

— Осаул Лосенко! — відповів.

— Лосенко! — повторив до себе Гетьман, роздумуючи над чимсь. — І ручко обернувся до козака.

— А гвардисти? — спитав.

— Відомо ж, москалі! — призириливо шепнув козак.

Гетьман підійшов близько до козака і, дивлячись йому в вічі, шепотом сказав:

— Мені треба необхідно з кимсь бачитися, Павле, і ти мусиш що особу привести до мене.

— Цю ж саму, що попереднього разу? — відповів шепотом козак.

— Ні! — похитав головою Гетьман. — Іншу!

— Жінку?

— Ні, чоловіка!

Пронизливі, чорні очі козака з-під насуплених брів глянули бистро на Гетьмана.

— Сьогодні?

— Необхідно!

— Коли б це була жінка, пане Гетьмане, то я

ще відважись б. Але з мужичиною не вдасться! Довкруги москалі! Вся служба! Може іншим разом!

— Роби, що хочеш, Павле, сьогодні я мушу з ним бачитись!

— Як мус, то мус! — похитав головою Павло. — А не можна б замість провести його до вас, провести вас до нього?

— Як то?

— Прості! Він же ж у Глухові?

— Так!

Павло глянув на вікно, крізь яке західне сонце кидало своє червоне проміння, та шепнув:

— Погода гарна! Верхом проїхатись можна!

— Ха!-ха!ха! — розсміявся сердечно у відповідь Гетьман і поплепав по плечу Павла. — От і штучку втя! Кажеш, гарна погода? Ха!-ха!ха! Проїхатись можна!

У цьому ж моменті застукано у входові двері.

— Увійдіть! — крикнув сміючись іще Гетьман і в одкритих дверях появився гетьманський гвардіст.

— Що там, Лосенку? — ще з усмішкою на обличчі спитався Гетьман.

— Післанець із Батурина, Ваша Ясновельможносте! — відповів випрямившись осаул.

— Нехай увійде! — хитнув головою усміхнений Гетьман.

Лосенко поступився і в дверях появилася струнка постать юнака, який легким кроком підійшов до Гетьмана та, не скидаючи високої козацької шапки з голови, в пояс уклонився:

— Чолом тобі, пане Гетьмане! — промовив дівиним голосом.

На обличчі Гетьмана згазла усмішка, якесь наче здивування проявилось в його очах. Хотів щось сказати, та миттю опанувавшись, кивком руки велів вийти Лосенкові, під час коли Павло побачивши пісця, зразу вийшов із кімнати, зачиняючи за собою потиху двері.

Лосенко випрямившись, віддав поклін і вийшов.

Гетьман помалу підійшов до пісця і з якоюсь ніжною ласкавістю поклав на його рамя руку:

— Дівчино, дівчино! — промовив стиха. — Ти знаєш, на що ти себе нараджуєш?

Післанець зручним рухом руки скинув шапку, при чому чорні кучері волосся розсипались по плечу, звав руку Гетьмана і притулюв до уст.

— Дядьку! — Я мусіла це зробити! Я ж тобі привезла листа, що його ніхто інший не міг привезти! Від Леклерка! — докінчила шепотом.

— Я так і знав! — хитнув головою Гетьман. — Ну, ходи ближче, сідай, спічи! Ти верхи?

— Верхи, дядьку! — А побачивши все ще накуплене обличчя Гетьмана, притулилася до нього:

— Але ти не гнівасяш на свою Гануську, правда?

Пригорнув її до себе.

— Багато ти б собі робила з мого гніву! Ну, нічого! Коли прийшла, то нема що говорити. Скажи, як дома, все в порядку?

— Все в порядку, дядьку, всі здорові і... ніхто не знає, що я поїхала до тебе.

— Це теж ніяка новина для мене! — хитнув грловою Гетьман, сідуючи на червоним шовком оббиту софу та садояючи побіч себе Гануську. — Чи я взагалі колинебудь знав, куди ти вештаєшся?

— Дядьку, так не кажи! — швидко заперечила, встаючи зі софи. — Дядина не знала, це правда, але ти все знав про мене!

— Ну, сідай, сідай, гарячко! От, випаний батько! Як би шабля при боці, то зразу ж і рубати почала б! Розкажуй у чому справа! Що хочє від мене Леклер? Чи радше, розкажи все від початку, як воно сталося, що не хто інший, а саме ти поїхала з листом?

— Стривай! Спершу лист! — розкинула жупан, вийнула з-за пояса хустку, розв'язала її і вийняла листа з великою круглою печаттю.

— Бачиш? Не зламана! — показала гордо Гетьманові.

Усмішка пробігла обличчям Гетьмана. Узняв листа, поклав його собі на коліно і глянув у блакитні очі дівчини, яка старалася назад зав'язати хустку у вузол.

— Ти ще довго будеш востузитись? — спитав. — Хтось каже, що я гарячка! — накопили губи. Скинула жупан, кинула його недбало на софу і примостилася біля Гетьмана:

— Таа, слухай дядьку! Передучора прийшли до нас москалі...

Гетьман підвів голову і зморщив брови.

— Москалі? Хто такий?

— А нечистий їх знає, хто вони такі! Якись старшини, відвідати, мовляв, прийшли, з жінками! Все одно, москалі! Вони там ще й сьогодні сидять, по парку лаять, по-московському звенькотять, все одно! Дядина веліла мені їх погостити та їхні жінки забавити, але я...

— Очевидно цього не зробила! — перебив Гетьман.

— О, ні, навапи! Я їх погостила і по парку провела, навіть гуляти з ними ходила...

— Неймовірно! — сплеснув руками Гетьман.

— Справді, дядьку! Не віриш? Але я тобі зналася, тільки нікому ні слова, добре? Бачиш, мене доктор Леклерк просив, щоб я зайнялася гістьми і, коли нікого в кімнаті не було, він швидко підійшов до мене та шепотом, по-французькому сказав мені, що ці "гости" прийшли ради нього, та щоб уважним бути до них.

— Радий його? — спитав помалу Гетьман. — Так тобі сказав Леклерк?

— Еге ж! Радий його! — повторила. — Бо ще треба тобі знати... ой! не вийдеж! — і Гануська вдарила ногою в ногу.

— Що таке? — здивувався Гетьман.

— Печуть ці чобітки невинисмо! Дядьку, дозволь мені їх скинути? Добре?

— Очевидно! Скидай, тільки... — і Гетьман глянув на розпростертий жупан, що лежав на софі — занеєс все те враз із чобітми в мою кімнату, бо тут хтось із полковників може вийти й Бог зна, що подумас!

Стягнула швидко один чобіт із ноги, розвину-

ла шовкову онучку та стукнула босою ногою об килим:

... Ова! Я б сама якомусь твоєму Кочубеєві чи іншому Галаганові до очей сказала, що я твоя любка!

— Ще цього бракувало б до повного концерту! — хитнула головою Гетьман. — Але розказуй далше!

— Зараз, дячку, ще другий цобіток і вже. Ой! Легше стало! — підбігла ноги під себе. — Так, слухай далше. Бо то знаєш, кілька днів тому, в минулу неділю себто. Леклера поїхав, як урешті він завжди і їздить, до костьола. Повернувшись звідтіля, при сніданку був такий веселий, як рідко коли буває і після їди, гуляючи в парку, сказав мені, що йому неодинно треба бачитися з тобою. І ми постановили їхати до тебе вдвійку, а радше, я тобі мала написати листа й вислати Прокопом, щоб ти поклявся до себе свого лейбмедика, бо мовляв, ти щось погано почувашся. А тут тимчасом, зараз же наступного дня, в понеділок ранком, заїжджає під ганок повозка та висідає з неї якийсь чорноризець.

— Чорноризець? Що за чорноризець? — здивувався Гетьман.

— То чернець якийсь! А чи я знаю, як вони там звучать! — швидко витягнула ногу з-під себе й почала чухати мизинний палець:

— Бачиш, зачервоніло? Натиснув собачий цобіт, ще й пухнути стане! От, нечиста сила!

Гетьман усміхнувся.

— Ганусько! Ганусько! Як ти говориш! Скільки я тебе чив причливо відзиватися, а яких ти висловів уживавш!

— Це так тільки при тобі, дячку, в салоні я так говорити не буду! Є в тебе французький олійок, дячку?

— Є, дитино! Іди до моєї спальні і натри собі, бо це справді слухие нога.

Зіскочила зі софи й босоніж побігла до бічних дверей, але зараз завернула:

— Ага! Ти казав мені все це барахло забрати! — вхопила чоботи й жупан і швидко щезла в бічних дверях.

Гетьман ще хвилину глядів услід за нею а відтак із листом у руках підійшов до писального стола, взяв звідтіля кістяного ножа, помалу розрізав коверту, витягнув листа, зложеного в четверто, та підійшов до вікна. Лист був писаний по-французькому:

Пане Гетьмане!

— Писав до мене 1001, що 1265 має чимало добрих новин, бо 1016 погодився на прохот і рішеньня узяти справу в руки. 299 не певний, тим більше, що і 14 не знає на яку ногу стати. Найнебезпечнішим є 333. Прошу взяти це до уваги. Один з агентів, 1233, був у мене —

— Чорноризець! — подумав Гетьман і читав далше:

— і перестерігаю, що 987 знає більше, як треба. Воно так і є. Прошу мені, дати знати, що далше робити, щоб я міг переказати куди слід. Головно про 14 і 299 бо це цікавить 1016*).

*) Шифр автентичний.

До листа долучено невеличку карточку з дописом на ній: "Цю хатку, яка стоїть порожня праворуч за Дівочою Балкою, недалеко церкви св. Миколи над потічком Перенісся, я бажав би дуже купити. Може б я міг її оглянути в цю п'ятницю, після заходу сонця?"

Підпису на дописі не було ніякого.

Гетьман зложив листа і заховав у кишеню сюртука.

— Сьогодні п'ятниця! — шепнув до себе і всміхнувся, нагадавши слова покойового Павла:

— Погода гарна! Можна проїхатися верхи!

У кімнату вбігла Гануська.

— Дядечку, вже, ходи, я докінчу тобі розказувати!

Гетьман підійшов до неї.

— Ганусько, зробимо інакше. В мене тепер діло, мушу вїхати в місто. Через годину-два, повернуся і ти мені докінчиш розказувати, тим більше, що й у мене будуть різні запити... А ти, за цей час, перекусиш і покладаєшся в моїй спальні відпочити. Ти ж утомлена дорогою?

— Дрібку! — всміхнулася. — Але це нічого! Відпочину дома!

— Відпочинеш тепер! А до того, тобі ж завтра вдосвіта треба вертатися у Батурин!

— Я думала, дячку, що може б сьогодні нічого...

— Ні, сьогодні почути́меш тут а завтра вранці поїдеш у Батурин. І поїдеш не сама!

— О, ні! — живо заперечила. — Я сама приїхала, сама й повернуся!

— Ні, дівчино, я тебе самої не пушу. Поїдеш із Павлом. Сама знаєш, як за нами слідують. А ще за тобою! Адже ж знаєш... — і Гетьман не докінчив.

Довірливо пригорнулася до Гетьмана й шепнула:

— Не бійся, дячку, живою не дам себе взяти!

Погладив її по кучерях:

— Знаю, дитино! І тому поїдеш із Павлом! А тепер, мала, йди до Павла, скажи йому нехай принесуть тобі щось з'їсти. Але не йди на кухню, а перекуси тут, у їдальні, і покладайся. І нехай Павло приїде до мене! Зрозуміла?

Гетьман любляче погладив рукою щічку дівчини.

— Дядечку, а я б із тобою не могла поїхати?

— Ще тобі мало їзди верхи?

— То ти їдеш верхи? Знову якийсь парк хочеш заложити у Глухові?

— Еге ж! — усміхнувся. — А чи не гарний тепер Глухів? А може він і стане колись для моїх дітей і для тебе постійною столицею Гетьмана України!

— Дав би Бог! — шепнула Гануська.

— Побачимо! А покищо нікому ні слова, дівчино, а тільки нишком працюймо!

Ну, йди і пришли мені Павла!

— Добре, дячку, але збуди мене, як приїдеш!

— Будь спокійна, збуджу неодмінно!

Закинула йому руки на шию і, підскакувши на пальцях, розцілувала. Поки Гетьман успів щось сказати, щезла за дверима.

Ясновельможний підійшов до невеличкої дубо-

вої шафи, що стояла між вікнами, витягнув із кишені ключик, відчинив дверцята шафи, поклав туди листа і знову замкнув дверцята на ключ, а ключик сховав знову у кишеню сортука. В цій же хвилині застукало в двері й увійшов Павло.

— Слухаю, пане Гетьмане!

— Павле, зробимо сьогодні інакше. Ти мені приготуй убрання, я поїду верхи сам, а ти залишишся тут!

Глибоко осаджені чорні очі запорожця з-під стріпихатих брів глянули питаюче на Гетьмана.

— Ти залишишся біля панночки, а завтра вдосвіта поїдеш із нею до Батурина.

— Розумію. Але...

— Що але?

— Чи не краще було б вам, пане Гетьмане, сьогодні не їхати?

— Про це нема що говорити! — відповів сухо Гетьман.

— Я не про це, пане Гетьмане! — сказав помалу козак. — Тільки в цій порі — і Павло рукою показав на вікно, крізь яке злилася сутінь — самітний вершник може звернути увагу, а пішоходою ніхто й не подікається.

Гетьман поневолі глянув на вікно, а там на Павла.

— Справедливо, Павле, що голова то розум! А козацького розуму золотом не зважиш! Приготуй мені моє міщанське убрання!

Легка усмішка пробігла обличчям старого запорожця.

— Уже приготоване, пане Гетьмане! — сказав Павло відчиняючи широко двері до приватних гетьманських кімнат.

За хвилину, вузькими сходами для палатної служби, які вели крізь кухонні кімнати в город, сховав поважний міщанин, у щоденному сірому одязі. Зійшовши вниз, міщанин перейшов яринний город побіч кухні та підійшов до хвірточки, біля якої ждав Павло.

Запорожець відчинив хвірточку.

— Все позачиний, Павле, в мене ключі є. А де мене шукати, знаєш! І не забудь позасвічувати в кімнатах! — сказав тихо Гетьман та вийшов на вулицю. Павло замкнув за ним хвірточку на ключ.

Помалу, не оглядаючись, Гетьман скрутив ліворуч вулицю, що вела до козацької церкви св. Миколи. Проходячи побіч, скинув перед нею шапку, побожно перехрестившись і знову скрутив у бічну вулицю, яка кінчалася широкою площею. Скрізь було тихо. Де-не-де вже по хатах світилося, де-не-де чути було оклики дітей, що їх матері кликали до хати. На площі кілька міщан завзято про щось спорили та навіть не звернули уваги на Гетьмана. Праворуч площі з відчинених дверей зайзгоного дому доходили сміхи й спів.

Гетьман перейшов площу, відтак невеличкий гайок, довкруги якого блищала срібна лента Есмені та пішов у противний бік ріки. Перейшов невеличкий дерев'яний мостик, кинений над потічком, та почав помалу йти вузькою вулицюю, вгору.

Оглянувся. Був зовсім сам. Ясне блакитне небо вже тут і там мерехтіло зірками а десь далеко на оводі збиралася весірна хмара. Над містом у присмерковій синій імлі бовсали бані Троїцького Собору. А перед Гетьманом, кільканадцять кроків угору притулилася між деревами самотня хатина.

Це була хатина, про яку писав Леклерк.

Праворуч була Дівоча Балка, винзу церква св. Миколи а ось недалечко, потічок Перемисся.

Гетьман підійшов ближче. Праву руку вложив у кишеню, в якій лежала пістоль. Але зразу ж спинився: двері до хатини, виврані з занавіс, лежали побіч. Чорний отвір хати неначе манив до себе Гетьмана. Він уважно обійшов лежачі на землі двері й підійшов до вікна хати. Застукав у вікно. Ніхто не відповів. Царила тиша. Щераз сильніше застукав. Не було відповіді. Тримуючи цілий час руку на рукояті пістолі, вийшов у сині хати. Ліворуч двері до кімнати були відчинені. Витягнув пістоль, відтягнув язичок і вийшов до відчиненої кімнати: була зовсім порожня. Але в кімнаті чимсь задихало.

Звернувшись назад до сіноч і відчинив двері праворуч: і ця кімната була порожня. Під стіною стояло крісло й якийсь поломаний столик. Замкнув двері та щераз вернувся до відчиненої кімнати. Не ховаючи пістолі почав помалу оглядати підлогу. І нагло під вікном, у кутку побачив пляму. Нахилився і попробував пальцем. Вогка теч запала кров'ю. Підніс палець до очей: так, це була кров.

Надслухував. Довкруги царила тишина.

Поклав пістоль на підвіконник, витягнув із грудної кишені платок, антер з пальця кров, сховав платок у кишеню. З наготовленою пістолью вийшов у сині та пішов просто на другий бік хати. Відчинив двері, що вели на обійстя: не було нікого. На обійстю росло кілька дерев, стежка стрімким схилом вела вниз.

Щераз подивився на хатину, замкнув двері до сіней, сховав наряджену пістоль у кишеню і почав стежкою сходити вниз. Уважно глядів довкруги себе, але не зважався ані поломаних галузок, ані якіхнебудь слідів.

Справа була ясна: того, з яким мав бачитися, схоплює.

Але хто ж він був?

— Треба якнайшвидше дати знати Леклеркові! — подумав. — Добре, що Гануська приїхала, не треба висилати спеціального післанця. Уже й так москалі розставили чати між Глуховом і Батурином...

Швидко зійшов у долину, перейшов площу перед церквою св. Миколи і підійшов до хвіртки з-заду гетьманської палати. Відчинив її ключем, замкнув за собою, перейшов яринний город і відчинив двері до сіноч, що вели в кухню. В кухні було гамірно. Обережно-тихо скрутив праворуч та вузькими сходами, що вели безпосередньо до гетьманської так званої, малої ідальні, вийшов нагору.

Усі гетьманські кімнати були ясно освічені.

— Нехай буде здоров, козарюга! — подумав Гетьман. — Знає своє діло! Швидко передягнувся

і ввійшов до свого кабінету. Витягнув ключик із кишені сюрізка, відчинив дубову шафку, витягнув звідтіля листа Леклера і на окремому папері виписав: 1001, 1265, 1016, 299, 14, 333, 1233. Сховав знову листа в шафку, та підійшов до великої бібліотечної шафи, яка вкривала цілу стіну проти балійових дверей. Витягнув звідтам і том творів франсуа Рабле "Пантегрюсья", і почав помалу виписувати сторінки. Після кількох хвилин, витягнув листа й відчитав:

— Писав до мене де Флері, що Грнгор Орлік має чимало добрих новин, бо король Людяня погодився на проєкт і рішений узяти справу в руки. Козаки не є певні, тимбільше, що й Січ не знає, на яку ногу стати. Найнебезпечнішим є Саксонія. Прощу взяти це до уваги. Оди з агентів Франції був у мене й перестерігав, що Москва знає більше як треба... Прощу дати мені знати, що дальше робити, щоб я міг переказати, куди слід. Головно про Січ і козаків, бо це цікавить короля Людяня".

Ще раз уважно прочитав листа, сховав його в шафку й замкнув на ключ. Із кущинком паперу, на якому були виписані цифри, підійшов до пи-

сального стола, і над одною зі свіч, що горіли в свічнику на столі, почав палити папір. Нагло стрепенувся: під свічником був заложений лист, писмо було Гануська.

Швидко погасив майже повністю звуглений кусок паперу, поклав його на столі й узяв у руки лист, заложений під свічником. Лист був писаний по-французькому:

"Любий Дядьку, старалася я зволити твою волю і прочитати "Андромеду" Корцейя, але згудилася і їду домі! Не гнівайся! Цілую, Гануська".

Не надумуючись, швидко підійшов до бібліотечної шафи й узяв до рук там драму Корцейя. Між сторінками "Андромеди" був лист:

— Дядьку, приїхав Прохій із вісткою, що Леклерка москалі забрали з собою! Разом із Прохипом і Павлом, що не хоче залишитися, бо ти йому так велів, вертаюся до Батурина. Через Павла передам тобі листа. Будь доброї думки й не журись!

Твоя Гануська.

Далі буде

Олександр Мох

ПОДОРОЗІ В КАТОЛИЦЬКУ ЛІТЕРАТУРУ

Одним із завдань католицького місячника СВІТЛО повинно бути познайомлення українського читачького културного загалу з тим явищем, що його дехто сьогодні називає "католицька література". В "Лексиконі світової літератури в 20 сторіччі", виданому колись щиро католицьким німецьким видавництвом Гердера¹⁾, католицький читач узагалі не знайде гасла "католицька література"; є в ній тільки гасло "християнська поезія". Але не дуже треба такому підходові дивуватися, бо редакція тієї енциклопедії ведена дуже мало в християнському дусі взагалі: масою враження, що ідейним осередком для неї є радше західний Єрусалим, чи Нью-Йорк, а не Рим, чи хоч би Мюнхен... Українська література заступлена в цій енциклопедії оглядом проф. Юрія Луцького²⁾, який залюбки підкреслює все підсвідоме письменство — зразок "гіпероб'єктивізації" наших учених. Поза гаслом "Українська література" в цій ній-католицькій енциклопедії про нас узагалі майже не згадується, хоч усякий нехрист, не раз чотирирядний, має своє окреме гасло. Навіть наш проф. Луцький чо-

гось то написав іще гасло про москаля Прішвіна й ін., але про нас українців немає більше нічого... Видно, що або наші провідні кола не мають у Німеччині ніякого впливу, — тож навіть менші і гірші народці мають у цій енциклопедії різних письменників під різними гаслами! — або видавництво залежне фінансово від якихсь груп, які ворожі нашій справі. Воно трохи на те виглядає, бо всі комуністи й нехристи займають у цій енциклопедії найвидніші місця... Це зразок, як легко можна підійти німецьких католиків, які завжди хворіють іще діточиним недугами страху перед нацизмом з одного і каяття за отой нацизм із другого боку... Антихристиянська мафія засіла вже в багатьох місцях не тільки Америка, але й Європи, місця, які колись на правду славилися були правдиво католицькою дією. Тепер там братання з нехристами і шкода для справді католицької інформації.

Перед другою світовою війною жовківські оо. Василіяни взялися були до видання "Антології української католицької літератури". Книга була видрукована перед самим вибухом війни і видавці не встигли вже її зброшурувати. Наклад знищили більшовики, але трохи врякуші іще десь було збереглося і з них у 1941 році, за Гітлера, зброшуровано 29 примірників. Чи вони в когось збереглися, не знаю. Вступ про католицьку літера-

¹⁾ Lexikon der Weltliteratur im 20. Jahrhundert. Том 1. 1960 (1096 томів), т. 2 1961 (1326 томів + 24 сторінки), вид. Гердер Freiburg-Basel-Wien.

²⁾ 2-ий том згад. енциклопедії, томів 1129-1135.

**ОДИНОКА УКРАЇНЬСЬКА ГУРТВІННЯ
СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ**

UBA TRADING CO. LTD.

420 Bathurst St.

WA 24115-4

**MEDALS — CHAINS — ROSARIES
PRAYER BOOKS — STATUES — PICTURES
All Religious Supplies**

LANDY & COMPANY LTD.

16 Dundas St. West
(at Yonge)

EM 3-8828
Toronto

Першокласне молоко — у пляшках і ярато-
нах — знамениті гуслянки, різнопроцентову
сметанку, явснну сметанку, сир, масло та не-
зрівняної якості морозиво доставляє домі
і до крамниць.

**УКРАЇНЬСЬКА МОЛОЧАРНЯ
GREEN VALE DAIRIES LTD.**

3156 DUNDAS ST. WEST

Telephone: RO 7-1728

ЗАМОВЛЯЙТЕ

ХЛІВ, ПАІ, КЕЯКИ Я ВСЯКО-
ГО РОДА ПЕЧИВА НАЙКРА-
ЩОЇ ЯКОСТІ В НАЙБІЛЬШІЙ
УКРАЇНЬСЬКІЙ ПЕКАРНІ
ТОРОНТА

BEAVER BREAD LIMITED

102 Lightbourne Ave.

Tel.: LE 5-7445

ANDREW TAILORS

Phone: LE 6-0982

The place where CUSTOM
clothes are made.
High-Grade Alterations,
Repairs, Etc.
Cleaning and Pressing.

1076 QUEEN ST. W.
Toronto 3, Ont.

Андрій Наломеческий

туру до тієї антології був пера д-ра Григора
Лужницького, а видана була в серії "Українська
Книжка", якої в був редактором. За гітлерів-
ських часів о. Теофіл Коструба ЧСВВ перегля-
нув це видання, основно змінив склад його авто-
рів і творів та написав до нього вступ. Книжку
зложено майже в цілості, але друга інвазія боль-
шевників знищила все видання. Чи має хто дру-
ковані аркуші тієї великої книги, не знаю. Захо-
вався в мене рукопис вступу о. Т. Коструби ЧС-
ВВ і я видрукував його в "Життю і Слові" (1948
ч. 1, стор. 54-68) п. н. "Що таке католицька лі-
тература" та "Огляд української католицької лі-
тератури в 1918-1938 рр." (1948 ч. 2, стор. 115-
126, і 1949 ч. 3-4, стор. 238-250).

О. Теофіл Кост-ба був не тільки визначним
істориком-медієвістом, але й видатним літерату-
рознавцем, отже згаданий його "Вступ" цінний
не тільки для нас українців, а повинен бути цін-
ний для католиків узагалі, бо поняття "католиць-
ка література" таке, як його сформулював о. Т.
Коструба, поставлене так уперше в європейській
католицькій думці: не мають його досі навіть
такі народи, як німці чи поляки, у мовах яких
писалося багато на цю тему. Маю надію, що в
виданні дальших томів творів о. Т. Коструби
(досі вийшло їх уже три) вдасться мені видати
окремий том із літературознавчими працями пок.
автора та в тім томі надрукую і згаданий "Вступ".

На тему "Що таке католицька література"
помістив я був статтю в "Дзвонах" 1939 року;
відбитку тієї статті в одному примірнику пе-
редав я був пок. о. Р. Луканеві ЧСВВ до львів-
ської бібліотеки оо. Василіян.

До 2-ої світової війни відомі мені були дві та-
кі більш праці на тему "католицької літерату-
ри" (цитую з пам'яті): 1) "Католицькі осяги
в сучасній світовій літературі" — збірка праць різ-
них авторів, видавництво Гердера та "Участь
католиків у літературі", 2 томи, вид. оо. Єзуїтів.
Краків (1-ий том це переробка наведеної вище
книжки вид. Гердера, а другий це праця проф.
Отто Форст-Батталі); обі праці я рецензував у
"Новій Зорі"; другу негативно, бо цей її автор
просто підвів оо. Єзуїтів, та причислив до като-
ликів навіть відомих порнографів і відступників
від віри! За большевиків цей же автор писав до
большевицьких журналів, так як за Гітлера до
гітлерівських...

СВІТЛО друкує вже від довшого часу славну
повість "Листи Никодима", перекладену майже
на всі важливі культурні мови. Ян (Іван) Добра-
чинський, нар. 1910 р., поляк, живе в комуністи-
чній Польщі, але пише сміливі католицькі романи
й оповідання: "Вибраць зір", "Листи Никоди-
ма" 1955, "Святий меч" (життя св. Павла-апо-
стола), "Пустиня", "Наїзники" та інші. Видав

також дуже цікаві два томи біблійної історії. Читачі СВІТЛА знають трохи цього автора з нашого журналу, але, гадаю, не від речі буде тут навести частини з передмови, яку інша визначна польська католицька письменниця Софія Коссак-Щуцька написала до двотомника творів Добрачинського.

"Між невеличкою групою польських католицьких письменників Добрачинський належить до найглибше і найбільш автентично католицьких. Реалізує життям тези, що їх поставив у своїх творах. Немає розбіжності між Добрачинським-людиною і Добрачинським-письменником. Не вимовляв він надаремне Імени Божого.

"Багата творчість (Івана Добрачинського), що переноситься вільно з однієї епохи на іншу, від біблійних часів до сучасності, через сторіччя і країни, на диво монолітна. Добрачинський вистежує через віки сліди Бога. Звертає він увагу на відношення створіння до Створителя і Створителя до створіння... Фабула повісті, рами (завжди дбайливо опрацьовані реалії) — це тільки сценарій безсмертної дії: зустрічі людини з Богом.

"Добрачинський — любимець читачів. Кожна його книжка, зараз же по її появі, розкоплена. Множаться переклади: німецькі, французькі, англійські, еспанські" (друкується український переклад однієї його повісті).

"Шлях цього останнього (католицького письменника) належить завжди до дуже трудних. Тож (католицький письменник) старастись висловити проблеми, які не можна охопити словами. Дочасним пером пише про вічні справи, очима твістського мистця підглядає ділянки, зарезервовані для Святих. Не забуваймо про те, що католицька література, як така, ще дуже молода. Багато століть була вона ділянкою майже виключно духовенства. Не було письменників; були тільки гагіографи (ті, що писали про життя святих). Католицька белетристика (повісті, оповідання — Редакція) спершу не задовольняла нікого. І критики і церковна влада висловлювали терпкі зауваги щодо письменників, такої міри, як Блюа, Бернанос, Моріак (французькі письменники. Ред.), що "не так треба писати... що треба інакше..."

"За гарною дефініцією Кардинала Вишинського... на поняття "католицький письменник" складаються три основні чинники: талант, католицька освіта, життя в Ласці. Кожний із тих чинників конечний. Об'єднані разом чинять те, що під пером даного письменника порушена проблема розглядається і розв'язується з католицького становища.

"Ласку дає Бог тому, хто просить про неї в молитві. Науку можна досягнути. Тільки талант, тасмичний дар... незалежний від волі і бажань людини. Та який же конечний він! Таланту не заступають письменникові ніякі інші дарування.

ОДИНОКА В ТОРОНТІ УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ ЦЕРКОВНИХ РЕЧЕЙ DIOCESAN CHURCH GOODS STORE

278 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Великий вибір церковних речей. — Напрестольні Євангелії. — Церковні книжки. — Молитовники і багато інших речей.

АСЕКУРАЦІЯ

всіх родів: життя, хвороби, вогонь, крадіж, автомобілі і т. п.

Купно-продаж нерухомостей, висиджування позичок.

Y. ONYSCHUK & CO. LIMITED

333 Roncesvalles Ave.

Toronto, Ont.

Tel.: LE 4-4241

Чим ОО. Василіан усе дбає про церковну музику. Ось і тепер видав книжку, потрібну для кожного прихильника церковного співу. Ця книжка називається

ВАСИЛІАНСЬКІ ЦЕРКОВНІ НАПІВИ

Книжка має 383 сторінки потного друку, формату 7x10 сантиметрів, опрацьована в повністю з золотими виступами. Коштує \$8.00 із поресилкою.

Замовляти на адресу:

BASILIAN PRESS

286 Lisgar St.

Toronto 3, Ont., Canada

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІАН

У нашому видавництві вишла друком нова книжка о. І. Назарія, ЧСВВ п. н.

КИЇВСЬКІ І ГАЛИЦЬКІ МИТРОПОЛИТИ

Є це біографічні нариси з портретами наших Митрополитів від Берестейської Унії до сьогодні — від Митроп. Рогози до Митроп. Я. Смілого.

Сторін 270. — Ціна \$5.00 у твердій оправі.

Замовлення шліть на адресу:

THE BASILIAN PRESS

286 Lisgar Street

Toronto 3, Ont., Canada

Без таланту немає письменника, може бути тільки побожний писатель...

"Талант — це уява, яка зміє відтворити й іншим переказати відчуті й витворені (образи)... Проте признаємося щиро: хоч би ті образи пошлюди з покірної віри й великої (християнської) любови, можуть вони не раз мати срісі. Отже пошлюди контролю багатств власної уяви, контролювання їх... мудрістю відвiчної науки Церкви, це труд більший, як воно могло б нам здаватися."

"Але... вислід такого труду не завжди відповідало бажанням Церкви..."

"...Горе письменникові який у погоні за признанням відборців... ішов би назустріч їх уподобанням (незгідно зі своїм переконанням). Тоді цінить талант і служення. Письменник має обов'язок говорити те, що вважає за Правду..."

"Звідси то й може прийти таке, що навіть відначі, не зрозумівши письменника, відійдуть від

нього... Може таке трапитися... Все таки залишається йому завжди честь і пошесть служення Богові."

"Ми, католики, служимо Господеві, що Його ярмо легке... і не хочемо визволення від залежності. Навпаки. Бо слуга має привілей перебувати близько Господа... але нехай слуга буде вірний Господеві."

"А тоді може той... слуга отримає найвищу нагороду, заповіджену тому майже дві тисячі літ: "Не буду вас більше звати слугами, а Моїми друзями".

♦♦

Порівнюючи дефініцію "католицька література" о. Т. Коструби з такою ж Кард. Вишинського, бачимо майже тотожність обох дефініцій. Але учений Василянин випередив польського Кардинала на добрих 10 років.

Петро Ямняк

САМІТНА МОГИЛА

Завжди, коли прийшла субота, люди бачили його, як із слідами болю, що вибороздили ще не таке-то старе його обличчя, — вступав у цвинтарну хвіртку, дрижучою рукою незграбно здіймався бриля, що потім тепілася в руках і оббивався об його коліна, злегка поправляв безладне волосся та скеровував свої неспокойні кроки вбік самітньої могили. Іх тут на цвинтарі більше. Всі вони виструнчилися рядочками, а позолоті вирізаних на них прізвиськ переломлювалась у скісних проміннях сонця. Біля них, то тут то там, стирчали люди, без руху, наче мумії, від яких віяло чорним смутком.

На поблизких деревах гралось помовкве листя й видзвониювало свою недоспіваю осінню пісню.

Онисим наблизився до могили. Видно було, як тремтіли йому ноги, як дрижало обличчя, як важким горохом котилися додолу слюзи, як падав на коліна, голову прихилив до могили і хлипував: Можна було бачити, як усе його тіло тряслось, як обтирав ледучі солоні слюзи, що продіставалися до уст, із яких вилітало невимовне лепетіння, а з грудей стогін. Голова нараз безсило підносилася від могили і неслося понад могили Онисимове лепетіння:

— Га, ти чуєш?... Ба, та то біда, що ти не чуєш! Хе, хе, хе! Та ти, як би чув, то ти вийшов би з того гробу, ти здавив би мій біль, ти привітав би старого! Хе, хе, хе! Га, привітав би? Га, ти

знаєш, ти припав би до моєї руки, чуєш, припав би до моєї руки, щоб її поцілувати. Але гадаєш, що я дав би тобі її поцілувати? Га?! А присяг, не дав би! І ти б хоч одне, однієньке слово промовив і втихомовиш мого горе! Хе, хе, хе! Але ти не виходиш, — хе, хе, хе! Бо ти й не вийдеш і мого болю не притишиш і не припиниш моїх сліз! —

Рука гладила могилу. Просовувалась від одного до другого її берега. Ніби причепурювала. Припадала, як припадає мати біля своєї пестливості дитини. Це тривало неодну хвилину. Онисим то нахилився до могили, то знову підніс свою важку голову.

Серед віття дерев плакав разом із ним осінній вітер.

Біля могили походжували люди. На могилах стирчали надгробні, сіро-білі плити, без особливої краси-примани. На цьому християнському цвинтарі майже не було хрестів. Новітні християни заміняли ознаку перемоги над смертю хреста, — брилою каменюки.

— Га, ти гадаєш, ти мене осиротив? Хе, хе, хе! Та ж ти, небоже, осиротив сам себе! Аяке, сам себе. Хе, та як би ти осиротив тільки мене, то воно лів би. От, старий Онисим не мав би з ким знати мови про рідну землю; про аперту тугу, що гадіною в'ялася у стужаві серце і твоє і мого. Хе! Не мав би з ким знати мови про золоте українське сонце, яке заміняли за сонце чу-

жнини, через свою сваволю, політичну розхристаність отаманів, через свою натуру широку, як широкі українські степи, через яку загубили державницький глум! І ми б гірко ляляли ті промахи, через які лазимо по чужинних бруках! Хе, хе, хе! Хе! Лазимо! Ми здохнемо на них, а про свої промахи розкажемо легенди, якими вже десятиками літ годуємо одурманений свій рідний люд! —

Дві простягнуті руки безладно спочивали на могилі. Онисимова постань мов прикріплена до землі. Окаменілий зупинився на дереві, до якого герцювала непосидюча вівірка. Вона перескакувала з гілки на гілку й гойдала берегами віток деревини. Онисим бездушно приглядався її витівкам та мандрівці. Буря, що постанала в його душі кілька днів тому, вчинила цілу хуртовину: все в ній плакало й вивертало всі душевні гілки.

Видалося йому зараз, що неспокійний вітер сміється з його болю, його осиротіння, його опустиття і його безсилля.

— Ну, і чого смієшся?! Га? Чого?... Тобі тільки пустувати, аякже! Тобі не до серця мій біль і сум! Хе! Не смійся! Чуєш, не смійся! —

Голова похилилася додолу, торкаючись чолом могили. Постать Онисима мов би погойдувалась. То так хитав ним біль, що не знаходив собі в ньому місця.

— Та Ти, Всемогучий, знав і бачив, як Ти мене осиротив, то чому його мені забрав? Га?! Чому?... —

Із розпростертими руками лежав на могилі. Вітер грався його розбурханим волоссям і лизав зболіле обличчя. Вівірка, що збігла з дерева, гралася і заглядала в його очі. Онисим отупіло глядів на неї і помалу повертався до нього спокій, що його забрала йому оця дорога могила. Збитий горем, мов збігав поточене в часі хуртовини, піднімався помалу, аж сперся руками об могилу. Вівірка відскочила набік, граючись своїми ніжками, жвавенько гризучи якусь знахідку. Та й вітер прищух і по небі, спокійно мов човенця, плили біленькі хмаринки, злегка погойдувались, мов на хвилях неспокійної річки.

— Ну, і чого ти від мене забрався, небоже?! Хе! Та хіба ти не мріяв, не тужив за батьківською землею? Та хіба там тобі місця не було? Га?! Та хоч би яку дівчину покинув, щоб мені з нею своє горе ділити... А може?... А де її шукати?... Хе, хе, хе! Ти не скажеш і вона не скаже, щоб не показувати свого горя. Хе! Не скаже, а що скаже старенька мати та сестра, коли чужинні, непривітні вітри на своїх крилах принесуть їм оце вбивчу вістку? Га?! Боже, Боже! А батька не питати, — його московська потвора замучила! —

Що, довше скаржився, то спокійніше висказував свої жалі.

Недалеко від нього далі стирчали людські по-

статі. Вівірка вибігла на конар дерева і в своїх лапках перекручувала на всі ладі нову знахідку.

Онисим пристрасно молився. Слова молитви розпливалися по цілому тілі. Спроквола повертав зруйнований спокій.

— Чаю воскресення мертвих і життя будучого віку! А-а-а-м-і-і-н-а!

Обличчя його опромінило неземне щастя, коли дійшов до цих слів "Вірую". Підвісяв з землі і став за євангелистом Іваном казати: "Хто вірус в Нього, має життя вічне, і я воскресну його в останній день!"

Видно було, як відступаючи від могили, робив на собі великі знаки хреста, як уже з віддалі кілька разів оглядався поза себе вбік могили, як на голову накладав брилі і спокійно відкрив цвинтарну хвіртку.

КУПИЛО КНИЖКИ: 1) Ол. Мох: Книжки і люди — Львів 1938. 2) Ол. Мох: Самоосвітні видання. 3) Ол. Мох: Добра преса. 4) Ол. Мох: Показання змісту "Нової Зорі". 5) Річники згл. поодинокі числа часопису "Нова Зора" і "Правда" (головно з 1938 і 1939 років). 6) Всі книжки автора Теофіла Коструби, видані до 1939 року. 7) Річники часопису "Хліборобський шлях" (вид. у Львові). 8) О. Петрійчук: Про це, що люблю я, та інші давніші видання.

Подайте що маєте і Вашу ціну на адресу:

**A. MOCH — 6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada**

НОВІСТЬ! НОВІСТЬ!

СЛУЖБА БОЖА

ЗА ПОМЕРЛИХ

на чоловічий хор з Панахидою й похоронними піснями (Св. Боже, Со Святими, Вічна Пам'ять, Тихий Вітер — Нижанківський, Роздольський, Купчинський, Роборкевич). Величина 7х10: сторін 32.

Ціна \$2.50.

СЛУЖБА БОЖА

на мішаний хор, вибраних композиторів, видання о. Сапуна: 38 кусиків; 17 зошитів.

Ціна \$5.50.

Замовляти на адресу:

**BASILIAN FATHERS
Mundare, Alberta, Canada**

ПРОМІННЯ ЛАСКИ

Ні, не дошмар зрадливий в шкі христовому,
Ані примара в тьмі темної ночі,
А в дещ погідний, при труді важкому,
Побачили душі моєї очі
Пречистоту Діву в світлі осінньому.

Чад виснаги затамарив ясність зору,
А слух щомить глушили дзвони болю...
Віч-на-віч алада, займа спроба спору,
Во гніз її мене печатала долю,
Вез вибачил і словечка докору.

Розпукні крии і стогін безпоради
Збудили віри жар, вимне зідхання...
Наді спалах палити без пощади
І шкелити всі сумління і вагання...
— "Ратуй, ратуй, Пречиста, від загибді!"

І в цей момент, в безвідкриті килинку,
Десь щезла ясність, хтось зливав наснагу
До жил моїх струмками без утиску,
Гасна страждальк понуку спрагу,
Родив міц, легкість радісгу, дятлику...

В прозорі очі свіжому б'є картина: —
Стоїть Пречиста, білий цаї-допомі...
Під нагорбом розломиста дожна
І постаті в чернекому. Іх скромі
Сюлила квітти свята година.

В одних, моя ночі розпростерті крила,
Зневіри тілі, сугітк малюєр'я
І сумніва ішла обличчя виріла,
А в других, близько до вершина үзгір'я,
У світлій білі ясність — віри сила!

На них спливає Ласна Пресвятої —
Проміння злива килиа і прозора...
Не сонця золото собіи ярної —
Предняна тьма світного оморфа,
Снада золотаво сімї голубої.

Не описати мені, убога мове,
Святу красу Пречистоті словами,
Проймає серце трепетом тривога...
Во хто земним зобразити красавами
Прирасу неба, Діву, Матір Богаті?

Тоді відчув я: у душі глибоки
Впливається безирає море щастя...
Крайлину дію пізнав в митті дятлики,
У дещ Святого Першого Причастя —
Вламнєства надземних вічності килинки!

Нахилте серце вірою горіло...
Гостило Дари Пресвяті кимета...
Лише на муках радістю яснєло,
Родило усміх в тілі ешафота —
Кого Проміння Ласки освітло.

Не спомогутись море бурями —
Під легіт неба щастя килинованим...
Жаріли блиски райдуги світлами
І спалатили адгустности радянним...
— "О, будь повія, Пречиста, поміж нами!"

Німе довілля, сповнене журбою,
Збудило тиску ярким передстрої —
— "Що діалось і діється з тобою!"
Слова гасили струмом щастя слези,
Що променіли Ласною Святою...

О, віри нам, зневоленім віянами!
Ні атомів, ні космонавтів тьоти
У дні страждань, христів важник Голготи,
Святій Похвора, Пречистоті руйнамі!

І розпадеться прахом гріб неволі,
Воскрєсне Пасхада до хреста прибіта,
Заможє тодіш, ночі злі недолі,
А Україна Ласною сповита,
Здангте прослави храм, під Сонцем Богі!

Е. С. 9. 1962

~~~~~

Марія Я. Косовичева

ВІТАЙ, МАРІЄ!

Для Тебе, найкраща Діво,
Найкращі пісні лунають!
Святим найчистішим співом
До Тебе серця зітхають:
Вітай, Маріє! — Ave Maria!

До Тебе, найліпша Мати,
Молілися сердечні, щирі
Народ прагне завжди слати —
У віянах і в тихім мурі:
Вітай, Маріє! — Ave Maria!

О, найласкавіша Памі!
Свята Володарю неба!
В руках Твоїх кожній раці
Є ліки в усіх потребах...
Вітай, Маріє! — Ave Maria!

О, Лікарню скорбних, хворих!
Тебе славить Лорд, — Fatima, —
І Рим... І усі простори...
І Греція — й Україна:
Вітай, Маріє! — Ave Maria!

Хвала хай же буде всімди
Тобі, благодатна Діво!
У світі скрізь спалають люди
Тебе всенародним співом:
Вітай, Маріє! — Ave Maria!

1956

ВАСИЛІЙСЬКА ГОЛОВНА КАПУТУЛА В РИМІ

Як у кожній організації відбуваються що якийсь час загальні збори, так і в Василіанському Чині приписана уставом така зважена Головна Капутула, що збирається що 12 літ та має на меті вибрати новий головний законник провід і дати напрями дальної праці для нього й усього чернецтва. І ось уже вдруге у повосинному часі збиралася в Римі в головному василіанському монастирі Головна Капутула нашого Чину. В цій 2-й римській капітулі (18—23. III) взяло участь під проводом Протоархимандрита Чину 20 капітульних отців, що з'їхалися до Риму з усіх країн, де василіанське чернецтво працює між українським народом. У першій мірі це Протоігумен і Делегати трьох повноцінних законних провінцій: Впр. о. Сотер Голик зі ЗДА з делегатами оо. М. Вавриком, С. Саболом і Ін. Лотоцьким, далі Впр. о. Боніфатій Слобода з Канади з делегатами оо. С. Курілом, В. Шевчуком і М. Дацюком, зрешті Впр. о. Петро Бальцар із Бразилії з делегатами оо. І. Малепаком, К. Корчагіном і Т. Олійником. У капітулу ввійшов там

Протоігумен аргентинської провінції Впр. о. Юрій Мельничин із делегатом о. Род. Головацьким та Протоігумен Родіон Барбаш із Варшави. Після переважної Головної Курії в п'ятницю 15. II. найвищий заряд Василіанського Чину очолює Впр. о. Протоархимандрит Атанасій Великий, відомий історик української Церкви та Василіанського Чину і секретар соборової комісії для Східної Церкви. Консультаторами анбрано Впр. о. Павла Миськова (попереднього Протоархимандрита), Ероніма Химія, Йосафата Рогу і Михайла Ваврика.

Тимчасові пізніше, у п'ятницю 22. III. новий Впр. о. Протоархимандрит разом із цілою капітулою відстоїв окремого послухання в Св. Отця Папи Івана, що прийняв це найвище представництво Василіанського Чину в своїй приватній аудієнційній кімнаті. Насамперед Пала вислухав короткого привіту Впр. о. Архимандрита, що зложив Христовому Намісникові заяву снівського віддання від василіанського чернецтва в усьому світі за постійною віковою традицією нашого Чину від часів св. Йосафа

та. "Святіший Отче! На закінчення Генеральної Капітули, що її Василіанський Чин відбуває в цьому віковому місті, Капітульні Отці бажать зложити до стіп Вашої Святости заяву свого відданки і адекватності та відновити приречення своєї послуху і вірності для Христового Намісника як для Апостольської Єпопії. До серця В. Святости складаємо молитву відданості наших відатих провінцій України, Закарпаття, Чехословаччини, Румунії й Угорщини, вони з повним довір'ям до Господа очікують кінця своїх досвідів і присвоюють своїм терпінням за Христа та своїм заслугам кращі дії для св. Церкви, щоб у шляхетному змугу з провінціями Канади, ЗДА, Америки, Бразилії й Аргентини — тут зарекомендованими — могли невно зміцнитися для Господа в повній свободі.

"Святіший Отче! Василіанський Чин, що в світі та в імені св. Йосафата має за ціль і признаку апостолів св. Єдності, зрешеної кров'ю і посвятою стіпків своїх борців за св. віру, зі зворушенням поділяє змагання В. Святости для зближення і з'єднання, започатковані провінційним скликанням Вселенського Собору і незмінювані Вашою особливою любов'ю для християнського Союзу. І як не дякувати нам В. Святості за незимову несподіванку саме з тих сторін, що нам Ваша батьківська солідарність доброта з вірою в надію проти надії зарезервувала вираз на вступі капітульних нарад, повертаючи між нас нашого Достойного Метрополита Йосифа Спіного? Благословенні Господні шляхи! Наші серця переповнені надмірною радістю і наші душі переливаються снівським признанням для В. Святости. Повірно припадаючи до Ваших стіп прохасмо зворушені Апостольського благословення на сповнення наших приречень і наших сподівань — для розросту нашого Чину, для нозих наших завдань у Христовому Царстві, для відданої служби і добра Його св. Церкви".

На це Св. Отець відповів словами найвищого признання для Василіанського Чину, який має за своїх родоначальників св. Василія, снівний стовп Вселенської

Отці Василіани по своїй Загальній Капітулі в Римі з новозвибраним Отцем Протоархимандритом Атанасієм Великим. (Сидить посередом)

Церкви, і св. Йосафата, непохитного мученика за св. Єдність, та віками трудиться для тріумфу Христового заповіту: "Нехай усі будуть одно". І Папа з найбільшим здуршенням згадав свою першу любов якраз для християнського Сходу та його світлик апостольських і святитівських традицій, що її він виніс іде з мурів семінарієського побуту в своїй дієцезії та згодом у Римі, щоб понести її з собою на Схід у час своїх урядових місій у Болгарії, Туреччині й Греції та повернутися з нею на Петрову столицю. І Вселенський Собор вийшов із цього задумованого папського бажання приспунитися для Христового заповіту: "І буде одно стадо й один пастир, що є Божим словом Божої любові і прощення для людських прогріхів і невірностей. Дялатого теж у цьому дусі треба нам усім розважати провідніи факт — приїзд до вічного міста Найдорогого Брата і Сина Митрополита Йосифа. А для дорогих синів Василієського Чину, зокрема для його Найвищого Настоятеля, що є зарвсом секретарем і співробітником соборової комісії для Східної Церкви, Папа зарезервував найкраще призначення за сповнювану віками жертвенку служби для Христового бажання: Щоб усі були одно. І з усього-усього серця відносимо, його головному намісникові й усім отцям і монахам батьківського преобильного благословення, щоб одні з них могли радісно зносити досвід за Христа, інші — успішно працювати на всіх ділянках світлої василієвської діяльності.

Після удівлення свого благословення Свт. Отець ще довгі хвилини розмовляв із Впр. о. Протоархимандритом та його намісником Впр. о. П. Миськовом та залишив у всіх учасників тієї незабутньої авдієнції кожним своїм словом і кожним порухом приязної руки айнакйлибше зворушення й незатерте враження. Із папських кімнат перейшли капітульні отці до сусідньої палати Східної Конгрегації, щоб і тут зложити свій поклон і Сиркретарів ярд. Густаву Тесті та співробітникам цього найвищого папського уряду для східнохристиянських Церков. Вислу-

ВПРОСВ. МИТРОПОЛИТ КИР ЙОСИФ СЛПНН ВИСВЯЧУЄ П'ЯТОХ МОЛОДИХ ВАСИЛІЯН

Квітня неділя — гарний і погідний був цей день тут у Римі. Сонце багатими мжунами розпило свої барвисті промені — солодко всміхалося.

При головному заряді ОО. Василіян мала відбутися незначна історична подія. Тут Пердээрарх нашої рідної української лателіцької Церкви мав уділити Свату Тайну Христового Священства п'ятому молодим василієвським диаконам, які з тугого очікували того моменту, як колись Христос Тайної Вечері: "Я сильно бажав спожити цю пасху з вами, перше ніж муку прийму" (Лук. 22. 15).

Година 8.40 — уся асиста з ди-

хавши уважно протоархимандритного привіту від зібраних отців і всього Василієвського Чину, кардинал Теста з повним призначенням заявив свій подив для жертви й постійності більшої частини його синів та радість із наглядних успіхів василієвської дії в усьому світі. Він словесно тверду надію, що Господь нагородить сльози своїх вірних слуг, як ось це показав на світліму прикладі ВПрео.с. Митрополита Йосифа, для якого Свт. Отець має все найкраще в папському серці та в цілому Ватикані. Вслід за тим кардинал поблагословив асесторонку працю і посвяту приязних отців і всіх монахів Василієвського Чину, щоб тим виблагати в Господа новий розцвіт Чину на його правдіи землях і по всьому світі — на найбільшу Божу славу й найщедріший зріст св. Церкви в українському народі та на сповнення Христового завітного благаання. Щоб усі були одно...

Після цих незабутніх зустрічей із Найвищим Пастирем Христової Церкви і його найближчими співробітниками Василієвська Капітула покинула свої пильні наряди, що мають на меті асесторонній розвиток монашого життя й апостольської праці для зросту Христового царства в українському народі.

о. М. Вазрик

яконами й предстоянцями торжественно виходить з закрістії до церковних дверей, щоб там привітати Митрополита і ісповідника та тріюмфально впровадити його до храму оо. Василіян у Римі, що був тоді святково прибраний.

9 година — початок Архиререйської Служби Божої. Предстоянцями були о. Ісидор Патріло, Генеральний Секретар, і о. Тарас Олійник. Диаконували о. Софрон Мудрий, Віце-Ректор Української Колегії св. Йосафата та Олександр Гавалюк. Співаа хор пнотомців Української Колегії св. Йосафата під проводом Володимира Барабаша. Ім допомагали ще два оперові співаки: п. Ростислав Серафимович та п. Юрко Богачевський. Між приязними з дальших сторін був іде лр Володимир Янів із дружиною (Німецьки). Крім того були Преп. СС. Василіян, Служебники та багато інших товаришів-студентів.

Церемонії гармонійно перепліталися, проводили ними о. Моис. Мирослав Марусин. Наступна великий вхід, Архидиакон — о. Родіон Головацький — впровадив торжественно п'ятох, ось-ось нових левітів, щоб вони коло вівтаря силонили свої голови під "Божественна благодать", а саме: Омеліяна Євгена Дадичина й Ігнатія Івана Дороша з Бразилії, Дмитра Івана Кашука й Атанасія Павла Федюна з Аргентини, та Лева Хризота Садовського з Канади. У тому моменті / Святий Дух вичотує на їх душах нестерпу печаті Христового Священства — "Ти священний навіки за чином Мелхиседековим" (Сар. 7. 21). Вони відчули зближення приязності Христа і велич Його служби. Вони разом із Христом, що себе непорочного Богові припис Святим Духом" (Сар. 9. 14), та разом із Митрополитом ісповідником, що своїм заслугами й стражданнями сильний перед Богом, уперше стали при Престолі й принесли жертву Богу мило. Вони принесли їй охоту на прославу Божу, на перепросьбу, жертву примирення за свій народ — "Та хоч і стаю я жертвою при жертві і при службі нашої віри, я радію та тшму-

40-ЛІТТЯ СВЯЩЕНСТВА ВСВ. О. ПЕТРА ХОМИНА

В неділю, 24 лютого ч. р., українська католицька парохія св. о. Николая в Торонті обходила небудівню свято: 40-літній Ювілей Священства свого улюбленого Душпастиря, Всв. о. редактора Петра Хомина.

Численна участь привних на ювілейний Св. Літургії, благодарственому молебні я урочистим бенкеті були спонтанним доказом вдячності дітей своєму Духовному Отцеві та признання широкої української спільноти для свого відданого громадського діача та щирого Українця-патріота.

Ювілейні торжества складалися з двох частин: торжественної соборної Св. Літургії в парохіальній церкві св. о. Николая, що її відслужив Ювілей у послуженні чотирьох священників-сеніорів та диакона о. Р. Наберяжню. Відповіддю до хвилі науку, глибоку змістом і гарну форму, виголосив о. М. Цурковський, товариш і приятель о. Ювілета. Після Служби Божої всі привні одержували з рук о. Ювілета священниче ювілейне благословення на пам'яткові, образці-іконки. В год. 6 попол. Торонто-нський Владика, Преосвященний Кир Ісидор відслужив у цьому ж храмі благодарствений молебен.

Другою частиною Свята був величавий Бенкет, що відбувся в церковній залі після молебня. Бенкетом проводив парох церкви св. о. Николая, Всв. о. д-р Б. Липський. Господар свята пригатав привних, зазначив, що Ювілей обходить своє свято серед добірної публіки та під авспіціями повороту Митрополита-Страдника з неволі, навесилів сильветку Достойного Ювілета, підкреслюючи Його великі заслуги та многогранну Його діяльність як душпастиря, проповідника, педагога - вчителя, журналіста-письменника й редактора, людину великої вітальності і живучості та побавмаз Йому Божого благословення для здоров'я і дальшої успішної праці.

Програма святкування була різноманітна і дуже багата та протягнулася до пізньої.

В часі вечора струнна оркестра Музичного Інституту ім. Ли-

сеяна виконала під управою проф. І. Ковалева кілька музичних точок із локальним виступом знамих у Торонті співачок і солісток сестер Дубляниць.

Ювілейний бенкет закінчився двома гарними промовами: сердечною промовою Преосв. Владика Кир Ісидора і словом о. Ювілета. Преосв. Владика, підкреслюючи заслуги Всв. о. Хомина, поділяв Його енергію. При цьому пригадав давні часи, коли то о. Ювілей був у Львові редактором "Ниви" та радником Митрополитчої Консисторії, а нині є Сперхіяльним Радником і редактором "Нашої Метри" в Торонті. Преосв. Владика зложив щирий привіт о. Ювілетові від Сперхії і побажання для дальшої праці як редактора і душпастиря. Він зазначив, що Торонто-нська Сперхія тишиться, що має щастя мати такого священника, як Всв. о. Петро Хомина.

На кінці промовив сам о. Ювілей, пригадуючи пройдений 40-літній шлях своєї праці, як душпастиря в парохії Виспа, Стрільського деканату, співробітника при Преображенській церкві у Львові, катехита гімназії, співробітника тримісичника "Богословія", секретаря Наукового Богословського Товариства і Богословської Академії та редактора священничого журналу "Нива" у Львові. Тайну Священства одержав 12 лютого 1923 р. з рук Преосв. Кир Іосифа Боцана, Єпископа Луцького, та зараз же одержав душпастирську працю в зазначеній парохії Виспа, звідки Митрополит Андрій покликав його тоді до Львова, признаючи йому різні відповідальні становища. Достойний Ювілей визнає велику радість, що обходить свій ювілей у часі, коли вийшов на волю і прибув до Риму наш Митрополит-страдник, Первозарх Української Церкви, мученик і відповідник за віру Христову, Архископ Кир Ісиф Сліпий, який своїм геройським мученичим подвигом урятував і підніс Українську Церкву та вагу української справи в очах цілого християнського світу до небувалої висоти.

Ювілейне свято закінчилося молитвою, що її провів Преосвященний Владика Кир Ісидор.

Наша Редакція бажає Достой-

ному Ювілетові, Всв. о. П. Хомина, багато сил — вести дальше успішно свою працю та стояти на сторожі Правди ще многі і многі літа!

ПІЛІ ПОМАГАЄ ПРИ ВУДОВІ МОДЕРНОГО НАРОДНОГО ДОМУ

Мондер, Алта

Минає рік відколи членки ЛУКЖ стрінулися з панамі з мондерського Українського Народного Дому, щоб бенкетом попрацати старий, виступлений Народний Дім, який служив мондерському суспільству протягом довгих років.

Як і промови, так і сама казія була доволі зворушлива. Було ясно, що членки, привітали до свого власного Дому, малували вже за ним гей за вірним другим життя. У їх думках перепліталися золоті спомини, що зосереджувалися в тії незаступимі установі — Українського Народного Дому.

Але наша спільнота зрозуміла такому потребу нової модерної, відповідно вивіреної залі, а це вимагало великої суми грошей, як теж багато добровільної тамижі праці.

Немов одна велика родина, Українці католики Мондеру взяли до будови нового дому, що мав стати їхнім пам'ятником для грядучих наших поколінь. Протягом трьох днів зрівняли старий дім — а четвертого дня почато будову нового. Чоловіки працювали — жінки куховарили через два місяці, членки ЛУКЖ на переміну куховарили для 40-50 чоловіків, що приходили до добровільної праці.

Панував серед нас дух любови та щирої співпраці. Задля такого духа саможертви я сердечного дружби щиро благословив нам Господь. Постає прекрасний та просторий Український Народний Дім, що відповідає нашим суспільно-релігійним вимогам.

На днях виникнемо нутро Дому. Чоловіки далі мергають свою працю, членки ЛУКЖ допомагають улаштуванням різних підприємств та імпрез для сплати довгів. Це велике заведення, підняте я виконане відданими українцями католиками, увічалося гарним успіхом, особливо через умільний провід пані Павлі-

ни Філя, голови ЛУКЖ та пана Юрія Миція, голови Українського Народного Дому.

На річних зборах, відбутих 15-го січня ц. р., переважило намово муніципальний виділ ЛУКЖ. Це — призначення для спосібного проводу. Нехай предобрый Господь даліше благословить таку гарну працю до добра Церкви й нашого народу.

ВЛ. П. МАРИЯ КОРПАН

Ванкувер, Б. К.

У суботу 16 лютого 1963 р. померла, заасотрена Св. Тайнами, Марія Корпан, із роду Засїбїда, жінка Миколи Корпана. Прожила всього 43 роки. Народилась у Вегревілі, Алберта 23 лютого 1919 р. з побожним родичів Малсима і Анастасії Засїбїда. Мати Анастасія ще живе у Ванкувері.

Пок. Марія з мужем належала до парохіального хору. Крім цього Марія з мужем Миколою Корпаном були членами Апост. Молитви. Часто приступали обод до Св. Тайн. Пок. Марія була також членкою ЛУКЖ, займалась прикрасою престолу і взагалі церков. В пожитті визначалась спокійною вдачею.

Залишила в смутку мужа Миколу, рідну маму Анастасію Засїбїда, що тепер проживають у Ванкувері, братів Василя, Григорія, Петра та о. Ореста ЧСВВ, тепер пароху у Нью-Йорку, ЗДА.

Похорони почалися панахидою

Вл. пам. Марія Корпан

а похоронному Заведенні Кернея, яку відправили три Отці: Впр. о. Віталій Підсальний ЧСВВ, парох у Ванкувер, Впр. о. Орест Засїбїда ЧСВВ, парох у Нью-Йорку та о. В. Баранчик ЧСВВ. Відтак Сл. Божу відправили Впр. ОО. Віталій, Орест і Дам'ян Велешук. Співав парохіальний хор під проводом пана Михайла Пукіша. Ціла родина приступила в часі Сл. Божої до Св. Тайн.

ПОДІЯКА

Муж Микола Корпан, мама Анастасія Засїбїда з синами о. Орестом ЧСВВ, Василем, Григорієм та Петром складають щирну подяку Впр. о. парохів В. Підсальному, Впр. о. В. Баранкові та Впр. о. Дам'янові за відправу похоронних Богослужень. Вл. паної М. Пукішеві, диригентові хору та всім хористам дякуємо за відспівання похорону та Сл. Божої, Впр. о. Парохів за прощальне слово в церкві, всім членам ЛУКЖ за труд у приготуванні перекуски для гостей. Усім тим, що жертували Сл. Божі за пок. Марію, віки і под. та взагалі всім, що взяли участь у похоронах Покійної. — Вічна їй пам'ять.

ВЛ. П. МИХАЙЛО ПУЦІЛО

Едмонтон, Алта.

У неділю 9 вересня 1968 р. розійшлася сумна вістка, що в Едмонтонським загальним шпиталі несподівано помер на удар серця Михайло Пуціло.

Михайло Пуціло народився 1897 р. в містечку Сінєві, пов. Ярослав. У 1925 оженився з Анастасією Шегда. До Канади, з дружиною і двома дітьми, приїхав 1939 року та поселився на фермі в околиці Торгвіл, Алта. Там прожив п'ять років і в цім часі був примірним і діяльним членом церкви в Тудор. У 1944 р. переселився до південного Едмонтону, де став одним із перших активних парохіан при парафії св. Василія. Від самих початків цієї парафії аж до самої смерті бл. п. Михайл спомігав її своєю змілою майстерністю. Останніх десять років бл. п. Михайло був старшим братом та служив при престолі до Сл. Божої в церкві св. Василія.

Похоронні богослуження поча-

Вл. пам. Михайло Пуціло

лися парастасом у церкві св. Василія. Відправили оо. Василієм М. Ханас, В. Камеєнцкім і Я. Шаваром. Церква була переповнена. Другого дня заупокійну Службу Божу відправили оо. М. Ханас і Я. Шавар, відтак о. М. Ханас попрацював покійного від роднин, приятелів, парафії і знайомих. Після того обидва отці відправили покійного на цвинтер св. Антонія.

Покійний залишив жінку Анастасію, сина Василія, доналу Марію, зам. за Василієм Петриком в Едмонтоні, дві сестри: Марію в Україні, Настю в Америці, а також дві внучки: Петрусою й Дорис, яких покійний дуже любив.

Після похорону відбувся в парафії залі поминальний обід, який приготувала родина. Під час обіду промовляв о. М. Ханас ЧСВВ і д-р Дмитро Середя.

Покійний Михайло заслужив собі на велику пошану в нашій парафії, в сусідів і знайомих. Від найменших до найстарших, усі його поважали і любили. Навіть малі діти плакали, коли почувли, що їх "дідушко" помер.

Пан Костянтин від роднин склав найщирішу подяку о. Ісидорові Дзидикові ЧСВВ за уділення Св. Тайн покійному, відтак усім Отцям Василіанам за відслуження похоронних богослужень, та всім учасникам похорону.

Нехай лаславий Господь прийме покійну душу до Свого Царства.

Н. К.

ВП. П. ОЛЕНА ЛЕСЬКІВ

Едмонтон, Альберта

13 січня 1943 р. впокоїлася в Бозі Олена Леськів. Промила 58 літ. Покійна Олена вишила у глибокому смутку мужа Івана, трьох синів: Павла, Стефана і Григорія, три доньки: Марію, Ан-

Вп. пам. Олено Леськів

ніу і Каську та сестру Анну Травич.

Покійна Олена, із дому Карпчук, народилася 1904 р. в селі Редванці, пов. Сокала. 1911 року приїхала з родичами до Канади, 1922 р. вийшла заміж за Івана Леськіва. Їїнайш час мешкали на фермі, на Дервент. Отці доїжджали до них вчителі дітей латвізму. Коли Оленин чоловік підупав на здоров'ї, вони перейшли жити 1947 р. до Едмонтону.

Похорон відслужив о. Грещук у катедральній церкві св. Йосафата. Тіло Покійної поховано на цвинтарі св. Михаїла в Едмонтоні. З нагоди поминального обіду відбулася збірка, з якої дали на СВІТЛО \$10.00, збіркою займалися пп. І. Надворний, Муж і пані Підлуби.

Жертводавцем щира подака в Покійній Олені Вічна Пам'ять!

ПОДАКА

Рідня Покійної складає сердечну подяку Всч. о. М. Грещукові за похоронні відправи та слова співчуття й потіхи, а всім прикликаним за те, що взяли участь у похороні. Також дякуємо щиро

жінкам з Апостольства Молитви за приготування обіду. Дякуємо всім за молитви під час останньої прислуги для Покійної. Нехай милостивий Господь заплаче Вам своєму ласкою!

Муж Іван,
сини, доньки й утіши

ВІДІЙШЛА ВІД НАС ДО ВІЧНОСТІ

мондерська пюкція, члена А-постольства Молитви і Третього Чину ЧСВВ

Вп. п. Михайло, Анна Філевич

Ісус Христос каже: "Входять тісними ворітми, бо простори ворота й широка дорога, що веде до погіблї і багато є таких, що входять нею. Бо вузькі ті ворота і вузька та дорога, що веде до життя, і мало є таких, що знаходять її". (Мат. 7, 13-14). Такою тісною дорогою старалася йти до вічності бл. п. Михайло Анна Філевич.

Життя її було правдиво католицьке. Попри заняття як мами численної родини, вона завжди знаходила час набрати помину для своєї душі, читаючи добрі релігійні книжки й часописи. Була доброю парохійною, членкою Сестрицтва св. Варвари, А-постольства Молитви, як також Третього Чину св. Василія Великого, недавно основаного в Мондері, який колись так гарно проповідував на наших рідних землях. Свої релігійні обов'язки ставила завжди на першому місці, викладаючи в програмі свого життя щоденну Службу Божу і Св. Причастя.

Не диво, що така мама викладала добре своїх дітей. Осталила шість дочок і трьох синів: Михайла, Миколу й о. Василя Філевича. Імена дочок є Марія Віцентівна, Ксеня Бойло, Анна Кропальницька, Анастасія Легка, Євгенія Венгер і Стефанія Гриць. Усі діти є добрими практикуючими католиками. Також о. ставила 20 унуків, 7 правнуків і одну рідну сестру Анелю Викиню.

Похоронні Богослужби почалися в п'ятницю 15 лютого першостом у каплиці нашого першого українського погребового заведення Парк Меморіал у Вегревил. У суботу вранці спроваджено тіло до церкви св. Ап. Петра й Павла до Мондеру. В год. 10

співана Служба Божа, що її відслужив син покійної Всес. о. Прелат, у сослужбенні приставших Всечес. оо. Юрія Ковальського, пароха катедр св. Йосафата з Едмонтону, і його співтрудника Дм. Грещука, як також вдов оо. Василія: Амаросія Викиня й В. Камеєцького.

Сердечним прощальним словом попрощав Покійну Впр. о. Єпіфаній Пащак, ЧСВВ. На цвинтар відправидали всі отці, що правили Св. Літургію.

По похороні був у Народному Домі в Мондері поминальний обід для всіх численних учасників похорону. При кінці обіду щирими словами подякував усім, що віддали останню прислугу Покійній, Всес. о. Прелат Філевич. Накінець промовив іще о. В. Камеєцький б. парох. Згадав добрі діла й чесноти Покійної та її приналежність до Третього Чину ЧСВВ. Сказав також, що Покійна лишила найцінніший дар, що його може дати для св. Церкви католицька українська мати: свого сина Всес. о. Прелата й канцлера Торонтоноської Єпархії, Василя Філевича.

Нехай світло доброго прикладу Покійної світить даліше всім, що згадають про неї, хоч земля прикриле її в гробі. Нехай діти радіють і дякують Господеві Богові, що дав їм добру маму і нехай змагають до того, щоб свою маму неспідувати. Та нехай буде Покійна прикладом для всіх мамів, що бажать доброї пам'яті в людей та й вічної в Бога у небі.

Повертати на пресу поділено в "Українській Вісті", "Нашу Мету" й "Світло".

ПОДАКА

Родина Пакийної щиро дякує всім отцям за участь у похоронах, усім людям, що віддали останню прислугу та зокрама д-р Стріпчуківі і Сестрам Службеницям за догляд у лікарні, о. Парохові Є. Кушлові за заохочення Найс. Тайнами на дорогу до вічності. Також щиро дякують погребовому заведенню Парк Меморіал, особливо ж й Методієві Смолюкові, що сам особисто взяв участь у похороні, за його доброту, ніжну та спочутливу службу.

Родина Пакийної М. А. Філевич

Views on the Modern Apostolate

by WALTER M. ABBOTT, S.J.

Leon-Joseph Cardinal Suenens, Archbishop of Malines-Brussels and Primate of Belgium, has written books on marriage, the Church's missionary role, Belgium's controversial school question and Moral Rearmament. In addition to years of study in religious sociology and a professorship in moral philosophy, after he had earned doctorates in philosophy and theology and a degree in canon law, he gathered practical experience as chaplain of the Belgian Catholic Film League, chairman of the Interdiocesan Catholic Press Commission, spiritual adviser of the Catholic Radio and Television Center and of the Legion of Mary. He has been an archbishop only since December 15, 1961, and a cardinal only since March 19, 1962, but this 58-year-old prelate has achieved things that few, if any, of his predecessors could match. Pope John named him to the Secretariat for Extraordinary Affairs at the Second Vatican Council, an then to the Co-ordinating Commission of seven cardinals, on whose work so much depends for successful completion of the Council.

When I interviewed him, in his large, rambling house not far from the Cathedral of Malines, he told me that the chief problem confronting the Church is to change passive Catholics into active ones. "Part of the problem," he said, "is how to convey to the people that as baptized members of Christ they must be apostles." He added: "It is commonly said that the sphere of temporal affairs is the special province of the laity. I think this is a mistake. The laity have a special role to play in the temporal sphere, but they also have a role in the spiritual sphere."

The cardinal explained that the laity are members not only of the City of Man but of the City of God. "They are definitely to share in the work of the expansion of the Church. In the spiritual area they are to work with priests, of course, but the point is that they are to work in this area." A first step in teaching this idea would be to revise the catechism, the cardinal said, so that, for example, the first question

("Why did God make you?") would not be answered simply: "to know Him, to love Him and to serve Him," but: "to know Him and to help in making Him known; to love Him and to help making Him loved; to serve Him and to help in bringing others to His service."

"Our whole system of education," the cardinal said, "must be revised and adapted to that approach, from the earliest grades up. There is a lot of theoretical talk about this, but we haven't yet got a program of training going that carries it out." The cardinal stressed that we have to give our children and students a choice as to what form their help in this sharing of the apostolate will take: "We have to give the children actual, concrete things to do. It is my hope and dream that as a result of this change in our educational system we will produce adult Catholics who accept their full responsibility, even to the extent that every Catholic will be out spreading the word, the Good News, and making converts." Then he asked: "Could we hope, perhaps, that every Catholic would eventually be engaged in making five converts?" That, he explained, would mean the conversion of the world, considering Catholics in proportion to the world's population.

A major topic for the Council, the cardinal thought, will be the Christian family. "One of the big obstacles to the Christianization of society," he said, "is the inadequate sexual education that we have become used to. Too much has been left to the instinct of the people in this matter. We need more research about fertility and all the topics of married life, and we have to communicate the results to married people." The cardinal has sponsored international congresses at Louvain for this purpose; the fifth of these will be held this year.

The cardinal made a very practical proposal: "I think that the Council should legislate a period of two or three months' special preparation for people who are about to marry. In other words, something like the work of the

Cana movement should be made obligatory." He noted that we have six years of preparation for the priesthood, and two years of preparation for Holy Communion. "Why not similar preparation," he asked, "for the sacrament of matrimony, with frank conferences in which priest, future spouses and experts on various topics would collaborate?"

Moving on to another stratum in the Church, that of the religious, the cardinal likened them to noncommissioned officers in the army. In this comparison, the officers would be the priests and the laity soldiers. "But when I say 'religious' here," he added, "I mean to include all those in the Church who lead lives of total dedication, including members of secular institutes. There are about a million people in this category in the Church today. What a potential there is here!"

In his new book, *Promotion apostolique de la religieuse*, which has appeared in English as *The Nun in the World*, the cardinal makes another very practical proposal that has aroused considerable discussion. He put it this way in talking to me: "Just as a priest gives the spirit to the work of the laity in this or that area, why shouldn't religious do likewise? I propose that sisters should have such a function with regard to women. And more than that. I say that a sister teaching catechism is a good thing, but it is far better if she teaches a group and then sends each of them out to teach."

The cardinal arranged for publication of the book in seven languages, and he sent a copy to every bishop in the world. "At one point in the book," he said, "I explicitly ask the Fathers of the Council for an affirmation in principle of the new role of women religious as *animatrices* (spiritual guides) of women among the laity, and I ask that directives be given to insure that constitutions of orders and congregations have nothing in them that would impede this role." He pointed out that the book was written with the female religious chiefly in mind, but much of the book could be applied to male religious and to training of priests in seminaries.

"How would this matter be managed with regard to seminaries?" I asked. He replied:

"We are still living with the Council of Trent's idea of seminaries. The stress is on spiritual and intellectual formation, but there is really nothing on practical apostolic training. I think the Council should stress the need of apostolic formation in the seminaries." The Cardinal had a very practical proposal in this area, too. "It is a temptation for many to solve the problem by simply adding a year of pastoral studies to the seminary course. I say no; that is not the way to do it. All six years of the seminary course must be organized so that this pastoral training becomes an integral part of the whole course."

"I have been thinking along these lines for some time now," the cardinal said. He told me that he has asked scholars like Fr. Jean LeFebvre to write articles in *Le Christ au monde* (an international review of apostolic experiences which also has an English edition) to explain how this pastoral training could be worked into seminary education.

"One of the main things a priest must learn," the cardinal pointed out, "is how to get other people to share the work of the apostolate in various areas." The cardinal has certainly given his brother bishops a remarkable example of this principle applied to diocesan administration. He has divided his archdiocese into four "pastoral zones," with a Vicar General for each who has responsibilities a bishop would normally exercise, e.g., creation of new parishes, construction of new churches, building of schools, inspection of institutions, co-ordination of activities. The arrangement is now being studied by many other Fathers of the Second Vatican Council.

Beyond the old, picturesque part of town where the cardinal lives, there are miles of factories. His thoughts are never far from the people who work in those factories and the men and women — priests, religious and laity — who dedicate their lives to those people. As a bishop, he said, he feels strongly that his role is one of service, but it is service given in answer to a need. He says to all: "I have a message, and you have need of hearing me."

(America)

FAMILY TRUTH

We must keep in mind the words of Cardinal Pole to the Fathers at the Council of Trent in 1546: "The sins of all, we should take upon ourselves, not in generosity, but in justice; because the truth is that of these evils (of separation and error) we are in great part the cause, and therefore we should implore the Divine Mercy, through Jesus Christ."

—Rev. B. O'Keefe, CSP

Mother of God and the Church Universal

by Rev. Morris Bosey

For many centuries our Holy Mother, the Church, has prayed and worked for unity — to bring back to the fold all who have fallen away from the fulness of truth and love. Now, that Pope John XXIII has called together a General Council of the Church, our Catholic optimism must attend all efforts of reunion to fulfill the promise of Our Lord that "there shall be one fold and one shepherd."

True, there are many difficulties. Politics, heresies and misunderstandings have fostered a deep-rooted separation between East and West in the hearts of men — but we have one common love, one thing that binds us even now, i. e. the love and devotion shown by both East and West, Catholic and Orthodox, to Mary, the Mother of God. On this common road all may walk with the greatest security, freely and deliberately to the Church of Her Son.

We must remember that our Holy Church was born in the East and there it developed undisturbed for many centuries its wealth of theological and ascetical doctrine, poetry, beauty and variety in its liturgical expression. Centuries later, Franco-German influences would be imprinted forever on the Roman Rite, but it's to the East and to the Popes that came from the East that we owe almost all of our feasts in honor of the Mother of God.

To-day most of the East is separate from the Church, not only by schism but also by the menace of Communism. Is there any hope of piercing these curtains which obscure and divide Christians? Only through Mary the Mother of God. So long as the name Mary is on the lips of men, so long as they even unknowingly walk along the common road of the devotion to Mary — we have the key to reunion.

But praying, hoping and longing for reunion is not enough. We must work with courage — we must strive to know each other better.

It is not easy for a Roman Catholic to realize that the Latin Church is not the whole Catholic Church. Even if he knows that there are Eastern rites in the church, he probably thinks of them as survivals from the past, museum pieces of no great importance. It is true that the Eastern Catholics united with Rome are small in number and only a shadow of their former greatness, but even now they are of great importance as witness to the fact that the Catholic Church is not merely the Church of the West but also the East. "The Catholic Church", said Pope Benedict XV, "is neither Latin nor Greek nor Slav but universal."

It is very important to realize the universal character of the Church, especially now with the Ecumenical Council praying and working for the reunion of the Eastern Churches.

But piety and goodwill of themselves are not good enough unless accompanied and strengthened by serious study and knowledge of Eastern rites. Each Church organization should have study circles to discuss and fully understand the problems of reunion.

Pope John has emblazoned on his banner "the unification of Christians," especially those of the East. Still there are many separated brethren who look on the Catholic Church with fear, knowing that in the past the ignorance and narrow-mindedness of many Catholics had caused them pain and insults. We must show our good will, we must strive to know them better, to cultivate in ourselves a truly Catholic spirit, seeing beyond the boundaries of the Latin Church — seeing the universal Church as it really exists.

We are asked to pray for reunion of Christendom. But is this all that is required of us? Prayer, if it is to be effective, presupposes a vital interest in what we are praying for. Isn't it often easier to assure our friends that we will pray for them instead of doing something for them? Prayer, true prayer aims not at bringing God's will into conformity with ours but at shaping our desires into harmony with His. When we pray for the return to the Catholic Church of those outside, we think of the change to be brought about in them, but do we think also that some change may be necessary in us? Do we consider that we must become humble, sympathetic — that we must strive to understand who they are and broaden our outlook to see the universal Church as it really is? It's of utmost importance to know that the wonderful unity in the Catholic Church is not a stifling uniformity but has room for the various rites, nations, cultures and languages, each adding to Her beauty and glory.

What can we do as members of the Church? We can become better Catholics, we can lift up our head and look out of our own back yard and see the universal Church in all its completeness, try to know something about other Rites in the Church.

The common Love that both East and West has for Mary, and our efforts to know and love each other should, with the Grace of God, one day bring about the fulfillment of our Lord's Prayer: "That there be one fold and one shepherd."

The Role of Catholic Laymen

Catholics are not making any impression on the life of Canada, Murray Ballantyne, prominent Montreal Catholic layman, said recently in the "Religion and Life" series of lectures at the Toronto Catholic Information Centre.

"We are the yeast and the place of the yeast is in the dough," said Mr. Ballantyne, journalist, lecturer and author.

"The battle is taking place in the world and that's where our fight is. What contribution are we making in any of the problems that face us in the world today?"

"Take the role of Catholics in government. I have been hearing about it for 31 years. Do you know what it is? It is to figure out whether we have as many Senate appointments as our percentage of the population entitles us to have.

"We aren't there at all. We are not anywhere at all. We are not making any impression on the life of Canada because we are not thinking, we are not developing, we are not applying the truths that the Church has given us.

Every year about 15 learned societies meet in Canada. These are the learned societies where most of the scholars are grouped from all of the various disciplines, Mr. Ballantyne noted.

"How many Catholics turn up at these? You could count them not on the fingers of two hands — I am not speaking of the French — but very nearly on the fingers of one hand.

"What is our contribution to world problems? To damn the Communist day in and day out as though everything that is wrong in the world is caused not by human frailty and sin but by somebody else.

Mr. Ballantyne said it is time somebody got around to considering in detail and with precision where the layman fits into the Church. "I am tired of hearing the word 'vocation' used as though only religious had it," he said. "There are 2,000 million people in the world and every one of them has got a vocation."

Catholic lay people, particularly, as living members of the Church, have a vital, indispensable function, he said. In the Dark Ages, the laity had little to contribute because few could read or write. During the Reformation, the reformers had over-emphasised the priesthood of

the laity and the Church in reaction had hardly discussed the question. But now, with the coming of the Second Vatican Council, the Church is no longer in the Counter-Reformation, he added.

Being baptised meant being a living member of Christ's Body — and that meant sharing in His eternal priesthood, Mr. Ballantyne said.

"I am not proposing that we take the place of the clergy or the hierarchy, but that we take our own place.

"The priest is ordained to continue the sacrifice of Calvary; this we cannot and never will dare to do. However, we are not barred from the administration of ALL the sacraments."

Laymen, he added, are not in the line to assume authority, but they are in line to assume teaching authority. Pope Pius XII, he said, stated that a Bishop could delegate to laymen teaching authority equal to that given to a priest.

"But we have a share in the priesthood apart from this," he said. "We know that when man fell, the creation fell with him. It is difficult to have peace and order anywhere in life, including nature. The task of fallen creation is to be restored in Christ and restored in Christ to His Father.

"When we do anything anywhere to restore the fallen order, to restore harmony and peace, to act out of love, then in a sense we are sharing in the redemptive, restorative work of Christ.

"Every time a farmer clears a field; every time he plows a furrow and plants a seed; every time we make a good product or render a real service; every time we comfort or help we are applying a priestly redemptive work. Then let us be proud; let us realize our calling, dignity and responsibility."

Mr. Ballantyne said the words "in the world" were the key to layman's vocation. Priests and religious were, in a sense, withdrawn from the world. The fundamental work of everyone was not to be a tinker, tailor, soldier or sailor. The purpose of our lives is to use our work to "restore all things to Christ."

WHICH ARE YOU?

There are people who make things happen, people who watch things happen and people who don't know anything happened.

My Memoirs

1892 — 1962

By Michael Luchkovich

17th INSTALLMENT

In so far as the last few installments may have been somewhat heavy to digest, may I now in this installment turn to a lighter vein.

My speech on immigration had the effect of bringing my name before the public with the result that I was asked to address many meetings throughout the east. One day I received a letter from Mr. Ford, editor of the London Free Press, inviting me to address the Chamber of Commerce (it used to be called the Board of Trade) of that City. He said that I was recommended by Mr. Charles Bishop, dean of the Press Men in the Parliamentary Press Gallery. I accepted the invitation with pleasure, choosing as my subject: "The present situation in Europe." I had a large map of the current European set-up, and another map of the Ukraine with her distinctly marked ethnographic boundaries. My point was that the Versailles Treaty had given rise to more problems that it had attempted to solve, and that these new problems would ultimately lead to another great World War. My purpose was to propagate the idea of Ukrainian irredentism and to impress upon my audience the mistake that was made when the Allies failed to support the Ukraine in setting up an independent state. Evidently the idea found a responsive chord in the hearts of my audience, for after I had finished and many questions were asked, the chairman moved a warm vote of thanks, telling me afterwards that Mr. Bishop was quite justified in recommending me as their speaker.

During my speech I noticed a Catholic priest sitting in the front row with his eyes stoically glued on me during the whole course of my talk. He was the local parish priest by the name of Reckewich. We had a long talk together in my hotel room, one of the outcomes of which was that I was prevailed upon to stay over for another day to address his parishioners on the same topic that I had discussed at the Board of Trade meeting. Now everytime I address any meeting of ordinary Ukrainian people I feel greatly impressed with their deep-seated sentiments, and I often wonder why in past history our so-called "shliachta" abandoned such a sincere and strong base and went over to the enemy, whether Polish or Russian.

I was invited to speak at many meetings at

different places in Ontario. There is one meeting which I shall never forget because of its comic and unusual incidents. Three of us were invited to speak at a Scotch gathering near Cornwall, Ontario, the Hon. Ian McKenzie from British Columbia, Mr. Earl Lawson, M. P. from Toronto, and myself from Alberta. We were driven down to this Scotch community by the local M. P. The hall in which the meeting was being held was packed to capacity. We were met by the chairman of the evening who called us to the platform on which there was an improvised bench. Evidently the legs had not been set properly, for when we sat down on it the thing crashed under us, sending us sprawling on the floor. The audience got a great laugh out of the incident and our ruffled dignity. The chairman lifted the bench up, set the legs right, and then invited us to sit down. Mr. McKenzie bowed to Mr. Lawson with mock politeness, saying: "After you, my dear sir!" Mr. Earl Lawson then turned to me, saying: "After you, my dear sir!" "So be it," said I — and after shaking hands with each other, the three of us, a Liberal, a Conservative and a United Farmer, took our seats, wondering whether it wasn't too much to expect a sturdy bench to hold up such an "unholy alliance". But the audience loved every moment of it, enjoying the impromptu farce, cheering us to the rafters.

Mr. McKenzie was the opening speaker. Speaking a few words in English, he humorously begged the audience not to take the incident of the collapsing bench as an evil omen. Then he launched into a language that was strange to me. I turned to Mr. Lawson and asked him what it was all about. "Highland Gaelic. This is a Gaelic community of Old Country Scotchmen, and Mr. McKenzie is taking advantage of the opportunity to speak their mother tongue," he explained. When it came my turn to speak I opened my remarks with "Pàne predsidnyku, wysokopowazhani zibrani!" — just for the fun of it; the audience caught the implication and laughed. My subject was "Canadianism" in which I used the arguments which by now are familiar to my readers. "My chief regret", I said in conclusion, "is that pictures could not have been taken of our comic accident, proving that while pride may sometime suffer a fall,

yet all was well that ended well; for the three of us finally did prove that it is possible for even opponents to unite in a common cause such as is illustrated by good Canadianism.

Mulling over the matter of immigration years later, I have often looked back on this Scotch community, wondering why they, like the Ukrainians, had settled down in areas with members of their own kind and their own level, with perhaps a feeling of unwillingness to mix with outsiders. Be that as it may, our early immigration authorities' task was to break up these settlements in blocks, to assimilate and amalgamate the newcomers forthwith, and to implant in them the Anglo-Saxon conception of righteousness law and order. It was soon realized, however, that immigration is something more than a mere economic matter, involving as it does the readjustment of the newcomer to the total societies in which they settle. There was, too, the paramount problem of cultural adjustment.

But how was it to be brought about? By assimilation or by integration? Speaking at a Havana Conference, one of our Canadian official speakers made this significant statement:

"Canada's policy towards immigrants reflects the political and cultural pattern of its society — a society built up with ideas of individual worth and cultural difference... The pressure of one dominant group to assimilation, that is, to absorb others, is therefore impractical as a general theory. The assimilation which occurs is gradual and cannot be forced."

I shall have ample opportunity to discuss this matter more fully in subsequent installments and to evolve a philosophy of life pertaining to these newcomers who find themselves on the horns of a dilemma in that they are torn by two loyalties, the loyalty to their own homeland and the loyalty to their newly adopted country. I have my own viewpoint on this matter, but I shall not cross that bridge until I come to it under a specific heading. All I will say for the time being is that no nation is wide enough, or eclectic enough to successfully absorb all the other nationalities, and that there is nothing inconsistent in being loyal to the people of one's own origin and the super-possessed people over here; otherwise there is no sense in Lord Tweedsmuir's dictum that you can be "better Canadians by being better Ukrainians."

In Case You've Missed It ----

NATIONAL RETREAT DIRECTORS MEET

The recent meeting in Toronto of the board of directors of the National Lay Retreat Conference was "a very historical moment" and proof of the growth of the lay retreat movement, according to Most Rev. F. V. Allen.

"It is a joy," said the Auxiliary Bishop of Toronto, "to see lay people so zealous and keen about the work of the retreat movement."

He recalled that Pope Pius XII had considered the retreat movement "a most powerful means for sanctifying the world."

"But it carries with it a great responsibility," added Bishop Allen. "You must be aware in your discussions of what exactly a spiritual retreat is."

A retreat should not be a study of club, much less a mere pious assembly, he explained.

"It is a serious fallacy to assume that the people being dealt with are no longer in need of reformation and conversion. They are seeking help towards self-knowledge and it is important that they recognize their temptations and weaknesses."

The meeting, the second for the national conference's directors, was presided over by Timothy Furgale of Winnipeg, conference president.

Present were more than 20 retreat directors and lay promoters, representing houses from Halifax to Winnipeg.

The purpose of the conference, Mr. Furgale noted, is to assist existing lay retreat houses and diocesan retreat associations, to help in establishing houses when invited, and to serve as a central agency for English-speaking retreats in Canada without limiting the autonomy of individual retreat houses.

Plans were discussed for the biennial national lay retreat conference to be held in Windsor, on July 30 and August 1, 1964, at the same time as the U. S. national retreat organizations are meeting in neighboring Detroit.

Besides dealing with subjects concerning lay spirituality under the theme, "That they all may be one," the 1964 conference will consider the practical aspects of retreat promotion and formation of retreat leaders.

NEW RETREAT HOUSE

The Toronto area's first retreat house for married couples is to be opened in mid-May by the Oblate Fathers of Assumption province.

Construction of the Queen of Apostles retreat

house is nearing completion on the banks of the Credit River west of here. It is one of the few buildings in Canada designed specifically as a married couples retreat house.

The house has accommodation for 67 persons. Folding, soundproof doors permit a steady conversion of rooms to either single or double accommodation, depending upon the type of retreat to be held.

A free baby-sitting service eventually will be provided for parents going on retreat. As at other retreat houses designed for married couples, a corps of ladies — who have themselves been on retreat — will be organized to care for the retreatants' children.

The oval-shaped chapel, contemporary in design, accentuates its main liturgical function, the Mass. The altar is situated so that on occasion Mass may be celebrated with the priest facing the congregation of up to 60.

"Added accommodations were sorely needed, especially in the field of married couples retreats," said Very Rev. M. J. Smith OMI, provincial of the Oblate Fathers' Assumption Province, who has planned the new retreat house and supervised its construction.

The Oblate Fathers have been active in the retreat movement in Canada for more than a quarter of a century. The Order now conducts retreats at the 16 retreat houses in Canada, as well as at 10 others in the United States.

FRANK DISCUSSIONS ON VOCATIONS

Why do many young boys never consider becoming a priest when they think about their vocation in the life?

A diocesan paper in Victoria, B. C., explored this question by interviewing a group of altar boys who serve Mass regularly.

They were encouraged to speak frankly on the subject of the priesthood and on what they think of it as a vocation.

And it appeared that what most impressed all of them about the priesthood were the things it would mean they would have to give up. No one mentioned the privilege of a priestly or religious life.

Several said, however, that they thought it would be easier for them to save their soul if they had a religious vocation.

PROPAGANDA

They were asked what they thought about the talks they heard during Vocation Weeks. Their general reaction appeared to be that what was told to them was "all propaganda."

None could recall being impressed by what they were told in any Vocation Week program of the joys and satisfactions of a priestly career.

And they did not appear to be very impressed by the considerable amount of literature distributed to them dealing with the sports activities and general community life of students in seminaries.

Instead, they were quick to point out what appeared to be the difficult aspects of a priest's life — particularly of the diocesan priests with whom they mostly come in contact.

One said to a priest who was present at the discussion: "You know how it is, Father. We go home late at night after a meeting, and you still have to sit up and finish your Office."

The altar boys generally gave the impression that they think a priest is always "under the gun." At the same time several of them appeared to have a somewhat unrealistic idea of the life of married men in the world. Their notion seemed to be that, compared with a priest, a family man has no difficulties to speak of.

SAMPLE LIFE

The boys interviewed by *The Torch* ranged in age from 14 to 18. Of the dozen taking part in the discussion, the majority said they would like "to sample a bit of life" before making any decision about a religious vocation.

Several said that youths of 15, 16 or 17 who go to study for the priesthood "really don't know what they are getting into."

Few of them had thought of talking over the question of what their career might be with a priest. One remarked: "You know what he'd say. He brings it round to a religious vocation."

With one exception, all of them said they prayed "off and on" for guidance from God in choosing a vocation.

Far more had considered becoming a Christian Brother than a diocesan priest or a priest in a religious order. Generally they seemed to think a Brother "has a better time" and that when school is out, his work is finished.

EASIER TO BE BROTHER

They also seemed to think that the priesthood represents some sort of unattainable standard that is impossible for them. They felt it would be easier to be a good Brother than a good priest.

The fear of going to a seminary and "flunking" was an influence with some.

Despite the apparently negative attitude of the whole discussion, the final inquiry as to how many are actually thinking of a religious vocation brought a surprising result.

Of twelve boys taking part in the discussion, three are thinking of becoming priests and five are interested in joining the Brothers.

ВЗАЄМНА ЛЮБОВ І ЗРОЗУМІННЯ ПРИНЕСЕ З'ЄДИНЕННЯ З ХРИСТІЯНИМИ СХОДУ

(Продовження зі 196 сторінки)

щоб наші католицькі видання ображали нез'єднаних братів, або щоб ті брати зневажали католиків! Це щонайменше був би великий гріх проти християнської любови, це була б зневага самого Бога. Бо "Бог є любов", бо "любов від Бога" (1 Ів. 4, 7-8).. бо "хто говорить, що він у світлі, а ненавидить свого брата, той у темряві аж дотепер". (1 Ів. 2, 9).

Колись, як розланюшилась серед християн велика срьє ариїства, проти якої зібрався перший Вселенський Собор (325 р. Б. в Нікеї), сам Христос явився одному з тодішніх святих єпископів у ризи роздертий на двос. На запит "Хто твою ризу, Спасе, роздер?", Христос відповів: "Арій", бо срьє Арія була легко прийнята многими християнами, тому що одні добавували в ній плати́зм, інші аристотелізм... головні філософські школи грецького світу. Але нині одежа Христова не лише на двос роздерта: вона ціла це самі смужки-шматочки колись славної нешитої, а руками Марії Богоматері витканой ризи... Глядимо в найновіші видання наших нез'єднаних братів і знаходимо там кілька разів повторену вістку, що вони розділились тепер на 10 церков-груп. Додайте ще нас, українців католиків, то між нами самими маємо 11 церковних груп. "Хто ризу Твою, Спасе Христе, роздер поміж нами?"... бо не обходить нас 270 протестантських груп у Канаді й Америці. Нама власна Церква роздерта на дрібні стажечки й це горе повинно всіх нас боляти. Тому ми всі, католики й православні повинні молитися за діло св. з'єднання Церков у нас.

У вересні минулого року з'їхались у Дітроїті єпископи американської єпископальної Церкви. Провідний нарад зарядив голосування над справою злуки їх Церков із пресвітеріянами. Перед самим голосуванням, що вийшло одноголосно за злуку, провідний нарад, єп. Ліхтенбергер проказав молитву: "Поглянь ласкаво, Господи, на порозидране тіло Твоїї Церкви"...

Подібними словами ми можемо молити Всевишнього Бога за скорий прихід часу, коли то розбітні християни в світі, зберуться разом, і настане сповнення слів св. ап. Павла: "Стараючись держати з'єднання духа в мирному союзі: Одно тіло й один дух, як ми і покликані в одну надію... один Господь, одна віра, одно хрещення, один Бог і Отець усіх" (Єф. 4, 3-6).

Діло з'єднання Церков то не людська справа. То діло Боже! Бо до з'єднання треба одного ума й одного серця в усіх. А лише в руках Всемогучого є сила, є ключ, що зможе відкрити замкнені уми й опанцирені серця братів одного

народу, розділених між собою більшою ненавистю й погордою до єдинокровних братів, аніж ми й масмо проти чужих нам народів і релігій. То ж просімо Всеблагого Бога за взаємну любов між собою і за взаємне порозуміння й випросяння між порозділюваними нашими братами. Молімося щиро, щоб Вселенський Собор прискорив час спільного розуміння й пошани та любови "на звершення святих, на діло служіння, на збудування Христового тіла, аж доки не дійдемо всі до з'єднання віри і пізнання Сина Божого... треба вам обновлятися духом ума вашого та й одягнутись у нову людину, яку Бог сотворив у праведності й у святості правди... Всяке гниле слово нехай не виходить з уст ваших, а лише таке, що може будувати віру, що подає благодать тим, хто слухас... Всяка гіркість, гнів і лють і крик і лайка нехай зникне з-поміж вас з усім лихим. Бувайте ж один для одного добрі, милосердні, прощаючи один одному, як і Бог простив вам у Христі" (Єф. 4, 12 і дд.).

SIGNS OF A VOCATION

- A sincere wish to develop the spiritual values and ever-lasting merits in one's life.
- A will to accomplish more in life than can be done by observing the Ten Commandments.
- A reasonably good health, not necessarily Al.
- An average intellectual ability, or an aptitude to learn a trade.

If you are satisfied with your score on these requirements, and are between the ages of 15 and 30, you may become a Basilian priest or a lay-brother.

For further information write to:

The Reverend Master of Novices
Basilian Fathers
Mundare, Alberta

If you reside in U.S.A. write to:

The Reverend Master of Novices
Basilian Fathers
Glen Cove, Long Island,
New York

1-хвилинна ліста перевірки вашого авто для безпечнішої їзди

1. **ЗАДНІ І ГАЛЬМОВІ СВІТЛА. ВКАЗУВАЧІ НА ЗАКРУТИ**
Працюють правильно.
2. **КЕРМА.** Мінімум вільного руху в кермовому колесі. Нема роз-
вільнення у передньому кінці.
3. **ДЗЕРКАЛО НА ЗАДНІЙ ВИД.** Незбите і ясний вид на
дорогу ззаду.
4. **ВІКНА.** Чисті. без наліпок, шкравів чи затрати кольору.
5. **ВИТИРАЧІ СКЛА.** Працюють правильно й витирають чисто.
6. **ОПОНИ.** Добрі рівці. Без віддулин, розрізів, пошкоджень чи
нерівного з'їждження.
7. **ВИДИХОВА СИСТЕМА.** Тиха й без пропуклин.
8. **ГАЛЬМИ.** Гальмують рівномірно при педалі на віддалі
1" від підлоги.
9. **ТРУБА.** Чутна на віддаль 200 стіп.
10. **ПЕРЕДНІ СВІТЛА І ВКАЗУВАЧІ НА ЗАКРУТИ.**
Освітлення без сліпучого блиску. Правильне ділення.

Зима дається відчувати на автох. Їздити є безпечніше і приємніше,
якщо ваше авто працює справно.

**ПЕРЕВІРТЕ ЩЕ СЬОГОДНІ БЕЗПЛАТНО ВАШЕ АВТО
У 38 ПУНКТАХ У ДЕПАРТАМЕНТІ ТРАНСПОРТУ
В ЦЕНТРІ ІНСПЕКЦІЇ АВТ
КІЛ ВУЛ., НА ПІВДЕНЬ ВІД ГАЙВЕЮ 401—ТОРОНТО**

ЯКЩО ВИ ЖИВЕТЕ ПОЗА ТОРОНТОМ, ПЕРЕВІРТЕ СВОЄ АВТО НА МІСЦІ

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

DEPARTMENT OF TRANSPORT

HON. JOHN P. ROBERTS
Prime Minister of Ontario

HON. JAMES AULD
Minister of Transport

На травень

МІСЯЦЬ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ

ЗАМОВЛЯЙТЕ И ЧИТАЙТЕ ТАКІ КНИЖКИ:

ОБ'ЯВЛЕННЯ СЕРЦЯ МАРІЇ У ФАТІМІ. о. О. Штавидінгер . . .	\$0.50
ПОЯВИ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ ВІД 1830 до 1954. омм.	1.50
ПРЕСВЯТАЯ БОГОРОДИЦЕ, СПАСИ НАС. о. М. М. І.	1.50
ЦАРИЦЯ ВЕРВИЦІ. о. Е. Т.	0.15
ЧЕРЕЗ МАРІЮ ДО ІСУСА. о. Ю. Катрій	0.15
МАРІЯ — НАШ ВЗІР. о. Е. Пацак. Роздумування на травень . .	0.25
ЛЮРД. о. В. Ваврик. Дві книжечки	0.50
БУЛО ТРОЄ МАЛИХ ДІТЕЙ. о. С. Бартас. Широко обговорює об'явлення Преч. Діви Марії у Фатімі	2.50
Я БУЛА СВИДКОМ ЧУДА. Р. К. Про чуда в Люрді	0.50
МАРІЯ І ТИ. о. І. Назарко. Розважання про Пречисту	1.25
УКРАЇНА ПІД МАРІЙСЬКИМ ПРАПОРОМ. Д-р Д. Бучинський . .	0.40
ПІСНЯ ПРО БЕРНАДЕТУ. Ф. Верфель. Слава понієть про об- явлення в Люрді.	4.00
РОЗВАЖАННЯ ПРО СВЯТУ БОГОРОДИЦЮ. о. Ст. Решетіло	0.50

Замовлення слати на адресу:

THE BASILIAN PRESS

286 Lisgar St., Toronto 3, Ont. — Canada